

Vem ser människan?

En etnografisk teologisk fallstudie om Mikael församlingens arbete
med asylsökande och flyktingar

Ilona Silvola, 35952

Pro gradu-avhandling i teologisk etik med religionsfilosofi

Handledare: Carolin Ahlvik-Harju, Laura Hellsten, Mikael Lindfelt

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi

Våren 2018

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: teologisk etik med religionsfilosofi	
Författare: Ilona Silvola	
Arbetets titel: Vem ser människan? En etnografisk teologisk fallstudie om Mikael församlingens arbete med asylsökande och flyktingar	
Handledare: Carolin Ahlvik-Harju, Laura Hellsten, Mikael Lindfelt	
<p>Denna avhandling är en etnografisk teologisk fallstudie om Mikael församlingens arbete med asylsökande och flyktingar. Genom att studera församlingens verksamhet svarar jag på frågan: Hur kan vi bättre förstå kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande? Ämnet har fått ny aktualitet i och med det ökade antalet asylsökande i Finland. Som metoder använde jag deltagande observation och intervjuer. I avhandlingen belyses kyrkans flyktingar med flyktingar och asylsökande från tre olika perspektiv.</p> <p>I avhandlingens 2:a kapitel studerar jag de aspekter i Finlands asylpolitik och lagstiftning som orsakar asylsökandes hjälpbehov från församlingen. Jag presenterar lagstiftning och myndigheters praxis samt tar in kommentarer från bland annat Mikael församlingens anställda för att belysa hur de försvagar asylsökandes rättsliga ställning.</p> <p>I avhandlingens 3:e kapitel behandlar jag frågan om hur vi kan bättre förstå kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar på en samhällsfilosofisk nivå. Jag svarar på frågan genom att undersöka de grundläggande premisser som förklarar asylsökandenas och flyktingarnas behov av Mikael församlingens hjälp. Jag använder Hannah Arendts tänkande som analysverktyg. Hennes tanke om "rätten att ha rättigheter" bidrar med en fördjupad förståelse om asylsökandes svåra läge i Finland. Jag argumenterar även för att Arendts tänkande synliggör betydelsen av att stora institutioner, såsom kyrkan, hjälper flyktingar.</p> <p>I avhandlingens 4:e kapitel undersöker hur det teologiska begreppet gästfrihet hjälper att bättre förstå kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar. Begreppet synliggör den bakomliggande faktorn som möjliggör kyrkans arbete med flyktingar. Att beskriva Mikael församlingens arbete med begreppet gästfrihet kan enligt mig också synliggöra växelverkan mellan kyrkan och flyktingar som annars kan förbli osynlig.</p>	
Nyckelord: kyrka, gästfrihet, flyktingpolitik, mänskliga rättigheter, Hannah Arendt, asylsökande, flykting, Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland	
Datum: 18.5.2018	Sidoantal: 133
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Uppgift och disposition	2
1.3 Tidigare forskning	3
1.4 Material och metod.....	5
1.4.1 Deltagande observation.....	6
1.4.2 Intervjuer.....	9
1.4.3 Forskningsetik.....	10
1.4.3 Det etnografiska skrivsättet och annat material.....	11
1.5 Mikaelsförsamlingen	12
1.5.1 Arbetet med asylsökande och flyktingar	14
1.6 Begrepp	16
2. Asylpolitik och lagstiftning.....	18
2.1 Flyktingars och asylsökandes rättsliga ställning: internationellt perspektiv	20
2.2 Flyktingars och asylsökandes rättsliga ställning: inhemskt perspektiv	23
2.2.1 Uppehållstillstånd på grund av flyktingstatus eller alternativt skydd.....	24
2.2.2 Andra skäl	26
2.2.3 Humanitärt skydd.....	27
2.2.4 Migri	30
2.2.5 Problem som uppdagats	35
2.2.6 Konvertering till kristendom.....	38
2.2.7 Människohandel.....	40
2.2.8 Polisen.....	41
2.3 Utveckling av Finlands flyktingpolitik under statsminister Juha Sipiläs regering	46
2.3.1 Sannfinländarnas inverkan.....	46

2.3.2 Regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram	47
2.4 Sammanfattning.....	53
3. Det samhällsfilosofiska perspektivet.....	55
3.1 Vad är mänskliga rättigheter?.....	58
3.1.1 Definitioner.....	58
3.1.2 Historia.....	60
3.2 Hannah Arendt	63
3.2.1 Arendts kritik av mänskliga rättigheter	65
3.2.2 Mikael församlingen	72
3.2.3 Kritik.....	76
3.3 Sammanfattning.....	79
4. Det teologiska perspektivet	81
4.1 Gästfrihet.....	82
4.1.1 Främlingen som livgivare	87
4.1.2 Den osynliga skulden.....	92
4.1.3 Vänskap	95
4.1.4 Vänskap med Gud.....	99
4.2 Sammanfattning.....	101
5. Sammanfattning	103
Förkortningar	107
Litteraturförteckning	108
Litteratur	108
Offentligt tryck	111
Internetkällor	112
Otryckt material.....	129

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Ty Herren, er Gud, är gudarnas Gud och herrarnas Herre, den store Gud och fruktansvärde hjälte som aldrig är partisk och inte kan mutas, som ger den faderlöse och änkan deras rätt och som älskar invandraren och ger honom mat och kläder. Även ni skall visa invandraren kärlek, ty ni har själva varit invandrare i Egypten. (5. Mos. 10:17–19)

På hösten 2015 möttes hela Europa och också Finland av en utmaning som ingen var riktigt förberedd på. Över 1,2 miljoner asylsökande anlände till Europa.¹ Även om bara en bråkdel av dem (32 000) anlände till Finland,² var det mer än vad myndigheterna kunde hantera. Då var det bland annat församlingar inom Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland³ som räckte sin hjälpande hand. Ungefär var tionde församling gav sina utrymmen för nödinkvartering, och så mycket som 88 procent av alla församlingar hjälpte på detta eller på något annat sätt asylsökande under 2015.⁴ Asylsökande och flyktingar har ändå varit närvarande i kyrkans liv redan före hösten 2015. Att ta hand om främlingar nämns redan i Gamla testamentet, såsom vi kunde läsa ovan. I den nutida finska kontexten har Ekumeniska Rådet i Finland utarbetat dokumentet *Kyrkan som fristad* (2007). Dokumentet ger anvisningar på hur kyrkor och kristna samfund kan hjälpa asylsökande som hotas av att bli orättvist behandlade. I den här avhandlingen ämnar jag få en fördjupad förståelse av kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar, ett arbete som fått en ny aktualitet genom det ökade antalet asylsökande i vårt land.

¹ Eurostat, ”Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015”, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

² Migri, statistik ”Internationellt skydd: Ansökningar 1/2015 - 12/2015”, internetkälla, tillgänglig 23.1.2018.

³ Hädanefter Ev.luth. kyrkan.

⁴ Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, ”Nio av tio församlingar hjälpte asylsökande 2015”, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

1.2 Uppgift och disposition

Den centrala frågan som driver denna avhandling är: Hur kan vi bättre förstå kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande? Den här frågan ämnar jag behandla ur olika synvinklar. Jag tar mitt avstamp i situationen på fältet i en levande församlings verksamhet. Undersökningen kommer även att behandla flyktingpolitik i Finland samt filosofiska och teologiska röster om vad det innebär att vara en människa på flykt samt vad det innebär för en kristen kyrka att möta dessa människor. Mitt mål är inte att hitta några allmängiltiga drag som skulle gälla i *alla* finska lutherska församlingar som engagerar sig med ett sådant arbete. Däremot har jag valt en församling som jag koncentrerar mig på, det vill säga Mikael församlingen i Åbo. Detta har jag gjort delvis på grund av den begränsade omfattning som en pro gradu –avhandling tillåter. Eftersom fenomenet inte har forskats tidigare är det också motiverat att göra en forskning som strävar efter att få fördjupad kunskap om fenomenets karaktär. Mitt metodval stöder också denna strävan efter fördjupad kunskap. Christian Scharen och Aana Marie Vigen skriver i boken *Ethnography as Christian Theology and Ethics* (2011): "[Ethnography] seeks to discover what truth or valuable insights is found within specific locations - discovered in communal and individual stories, cultures, practices, and experiences."⁵ Med etnografisk metod strävar man efter vishet som kan hittas i det specifika.

Även om syftet med den här avhandlingen är att förstå kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande, syftet konkret att ta sig uttryck i en undersökning som fokuserar sig på Mikael församlingens arbete med asylsökande och flyktingar. Jag ämnar med andra ord få en fördjupad förståelse av församlingens verksamhet: se hur saker och ting ser ut från deras perspektiv och analysera arbetet som de gör ur olika infallsvinklar.

Arbetets tvärvetenskaplighet uttrycks genom hänvisningar till flera olika akademiska discipliner: teologi, filosofi, juridik. Avhandlingen är uppdelad som en trestegsanalys. Kapitel två innefattar presentation av flyktingpolitik och lagstiftning. Kapitel tre omfattar en samhällsfilosofisk analys av asylsökandes och flyktingars ställning i

⁵ Scharen & Vigen 2011, 16–17.

Finland samt av kyrkans möjligheter att hjälpa dem. Kapitel tre innefattar en utforskning av teologiska begrepp som hjälper att bättre förstå Mikaelsförsamlingens arbete. Motivet till denna modell är både att kontextualisera Mikaelsförsamlingens arbete i ett större perspektiv och att fördjupa förståelsen av bakomliggande orsaker till arbetet, samt dess syfte och mening. Som ett exempel på detta vill jag lyfta fram Mikaelsförsamlingens verksamhet med fristadsarbete, det vill säga arbete vars syfte är att hjälpa dem som fått negativt besked på sin asylansökan.⁶

För att förstå varför fristadsarbete behövs anser jag att man måste förstå de juridiska ramarna som reglerar asylsökandes ställning i Finland. Kännedom om lagstiftningen och juridisk praxis är behövlig för att förstå vad som är de faktorer som orsakar behovet av att vända sig till kyrkan för att få hjälp. Utan denna förståelse skulle många aspekter som jag upplevde på fältet och som kom fram i intervjuerna inte vara begripliga. Den samhällsfilosofiska aspekten finns med på grund av att analysen av den juridiska praxisen visar på rättslöshet. De samhällsfilosofiska aspekterna synliggör enligt mig de grundläggande premisser som förklarar asylsökandenas och flyktingarnas behov av Mikaelsförsamlingens hjälp. Med hjälp av filosofin kan man enligt mig förstå rollen som församlingens eller mera allmänt Ev.luth. kyrkan kan ha eller får när den engagerar sig i detta slags arbete. Den samhällsfilosofiska analysen svarar däremot inte på de teologiska premisser som står till grund för församlingens arbete. Därför avslutar jag avhandlingen med ett kapitel med en teologisk analys av Mikaelsförsamlingens arbete.

1.3 Tidigare forskning

Det har gjorts några studier om samma fenomen som jag nu undersöker, det vill säga om flyktingar och kyrkan. Ida Salmi har i sin pro gradu-avhandling från 2017, *Kirkko ja pakolaiset. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rooli vietnamilaisten pakolaisten vastaanottamisessa Suomeen vuosina 1979 - 1986*, studerat hurdan roll Ev.luth. kyrkan

⁶ *Kyrkan som fristad* 2007, 9.

hade när vietnamesiska flyktingar kom till Finland på 1970- och 80-talet.⁷ Avhandlingen är skriven inom allmän kyrkohistoria i Helsingfors universitet och har därmed ett historiskt perspektiv. I Tiina Ikonens doktorsavhandling *Kirkko muukalaisen asialla. Kansainvälinen diakonia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippakunta- ja keskushallinnossa 1993–2004* (2015) behandlas också kyrkans arbete bland invandrare och flyktingar.⁸ Anna Saarios pro gradu avhandling *Viljan att hjälpa främlingar. Orsaker till engagemang i frivilligarbete med asylsökande* (2017) tangerar också mitt tema. I de två förstnämnda avhandlingar består materialet av kyrkans olika organs skriftliga material, till exempel mötesprotokoll,⁹ i de sistnämnda består materialet av intervjuer.¹⁰

Utöver de akademiska avhandlingar som jag presenterat ovan har Ev.luth. kyrkan publicerat flera egna dokument om kyrkan och invandrare eller flyktingar. Kyrkans utrikesavdelning har gett ut bland annat följande dokument: *Maahanmuuttajat ja kirkko – mietintö maahanmuuttajien parissa tehtävän seurakuntatyön periaatteista, koordinoinnista ja käytännön järjestelyistä* (1994) och *Kirkko ja pakolaiset kasvokkain – Kirkon pakolaistyö kansainvälistyvässä Suomessa* (1996). Biskopsmötet har också gett ut två dokument på 2000-talet som tangerar mitt tema: *Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien asema* (2002) och *Maahanmuuttajien jäsenyys seurakunnassa ja kirkkolainsäädännön tarkistaminen* (2003). Alla ovannämnda dokument är dock publicerade före 2010-talet. På våren 2017 publicerade Svenska kyrkan rapporten *En tid av möten*. I rapporten kartläggs Svenska kyrkans verksamhet som berör asylsökande och nyanlända under 2015–2016 med speciell fokus på det stora asylmottagandet på hösten 2015.

Jag har inte hittat någon akademisk forskning om Ev.luth. kyrkan och flyktingar som skulle ha gjorts genom att delta i själva verksamheten. Det finns med andra ord ett tomrum i forskningen. Min pro gradu-avhandling fyller detta tomrum. Den kommer att vara den första pro gradu-avhandlingen om flyktingarbete i församlingar som är gjord genom att använda etnografisk metod. Jag kommer att beskriva mitt material och metod närmare i kapitel 1.3. Vid Åbo Akademi är etnografisk forskning inom teologin

⁷ Salmi 2017.

⁸ Ikonen 2015, 151–168.

⁹ Ikonen 2015, 56–59; Ikonen 2015, abstrakt.

¹⁰ Saario 2017, 8.

ett relativt ovanligt tillvägagångssätt. Därför har jag vänt mig till teologer såsom Susanna Snyder och Jonas Idestrom. Susanna Snyder undersöker i sin bok *Asylum-Seeking, Migration and Church* (2012) kyrkans och kristna organisationers arbete med flyktingar i brittisk kontext. Snyder har använt etnografisk metod i sin bok och den har därmed varit till nytta och inspiration för mig. I nordisk kontext är det bland annat Jonas Idestrom som har bedrivit teologi med etnografisk metod. Hans bok *Spåren i snön. Att vara kyrka i norrländska glesbygder* (2015) har hjälpt mig att se hur man skriver etnografiskt. Jag har även bekantat mig med etnografisk forskning inom andra vetenskapsgrenar. Anu Isotalos religionsvetenskapliga doktorsavhandling *Mistä on hyvät tytöt tehty? Somalitytöt ja maineen merkitykset* (2015) har likaså hjälpt mig att förstå det etnografiska skrivsättet.

1.4 Material och metod

Min studie är kvalitativ och jag har använt etnografiska metoder såsom intervjuer och deltagande observation för att samla mitt material. Ordet etnografi kommer från grekiska orden *ἔθνος* (folk) och *γράφω* (att skriva). Ordagrant betyder etnografi alltså att beskriva folk skriftligt. Minna Opas skriver att etnografi kan uppdelas i två delar: fältarbete och etnografiskt skrivande. I etnografins historia har man med fältarbete menat långsiktigt arbete i det samhälle som man forskar. Nuförtiden kan fältarbete enligt Opas betyda också arbete i forskarens egen näromgivning eller kortare besök till forskningsobjektet. Fältarbetet som jag gjort passar in i den här nyare förståelsen av vad fältarbete kan vara. Etnografiskt skrivande består däremot av anteckningar som forskaren har gjort under sitt fältarbete och det tolkande skrivandet som görs efter fältperioden. Etnografins syfte är enligt Opas att skapa en bild av andra människor och deras kultur, vilket är en förutsättning för förståendet av dem.¹¹

I valet av församling var ett aktivt flyktingarbete ett viktigt kriterium. Jag sökte även efter en församling som låg på ett sådant avstånd från mitt hem i Åbo att en aktiv kontakt med fältet skulle vara möjligt. Först tog jag kontakt med olika aktörer i församlingarna i Åbo och Sankt Karins kyrkliga samfällighet för att få en bild av hur

¹¹ Opas 2004, 155–157.

arbetet med asylsökande och flyktingar hade organiserats i samfälligheten. Efter att jag fått veta att församlingarna kan organisera arbetet självständigt bestämde mig för att kontakta Mikael församlingen. Församlingen bedrev ett väldigt aktivt arbete med asylsökande och flyktingar. Då tog jag kontakt med församlingens kyrkoherde Jouni Lehikoinen. Han har gett mig tillstånd att delta i församlingens all verksamhet. Bra samarbete med församlingen har varit av avgörande betydelse för min forskning.

Efter att ha gjort ett avtal med Lehikoinen började jag planera min fältperiod. I samråd men min handledare bestämde jag att jag skulle delta i församlingens arbete under två månaders tid. Jag bestämde mig också för att göra intervjuer.

1.4.1 Deltagande observation

Min aktiva observationsperiod i Mikael församlingen pågick från början av januari till slutet av februari 2017. Redan i december 2016 deltog jag i tre av församlingens evenemang. Sammanlagt gjorde jag deltagande observation under cirka 47 timmar och deltog allt som allt i 23 evenemang eller möten som var organiserade antingen av församlingen själv eller av dess samarbetspartner i församlingens utrymmen. I enlighet med det kontraktet som jag gjorde med församlingen fick jag delta och observera på alla församlingens öppna evenemang, och fick också delta i slutna möten.

I början av min fältperiod försökte jag delta i församlingens verksamhet så brett som möjligt. Med tiden koncentrerade jag mitt deltagande dit var jag visste att temat om kyrkan och flyktingar sannolikt skulle komma upp. När det gällde utomstående organisatörer deltog jag endast i sådana evenemang som jag kunde hitta i Mikael församlingens egen annonsering. Ifall jag på plats insåg att evenemanget i fråga hade en väldigt liten anknytning till församlingen har jag utelämnat att beakta dessa händelser i avhandlingen. Under min fältperiod deltog jag bland annat i en persisk julfest, gudstjänster, internationella cafékvällar, en matutdelning och möten. De slutna möten som jag deltog i var fristadsarbetemöten, där församlingens representanter träffade asylsökande, samt möten för enbart de anställda.

Jag dokumenterade mina observationer genom att skriva en fältdagbok. Jag strävade efter att skriva ner händelser i min fältdagbok redan under samma dag som jag deltog i något. Det är dock omöjligt att skriva ner allt: alla intryck, varje diskussion och så vidare. Även dessa oskrivna minnen spelar oundvikligen roll i min forskning. På grund av ett tekniskt fel försvann en del av mina anteckningar som jag hade gjort på min telefon. I den här avhandlingen har jag inte skrivit om de händelser vars anteckningar försvann. Även de har ändå påverkat min helhetsbild av fältet.

Graden av deltagande varierade under min fältperiod. På möten var jag mer en observatör än en deltagare. När församlingens representanter träffade de hjälpbehövande i fristadsarbetet deltog jag inte på något annat sätt än genom att hälsa på människorna när de kom och genom att sitta och lyssna på diskussionen. Däremot var jag mera aktiv då jag deltog i församlingens öppna verksamhet. Jag har valt att agera så naturligt som möjligt för att inte störa situationernas naturliga karaktär. Med det menar jag att när jag till exempel har deltagit i andliga sammankomster så har jag inte endast suttit och observerat utan bett och läst Bibeln såsom de andra.

”Fältet” är en viktig term i etnografisk forskning. Mitt fält var i min egen hemstad och väldigt nära mitt dagliga liv: jag kunde stöta på bekanta som jag lärt känna i Mikaelsförsamlingen i Åbo centrum och i lokaltrafikens bussar. En flykting som var med i Mikaelsförsamlingens arbete kände jag redan innan jag började min fältperiod i församlingen. Jag var med andra ord insider när det gällde geografi. Mikaelsförsamlingen var inte heller helt främmande för mig när jag började min forskningsprocess. Tre år innan jag inledde min observation hade jag varit praktikant inom Mikaelsförsamlingens musikarbete under två veckors tid. Då hade jag församlingens två kantorer som mina handledare. Utöver det hade jag någon enskild gång besökt församlingens gudstjänst. Någon erfarenhet av församlingens arbete med asylsökande och flyktingar hade jag dock inte. Dessutom var församlingens präster, som spelar en viktig roll i min forskning, relativt okända för mig. Under min praktikperiod 2014 hade jag bara snabbt hälsat på dem. Att jag kände relativt bra till församlingen, dess lokaler och allmän verksamhet var både en fördel och en nackdel.

Redan innan jag började mitt fältarbete hade jag kommit i kontakt med flyktingarbete i en annan kontext. På sommaren 2015 arbetade jag som volontär i flyktingarbete i Grekland. Jag arbetade i ett dagcenter som upprätthölls av en protestantisk

missionsorganisation. Intresset för flyktingskap som föddes där har varit en grundläggande faktor i mitt ämnesval för den här pro gradu-avhandlingen. Min tid som volontär har oundvikligt påverkat också den här forskningen. Jag har närmat mig fältet med en förförståelse om att flyktingarbete är något viktigt. Före min resa till Grekland hade jag inte kommit speciellt mycket i kontakt med människor på flykt, men under julimånaden 2015 i Grekland förändrades min känsla av främlingskap gentemot dessa människor till känslan av vänskap över kultur-, religion- och språkgränser. Med denna upplevelse i bakgrunden har jag också inträtt forskningsfältet. Jag hade någon slags förhandsförståelse om de olika länderna i Mellanöstern, deras språk och geografi. Detta gjorde det lättare för mig att inleda samtal med asylsökande. Jag kunde också grunder i persiska och arabiska, vilket enligt min bedömning ofta gjorde det lättare att knyta kontakter med asylsökande. Asylsökande tolkade mina kunskaper som ett intresse för dem och deras kulturer, och de var ivriga med att undervisa mig mera. I den bemärkelsen var alltså min tidigare erfarenhet av flyktingarbete fördelaktigt för mitt fältarbete.

Jag upplevde att min bakgrund som volontär i flyktingarbete skapade också förtroende mellan mig och församlingens anställda. Enligt min tolkning orsakade min positiva attityd mot flyktingar att de såg min närvaro som något positivt. Detta kom i uttryck i en intervju, där konsult Raija Ala-Lipasti tackade mig för att jag hade gjort deltagande observation i gruppen som arbetade för de syriska flyktingarnas familjeåterförening. Enligt henne hade det varit av betydelse för hennes stresshantering att jag hade deltagit i gruppens verksamhet.¹² Att jag passade så bra in på fältet har också varit utmanande för mig som forskare. Det har ibland varit svårt att nå den distans som behövts för att kunna analysera det som jag sett på fältet. Den tid som har gått efter att jag har avslutat fältperioden har ändå hjälpt mig att se församlingens arbete och människorna där med en forskares blick när jag inte längre var i daglig kontakt med dem.

Ideström skriver väl i sin bok *Spåren i snön* (2015) om forskarens förhållande till fältet:

¹² Raija Ala-Lipasti, konsult, intervju i Åbo 6.3.2017.

Forskningsprocessen har inte lett mig upp på något förklaringsberg där alla delar har fallit på plats till en helhet. Däremot har jag genom mina fältstudier i bygderna fått allt fler bilder av fältet som också har gjort det möjligt att börja ana vissa mönster i spåren jag har följt. Jag har inte på förhand kunnat avgöra vart spåren leder och vilka mönster de skapar.¹³

Genom min forskningsprocess har jag alltså inte fått någon enhetlig bild av flyktingarbetets alla aspekter. Snarare har jag fått en allt mer mångfaldig bild av fältet. Så småningom har jag ändå kunnat se vissa återkommande teman. Det är utvalda delar av dessa mönster som jag ämnar presentera genom denna pro gradu-avhandling.

1.4.2 Intervjuer

Under våren 2017 intervjuade jag fyra personer. I valet av informanter har jag använt deras involvering i församlingens arbete med asylsökande och flyktingar som kriterium. Jag intervjuade församlingspräst Kristiina Friman, som arbetade mycket med fristadsarbete, och församlingspräst Jonathan Westergård, som var aktiv i asylsökandenas församlingsarbete. Med församlingsarbete avser jag här arbetsformer såsom asylsökandenas skrifskoleundervisning, läger, och cafékvällar. Utöver dessa intervjuade jag också församlingens kyrkoherde Jouni Lehikoinen. Han har varit en drivande kraft bakom arbetet med kyrkan som fristad i Mikaelsförsamlingen, ända sedan dess begynnelse. Jag tog ännu i januari 2018 på nytt kontakt med församlingspräst Friman för att behandla några frågor som hade blivit aktuella under skrivprocessens gång. Då gjorde vi en telefonintervju.

Snart efter att jag hade inlett min fältperiod förstod jag att det finns skäl att också intervju Raija Ala-Lipasti, som är en utomstående konsult som församlingen konsulterade för fristadsarbetet. I januari 2018 hade jag också kontakt med henne i form av e-postväxling för att få hennes synpunkter på frågor som hade uppstått under skrivprocessen.

¹³ Ideström 2015, 27.

När jag i avhandlingen talar om "församlingens anställda" syftar jag på de anställda som jag intervjuat. Dessa är de anställda som var överlägset mest involverade i arbetet. De övriga anställda i Mikaelss församlingen kan naturligtvis ha andra åsikter och upplevelser än de som jag presenterat i den här avhandlingen.

Intervjuerna som jag gjorde var öppna till sin natur. Jag har bandat in alla intervjuer, vars längd var från en timme till två timmar. En del av intervjuerna har jag transkriberat delvis, en del inte alls. Jag har ändå gjort skriftliga anteckningar om alla intervjuer. Jag har modifierat citaten genom att ta bort talspråkliga uttryck och utfyllnadsord som försämrar läsbarheten. I Westergårds intervju använde talade vi både svenska och finska, och därför är en del av citaten från hans intervju på finska och en del på svenska. Alla mina informanter har gett sitt samtycke till att deras namn används i min avhandling.

1.4.3 Forskningsetik

Asylsökande är en sårbar grupp i samhället. Därför är det speciellt viktigt att respektera deras integritet i denna forskning. I etnografisk forskning strävar man efter att forskarrollen är tydlig och människor som man träffar är medvetna om den. Under fältperioden visade det sig ändå vara utmanande att vara tydlig med min forskarroll inför personer med utländskt bakgrund. Detta skedde både på grund av språkliga och kulturella orsaker.

Det visade sig ändå svårt att förklara speciellt för människor vars modersmål inte är finska eller svenska varför jag är med på de olika evenemangen. Jag berättade öppet om att jag är studerande och om att jag studerar teologi. För de flesta har det räckt och de har inte frågat något mer. När jag ibland försökte förklara att jag gör en forskning om Mikaelss församlingens arbete upplevde jag att de flesta inte fullt förstod vad detta innebär. De flesta människor som jag mötte lät helt enkelt bli att ifrågasätta min närvaro. Att flyktingar och asylsökande som jag mötte på fältet bemötte mig så öppet och frimodigt har ändå varit av ytterst stor betydelse för mitt arbete. Detta har

möjliggjort insamlandet av mitt material. På grund av problematik med asylsökandenas integritet är deras roll i min forskning ändå väldigt begränsad.

Snyder, som också skriver om asylsökande och kyrkan, beskriver asylsökandenas roll i sin forskning på följande sätt: "In the light of the sensitivities and difficulties mentioned above, however, I chose to 'consult' those seeking asylum rather than seek their full participation".¹⁴ Även i min forskning kan asylsökandenas roll beskrivas som konsulterande. Det betyder att i den här avhandlingen skildrar jag inte enskilda asylsökandes eller flyktingars livsberättelser. Istället koncentrerar jag mig på de händelser som har hänt på fältet. Jag använder inga namn och har anonymiserat berättelserna också annars genom att ta bort hänvisningar till personernas nationalitet, kön och ålder. Den enda gången då jag nämner en persons nationalitet är i början av kapitel tre där jag talar om syriska flyktingar. De syriska flyktingarna har gett sitt samtycke till att deras nationalitet kommer fram i berättelsen.

1.4.3 Det etnografiska skrivsättet och annat material

Såsom jag tidigare konstaterade, kan etnografi uppdelas i två delar: fältarbete och etnografiskt skrivande.¹⁵ Det etnografiska skrivandet är en intim del av processen. Det är genom skrivprocessen som jag börjat se mönster i mitt material. Under skrivprocessen har jag återkommit till mitt material flera gånger. Efter att vissa teman har börjat framstå som viktiga har jag börjat ta in annat material för stöd och analysredskap för att bättre förstå de fenomen som jag menar att jag sett uttryck för.

Den etnografiska metoden kräver också nya sätt att skriva. Scharen och Vigen skriver:

The insight that the open-ended nature of life itself as testified to in fieldwork will require new genres of writing Christian ethics, modes of writing that, in tacking back and forth

¹⁴ Snyder 2012, 31.

¹⁵ Opas 2004, 155–157.

between ethics-near and ethics-distant, will of necessity be less formalistic than the forms of christian ethics dependent on Anglo-American moral and political philosophy.¹⁶

Att förena det som författarna ovan beskriver som ”*ethics-near*” och ”*ethics-distant*” har varit min strävan även i den här avhandlingen. Jag rör mig med andra ord både i den levda verkligheten och i en värld av begrepp och teorier. Dessa syns i de olika genren som avhandlingen innehåller. Jag börjar varje kapitel med ”*ethics-near*”, en etnografisk fältbeskrivning. Beskrivningens syfte är att visa på den konkreta situationen som har gett upphov till att jag har fördjupat mig på just denna tematik.

För att kunna förstå de fenomen som jag sett på fältet har jag varit tvungen att ta in material från flera olika vetenskapsgrenar. Det är det som jag beskriver med begreppet ”*ethics-distant*”. I kapitel två har jag använt ett stort urval av juridiskt och journalistiskt material för att förstå vad som orsakar behovet av kyrkans fristadsarbete. I kapitel tre har samhällsteoretiker Hannah Arendts verk bidragit med en fördjupad förståelse av mänskliga rättigheternas natur och kyrkans möjligheter att främja asylsökandes rättigheter. I kapitel fyra har teologerna Amy G. Oden, Ilup Ahn och John Swinton hjälpt mig att sätta teologiska ord på de händelser jag upplevde på fältet.

Det finns en spänning mellan min strävan efter att skapa en begriplig bild av fältet och själva fältet som i sig själv är motsägelsefullt och komplicerat. Därför är det viktigt att poängtera att det mesta som rör Mikael församlingens arbete inte finns representerat i den här avhandlingen. En stor del av arbetet med arbete asylsökande och flyktingar har jag varit tvungen att lämna obehandlad. Jag anser ändå att jag har kunnat säga något meningsfullt som hjälper oss att bättre förstå kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar.

1.5 Mikael församlingen

Mikael församlingen är en evangelisk-luthersk församling i Åbo. I slutet av år 2016 hade församlingen ungefär 20 100 medlemmar. Församlingen var därmed den näst

¹⁶ Scharen & Vigen 2011, 283 – 284.

största församlingen i Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighet.¹⁷ Enligt församlingens broschyr (vinterperioden 2017) hade församlingen i slutet av året 2016 nio präster (inklusive kyrkoherden), två kantorer, fem diakoner och tre ungdomsarbetsledare.¹⁸ Församlingen kan alltså beskrivas som en stor stadsförsamling.

Församlingens område innefattar Åbos nordvästra centrum och ön Runsala samt områdena fram till Resos gräns, bland annat Pansios och Pernos förorter.¹⁹ Församlingen omfattar områden som sinsemellan är väldigt olika. I centrum bor det mycket unga studeranden.²⁰ Pansio och Perno är områden var en stor andel invånare är barn.²¹ Där bor även många invandrare.²² Det som är utmärkande för ön Runsala är att dess invånare är relativt välbärgade.²³ Mikaelisförsamlingens områden är med andra ord väldigt olika från varandra. I Pansio, på församlingens område, finns också en flyktningförläggning som Finlands Röda Kors upprätthåller.²⁴

Mikaelisförsamlingens kyrka, Mikaeliskyrkan, ligger i Åbo östra centrum. På andra sidan vägen ligger också församlingens församlingshem, ungdomslokalen Mikonmökki och personalutrymmen. Församlingen har även församlingshem i Suikkila, norr om Åbo centrum, och i Bagarla, som är en del av stadsdelen Pansio. I Pansio driver församlingen även ett café, Café Mikael. En inblick i församlingens broschyr berättar att församlingen har bland annat tre olika körer, babyklubb, bibelkvällar, seniorklubb, pilates och skridskoturer i den lokala ishallen. Församlingens arbete kan med andra ord beskrivas som livlig.²⁵

¹⁷ Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, ”Turun ja Kaarinan seurakuntien jäsenmäärä laski hiukan”, internetkälla, tillgänglig 30.10.2017.

¹⁸ Mikaelinseurakunta, talvi 26.11.2016–28.2.2017.

¹⁹ Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, ”Mihin seurakuntaan kuulun?”, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²⁰ Pärtty 2011, 21, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²¹ Pärtty 2011, 11, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²² Pärtty 2011, 13, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²³ Pärtty 2011, 32, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²⁴ RedNet, ”Vastaanottokeskus”, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²⁵ Mikaelinseurakunta, talvi 26.11.2016–28.2.2017.

1.5.1 Arbetet med asylsökande och flyktingar

I Mikael församlingen har arbetet med asylsökande och flyktingar två delar. Den första delen är församlingsarbete, som består bland annat av cafékvällar, utflykter och skriftskoleundervisning. Församlingen har också två bibelkretsar som är slutna, den ena för de som talar arabiska (irakier och syrier) och den andra för de som talar persiska (iranier och afghaner). Den här arbetsformen kallar jag i den här avhandlingen för församlingsarbete.

Den andra delen av arbetet är det så kallade fristadsarbetet. I Ekumeniska rådet i Finlands dokument *Kyrkan som fristad* (2007) definieras detta arbete på följande sätt:

Med begreppet fristad eller kyrkoasyl avses numera situationer där en individ eller en familj vänder sig till kyrkan – i praktiken till en församling eller kristen gemenskap – för att söka skydd, hjälp och stöd efter att de fått ett negativt besked på sin asylansökan.²⁶

Inom fristadsarbetet hjälper man med andra ord människor som har fått ett negativt besked till sin asylansökan, men som upplever att de inte kan återvända till sitt hemland av någon orsak. I sitt arbete agerar Mikael församlingen enligt Ekumeniska rådets anvisningar.²⁷ Den praktiska proceduren i ett kyrkoasylfall börjar med en utredning av människans situation, vilket kan vara väldigt tidskrävande. Om den hjälpbehövande inte har en jurist eller om juristen inte har skött sina uppgifter bra skaffar församlingens anställda en (ny) jurist. Syftet med fristadsarbete är framför allt att hindra den omedelbara avvisningen för att kunna samla in bättre information om personens skyddsbehov.²⁸ Samtidigt ser församlingen efter den hjälpbehövandes konkreta behov, som kan handla om mat, kläder eller sjukvård.²⁹

Ofta hör det till fristadsarbetet att församlingen erbjuder skydd i sina egna lokaler.³⁰ Det har Mikael församlingen ändå inte längre möjlighet till.³¹ Det som

²⁶ *Kyrkan som fristad* 2007, 9, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²⁷ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

²⁸ *Kyrkan som fristad* 2007, 16, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

²⁹ *Kyrkan som fristad* 2007, 4, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

³⁰ *Kyrkan som fristad* 2007, 9, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

³¹ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

Mikaelsförsamlingen betonar är att den *inte* döljer människor.³² Människor kan nog dölja sig, men församlingen gör inte det. Människor tar ofta kontakt med församlingen när deras problem redan har fortsatt från två till tre år, och situationen är väldigt akut. De hotas alltså att bli avvisade från landet.

Det som kyrkan erbjuder är *kirkkoturva* (direktöversatt kyrkoskydd). Tidigare användes begreppet *kirkko turvapaikkana* (kyrkan som asyl). På grund av en överklagan till justitieombudsmannen förändrades det finska namnet. Justitieombudsmannen ansåg att asyl är något som endast Migrationsverket kan bevilja, och kyrkan borde undvika att använda termer som kan orsaka förvirring. I justitieombudsmannens avgörande står det:

Käsitykseni mukaan tulisi seurakunnan toiminnassa välttää sellaisten määritelmien ja käsitteiden käyttämistä, jotka saattavat aiheuttaa epätietoisuutta tai hämmennystä ulkomaalaislaissa tarkoitettujen turvapaikkaa koskevien käsitteiden viranomaiskäytössä.³³

Därefter började man använda begreppet *kirkkoturva*. På svenska används begreppen ”kyrkan som fristad” och ”kyrkoasyl” parallellt.³⁴ I avhandlingen kallar jag den här arbetsformen för fristadsarbete (församlingen själv använder ordet *kirkkoturvatyö*). Jag vill undvika begreppet ”asyl” som kan vara något missvisande, eftersom kyrkoasyl inte har något bindande juridiskt stöd.³⁵

Vad är det som får Mikaelsförsamlingens anställda att aktivera sig med sådana här arbetsformer? Alla präster som jag intervjuade ansåg att uppmaningen om att visa kärlek till sin nästa är den grundläggande orsaken till att de bedriver ett sådan här arbetet. Till exempel kyrkoherden Lehikoinen säger i sin intervju att efter att ha predikat om kärleken till nästan i 2 000 år skulle det nog vara märkligt ifall kyrkan inte skulle hjälpa flyktingar.³⁶ Kristiina Friman hänvisar i sin intervju till det dubbla kärleksbudet och de kristnas skyldighet att ta hand om dem som ingen annan tar hand

³² Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

³³ Justitieombudsmannens avgörande, ”Kirkkoherran toiminta turvapaikka-asioissa”, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

³⁴ Till exempel i dokumentet *Kyrkan som fristad 2007*, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

³⁵ *Kyrkan som fristad 2007*, 10, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

³⁶ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

om.³⁷ Jag kommer att återkomma till frågan om arbetets teologiska motiveringar i kapitel fyra.

1.6 Begrepp

Begreppen flykting och asylsökande är centrala i min avhandling. Dessa termer bör alltså definieras. Flyktingar är en speciell grupp av invandrare. Invandrare är ett allmänbegrepp för alla som flyttar till ett nytt land, oberoende av orsak. I sin artikel ”Migrants and Asylum Seekers” ger Alice Bloch tre huvudsakliga orsaker till varför människor blir invandrare: jobb, familjeorsaker och flykt. Flykt betyder att man flyr till exempel inbördeskrig, konflikter, politiskt förtryck eller kränkningar av mänskliga rättigheter.³⁸ Invandrare är med andra ord ett paraplybegrepp som innefattar bland annat begreppet flykting.

Begreppet flykting används ofta i vardagsspråket, men det är också en juridisk term med en specifik innebörd. I FN:s flyktingkonvention definieras vem som är flykting på följande sätt:

[T]he term “refugee” shall apply to any person who – – – owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable, or owing to such a fear is unwilling to avail himself of the protection of that country.³⁹

Flykting är med andra ord en person som har välgrundade skäl att vara rädd för förföljelse i sitt eget land på grund av vissa särskilda orsaker. En nation kan bevilja en person flyktingstatus ifall personen uppfyller de krav som FN:s flyktingkonvention ställer. Snyder citerar i sin bok UNHCR:s definition av vem som i sin tur är asylsökande. UNHCR definierar begreppet på följande sätt: ”sought international protection but claims for refugee status has yet been determined.”⁴⁰ Asylsökande är

³⁷ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

³⁸ Bloch 2011, 414.

³⁹ *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees* 2010, 14, internetkälla, tillgänglig 23.3.2017.

⁴⁰ Snyder 2012, 58.

alltså en människa som har sökt flyktingstatus men har inte (ännu) fått den. Ifall en människa får avslag på sin asylansökan men stannar i landet blir hen papperslös.⁴¹ Då vistas man i landet utan uppehållstillstånd. Det är möjligt att jag under min fältperiod också har stött på människor som är papperslösa.⁴²

Snyder skriver att termerna såsom flykting ofta är simplificerande och tar inte i beaktande dessa komplexa faktorer som ligger bakom det att människor flyttar från ett land till ett annat. Definitionen av begreppet flykting tar till exempel inte alls i beaktande andra faktorer än de som Snyder kallar för stötande faktorer (*push factors*), ett begrepp som hon hämtat från E. S. Kunz.⁴³ Det betyder att definitionen inte tar i beaktande dragande faktorer (*pull factors*), det vill säga faktorer som lockar en människa att söka sig till ett nytt land.⁴⁴ Ofta anses stötande faktorer vara tvingande medan lockande faktorer anses vara frivilliga. Denna uppdelning stämmer ändå inte överens med verkligheten, såsom Snyder skarpsynt påpekar.⁴⁵ Dragande och stötande faktorer är inte heller uteslutande.⁴⁶

I den här avhandlingen använder jag orden ”asylsökande” och ”flykting” när jag refererar till människor som jag mött under min fältperiod. Användningen av de två termerna är delvis problematiskt eftersom jag i min avhandling refererar till olika slags människor och grupper vars juridiska status jag inte har kunnat försäkra mig om, på grund av forskningsetiska skäl. Att kalla alla kategoriskt endast för invandrare skulle ändå enligt mig tona ner de tvingande skäl som har varit väldigt betydande i dessa människors ankomst till Finland. För att betona flykt-aspekten använder jag begreppen asylsökande och flykting även om jag inte alltid kunnat försäkra mig om till vilken grupp av invandrare människan i fråga tillhör.

⁴¹ Institutet för hälsa och välfärd, ”Paperittomat”, internetkälla, tillgänglig 10.5.2018.

⁴² Om denna grupp används även bland annat begreppet illegal invandrare. Enligt PICUM (*Platform for International Cooperation for Undocumented Migrants*) ska man dock föredra begreppet papperslösa invandrare (*undocumented migrants*). Källa: PICUM, ”Why Words Matter”, internetkälla, tillgänglig 10.5.2018.

⁴³ ”‘Push’ factors are those which negatively encourage people to move *away* from a particular location. ‘Pull’ factors are those which positively encourage people to move *to* somewhere else”. Källa: Snyder 2012, 54, fotnot 4.

⁴⁴ Snyder 2012, 54, fotnot 4.

⁴⁵ Snyder 2012, 59.

⁴⁶ Snyder 2012, 59.

2. Asylpolitik och lagstiftning

Jag tillbringar en månad i Grekland i flyktingarbete på sommaren 2015. Utan att just då förstå betydelsen av vad som håller på att hända ser jag hur Athens parker och gator fylls av flyktingar som har kommit över Medelhavet till Europa. Greklands myndigheter är totalt överbelastade med asylansökningar, och jag hör att det kan ta fyra till fem år för att få sin ansökan behandlad. Myndigheterna försöker inte ens registrera dem som kommer. De flesta flyktingar vill inte heller stanna här, de vill fortsätta vidare inom Europa så snabbt som möjligt. En dag besöker vi Areios park, som nu är ett spontant flyktingläger. Det är cirka trettio grader varmt när vi promenerar till parken för att se vad som händer och för att prata med människor. Stället vimlar av människor, män, kvinnor och barn, som har satt upp tält och klädsträck mellan träden. Vi går runt och vår organisations anställda oroas av hur snabbt olika sjukdomar börjar sprida sig i den här hettan när det inte finns ordentliga sanitetsutrymmen och tvättmöjligheter.

Jag funderar för mig själv hur en sådan här situation överhuvudtaget är möjlig: jag är ju i Europa, i ett EU-land! Jag trodde det skulle innebära att man tar ansvar för flyktingar som kommer. Jag trodde det skulle innebära att man strävar efter att tillfredsställa alla människors basbehov. Att det överhuvudtaget finns ett flyktingläger i Europa går helt enkelt inte ihop med min bild av den här kontinenten. Jag funderar hur Finland skulle hantera en likadan situation, men jag är säker på att vårt land nog skulle hantera det mera effektivt. I Finland skulle man inte låta en sådan här kaos uppstå, tänker jag.

När jag sedan kommer till Finland tar det någon månad innan flyktingarna når mitt hemland. Till skillnad från mig, som har tagit ett några timmars flyg från Aten till Helsingfors, har de varit tvungna att anlita människosmugglare för att komma vidare från Grekland. Det som jag trodde att inte skulle kunna hända i Finland händer. Jag följer nyhetsrapporteringen om hur snabbt antalet asylsökande ökar i Finland och hur kaotiskt allting verkar vara: asylsökande går över gränsen i Torneå utan att någon hinner registrera dem. De anländer till olika städer och vill lämna sin asylansökan till polisstationer, som inte kan hantera den mängden människor. Folk väntar till exempel

utanför polisstationen i Åbo. Frivilliga börjar dela ut mat åt dem som väntar. Sedan grundar man en så kallad flyktingsluss i Torneå. Därifrån börjar man köra flyktingar till olika delar av landet utan att alla gånger ens veta vad som ska vara bussens ändhållplats. Hotbilden blir verklighet på ett sätt som jag, och knappast någon i Finland, skulle ha trott.

Fast jag då ännu tror att Finland nog kommer på fötter igen har mina rädslor börjat öka: Hur kommer Finland att kunna hantera den plötsligt förändrade flyktingsituationen? I den offentliga diskussionen är misstänksamheten mot de som kommer stor, även om stora mängder människor också vill hjälpa. Så småningom lär jag känna några av de asylsökande som kommit till Finland. När jag får följa deras liv så förverkligas så småningom fler och fler av mina rädslor. Jag besöker flyktingförläggningen som är ett ställe med inget privatliv, och där bor mina vänner tider som känns alltför långa. Min vänskap med dem präglas av oro över deras välmående och framtid. När beslut om asylansökningar kommer får en person negativt besked. Det känns djupt orättvist. Min upplevelse av asylsökandes ställning i Finland präglas av ökande uppgivenhet, oro och besvikelse.

Hur har samhällsklimatet och asylsökandes ställning i Finland *de facto* utvecklats de senaste åren? I det här kapitlet kommer jag att beskriva detta. Jag gör det genom att redogöra för Finlands flyktingpolitik. Eftersom internationella deklARATIONER, konventioner och medlemskap i Europeiska unionen påverkar Finlands lagstiftning, så börjar jag med att kortfattat gå igenom dem i den mån de berör flyktingfrågor. Efter det behandlar jag Finlands utlänningslagstiftning. Sedan presenterar jag de myndigheter som är mest aktuella i migrationsärenden, det vill säga Migrationsverket⁴⁷ och polisen. Närmare bestämt ska jag redogöra för deras roll i ärenden som gäller asylsökande. Ja ska även ta upp två speciella teman som enligt mig kräver speciell uppmärksamhet på grund av att temanas aktualitet i Mikael församlingens arbete. Dessa är människohandel, som jag ska behandla i kapitel 2.2.7, och konvertering till kristendom, som jag ska behandla i kapitel 2.2.6. Till sist ska jag skildra förändringar i Finlands flyktingpolitik under statsminister Juha Sipiläs

⁴⁷ Hädanefter Migri.

regeringsperiod. Jag går igenom förändringar i lagstiftning som gjorts, och också myndigheternas praxis. Jag låter andra myndigheter och Mikael församlingens anställda kommentera det som jag presenterar.

Allt detta som jag beskrivit ovan gör jag för att sedan kunna konstatera att samhällsklimatet gällande flyktingar har blivit mer negativt under de senaste åren vilket syns i de politiska beslut som görs. Jag ämnar landa i frågan om varför kyrkans arbete med flyktingar behövs. Jag ämnar visa att det har funnits problem i Finlands lagstiftning gällande asylsökande och flyktingar redan tidigare, och att efter hösten 2015 har asylsökandes ställning ytterligare försämrats. Asylsökande söker sig bland annat till Mikael församlingen för att få hjälp. Mikael församlingen, såsom en del andra kyrkor och församlingar, har då valt att svara på behovet och aktivera sig i fristadsarbete.⁴⁸ För att förstå denna helhetsbild behöver man ändå enligt mig förstå de ramar som bestämmer asylsökandes tillvaro i Finland, vilket är orsaken till att jag ägnar ett helt kapitel åt denna tematik.

Detta kapitel är till en stor del skrivet i oktober 2017, under statsminister Sipiläs regerings regeringsperiod. Uttrycket *den nuvarande regeringen*, som används i den här avhandlingen, hänvisar alltså till Sipiläs regering. När jag presenterar *nuvarande lagstiftning* syftar jag på lagstiftning som likaså är i kraft i oktober 2017.

2.1 Flyktingars och asylsökandes rättsliga ställning: internationellt perspektiv

Vad ska man ta i beaktande när man talar om asylsökandes rättsliga ställning? Var regleras den? Det juridiska beslutsfattandet i domstolarna, rättsvetenskapliga undersökningar och myndigheternas verksamhet grundar sig på rättskällor.⁴⁹ Professor Jaakko Husa och professor emeritus Teuvo Pohjolainen skriver i boken *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet* (2002) att i lagstiftningen finns både förpliktande och icke-

⁴⁸ I det här kapitlet är det fristadsarbete som är i fokus. "Kyrkans arbete med asylsökande" syftar i det här kapitlet därmed på kyrkans fristadsarbete.

⁴⁹ Riksdagen: "Allmänt om rättskällor och juridisk information", internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

förpliktande rättskällor. De förpliktande rättskällorna är lagstiftningen, de internationella konventionerna och de allmänna offentligrättsliga principerna. Exempel på allmänna offentligrättsliga principer är det så kallade *non refoulement* – förbudet och *benefit of the doubt* –principen. Dessa kommer jag att presentera nedan. Icke-förpliktande rättskällor är hävdvunnen rättspraxis, lagberedningsmaterial, bland annat riksdagens lagförslag, vedertagen myndighetspraxis samt rättsvetenskap.⁵⁰ Enligt professor Elina Pirjatanniemi är både utlänningslagen i sig och dess tillämpningspraxis väldigt strikta.⁵¹

Forskare i juridik Laura Tarvainen förklarar att flyktingars och asylsökandes rättsliga ställning regleras på tre nivåer: internationellt, regionalt (EU) och statligt. På internationell nivå är det viktigaste kontraktet FN:s 1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning och dess tilläggsprotokoll från 1967. Konventionen kallas också för FN:s flyktingkonvention. I den definieras begreppet flykting, vad som är flyktingars rättigheter och medlemsländernas skyldigheter.⁵² I konventionen definieras vem som är flykting på följande sätt:

[T]he term “refugee” shall apply to any person who – – – owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable, or owing to such a fear is unwilling to avail himself of the protection of that country.⁵³

Flykting är med andra ord en person som har välgrundade skäl att vara rädd för förföljelse i sitt eget land på grund av vissa särskilda orsaker. Tarvainen berättar att de internationella konventionernas syfte är att försäkra de grundläggande rättigheternas förverkligande för alla människor som vistas på en nations område: nationerna har inte möjlighet att fritt välja hur de behandlar de asylsökande som kommer till landet.⁵⁴

Tarvainen skriver att det så kallade *Non-refoulement*–förbudet kan anses vara den viktigaste principen inom de internationella konventionerna. Det betyder att ingen ska avvisas till ett område där man hotas att bli torterad, förföljd eller annars behandlad på

⁵⁰ Husa & Pohjolainen 2002, 16.

⁵¹ Pirjatanniemi 2010, 23.

⁵² Tarvainen 2016, 62.

⁵³ *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees* 2010, 14, internetkälla, tillgänglig 23.3.2017.

⁵⁴ Tarvainen 2016, 62.

ett inhumant sätt. Konventionerna är dock inte oproblematiske. Tarvainen påpekar att ett problem med FN:s flyktingkonvention är att centrala begrepp, såsom tortyr, inte har definierats. Ett annat problem är att det inte finns någon instans som övervakar ifall konventionen följs.⁵⁵

Såsom man kan se i FN:s definition så inkluderas inte personer som flyr, till exempel på grund av naturkatastrofer, i den officiella definitionen av flykting. Detta beror på de historiska förhållandena i vilka definitionen har uppkommit. Flyktingkonventionen formulerades efter andra världskriget för europeiska flyktingars behov.⁵⁶

En annan allmän princip inom flyktingrätt är den så kallade *benefit of the doubt* – principen. I regeringens lagförslag till en förnyad utlänningslag förklaras principens innebörd. I lagförslaget står det att en asylsökande själv har skyldighet att ge all behövlig information till myndigheterna, som i sin tur har skyldighet att tillämpa alla medel som står till förfogande för att ta reda på fakta i asylsökandes fall. Till *benefit of the doubt* –principen hör att:

[Myndigheten] skall bedöma sökandens trovärdighet och fakta. Förblir frågan oklar efter att utredningsarbetet har gjorts, avgörs frågan till sökandens fördel, om sökandens berättelse verkar trovärdig och det inte finns någon orsak till ett motsatt förfarande.⁵⁷

Denna princip är inkluderad också i Finlands utlänningslag.⁵⁸

Såsom jag konstaterat ovan är dessa konventioner och principer förpliktande rättskällor. De reglerar flyktingars och asylsökandes rättsliga ställning internationellt och påverkar också Finland.

På den regionala nivån är det Europeiska unionen som reglerar Finlands flyktingpolitik. Från och med 1999 har EU arbetat för en enhetlig asylpolitik och asylsystem, *A Common European Asylum System* (CEAS).⁵⁹ CEAS har tre huvudsakliga målsättningar: effektivt samarbete, ökad ansvars känsla och

⁵⁵ Tarvainen 2016, 62.

⁵⁶ Schoenholtz 2015, 85, internetkälla, tillgänglig 2.5.2018.

⁵⁷ RP 28/2003 rd, 80-81.

⁵⁸ 6 kap. 98§ utlänningslag 30.4.2004/301

⁵⁹ The European Commission: Common European Asylum System, internetkälla, tillgänglig 29.1.2018.

harmonisering av lagstiftning.⁶⁰ Harmoniseringen sker med förordningar och direktiv. EU:s förordningar är bindande för alla medlemsländer som sådana medan direktiven definierar de målsättningar som medlemsländerna ska sträva efter att uppfylla i sin lagstiftning. När det gäller flyktingars rättigheter så ställer direktiven de minimikrav som medlemsländerna måste följa i sin egen lagstiftning, men länderna kan också erbjuda bättre skydd.⁶¹

Sammanfattningsvis kan man säga att det är internationella deklARATIONER, konventioner och medlemskap i Europeiska unionen som påverkar Finlands lagstiftning gällande flyktingars rättigheter. I det följande kapitlet ska jag koncentrera mig på Finlands lagstiftning och de myndigheter som aktivt tillämpar och verkställer lagarna. Mitt syfte är att presentera de lagar och aktörer som reglerar asylsökandes ställning i Finland, för att sedan belysa de problematiska aspekterna som orsakar behovet av kyrkans fristadsarbete.

2.2 Flyktingars och asylsökandes rättsliga ställning: inhemskt perspektiv

Grundlagen (731/1999), bland annat dess paragraf 9 ”Rörelsefrihet”, sätter grunden för flyktinglagstiftningen. Där står det: ”En utlänning får inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd härav riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet.” I den formen finns således det tidigare nämnda *non-refoulement* -förbudet också i Finlands lagstiftning. Vidare är det utlänningslagen (2004/301) och lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (17.6.2011/746) som mera detaljerat reglerar invandring, och därmed också beviljandet av internationellt skydd.⁶²

⁶⁰ The European Commission: Common European Asylum System, internetkälla, tillgänglig 29.1.2018.

⁶¹ Tarvainen 2016, 63–64.

⁶² För en mer omfattande lista på de viktigaste lagar som reglerar asylsökning och immigration, se Koistinen och Jauhiainen 2017, 39, internetkälla, tillgänglig 15.5.2018.

Finlands nuvarande utlänningslag är från 2004 och delar av lagen förnyades 2009. Statsminister Sipiläs regering har gjort kraftiga förändringar i lagarna som berör asylsökning. Dessa förändringar ska jag behandla utförligt i kapitel 2.3. I utlänningslagen behandlas de som inte har finskt medborgarskap som utlänningar. Utlänningar delas i lagen in i två kategorier: EU-medborgare (och medborgarna till länder som är jämförbara med EU: Island, Lichtenstein, Norge och Schweiz) och så kallade ”tredjelandsmedborgare”. EU-medborgare har en relativt stark position. Icke EU-medborgares position varierar beroende på orsaken varför de har kommit till Finland.

Man kan få uppehållstillstånd i Finland på olika grunder. Sådana grunder är till exempel familj, arbete, studier eller internationellt skydd. Upphållstillstånd på grund av internationellt skydd är ett paraplybegrepp som innefattar olika kategorier av uppehållstillstånd som beviljas på grund av skyddsbehov. Exempel på dessa kategorier är bland annat flyktingstatus eller alternativt skydd. De olika kategorierna av internationellt skydd kommer jag att presentera nedan.

2.2.1 Upphållstillstånd på grund av flyktingstatus eller alternativt skydd

Flyktingstatus är en speciell typ av uppehållstillstånd. Den beviljas personer som anses uppfylla kraven som FN:s flyktingkonvention ställer.⁶³ Flyktingstatus och därmed också asyl kan beviljas människor på basis av en ansökan som personen har lämnat åt myndigheter i Finland eller vid Finlands gräns.⁶⁴ Finland kan också ta emot personer som FN:s flyktingorganisation UNHCR ”har ansett vara flyktingar eller andra utlänningar som är i behov av internationellt skydd”⁶⁵. Dessa så kallade kvotflyktingar tas emot enligt det anslag som riksdagen bestämmer i sin budget. Migri uppger på sina webbsidor (www.migri.fi) att från och med år 2001 har antalet kvotflyktingar som tas i Finland varit 750, men både år 2014 och 2015 höjdes antalet till 1050 på grund av

⁶³ 1 kap. 3§ utlänningslag 30.4.2004/301

⁶⁴ 6 kap. 94 - 95§ utlänningslag 30.4.2004/301

⁶⁵ 6 kap. 90§ utlänningslag 30.4.2004/301

den svåra situationen i Syrien.⁶⁶ Flyktingstatus kan också beviljas en familjemedlem till en person som beviljats flyktingstatus.⁶⁷

Alla som är i behov av skydd uppfyller inte de kriterier som FN:s flyktingkonvention, och därmed också utlänningslagen, ställer för beviljandet av asyl trots att de skulle vara i behov av skydd. Detta på grund av att flyktingkonventionens definition på flykting är snäv, och omfattar till exempel inte automatiskt personer som flyr krig eller naturkatastrofer. Därför har Finland också andra kategorier enligt vilka man har beviljat uppehållstillstånd till asylsökande.

En av de andra kategorierna av internationellt skydd är så kallat alternativt skydd. Det kan beviljas ifall personen hotas av ”allvarlig skada” i hemlandet. Allvarlig skada preciseras i lagen på följande sätt:

Med allvarlig skada avses

- 1) dödsstraff eller avrättning,
- 2) tortyr eller annan behandling eller bestraffning som är omänsklig eller kränker människovärdet,
- 3) allvarlig och personlig fara som föranleds av urskillningslöst våld i samband med en internationell eller intern väpnad konflikt.⁶⁸

Min slutsats är att alternativt skydd har beviljats ifall hotet som personen skulle möta i sitt hemland inte berodde på religion, politisk åsikt, nationalitet eller medlemskap i en social grupp. Dessa är kriterier som FN:s flyktingkonvention ställer på tillämpning av begreppet flykting. Den avgörande skillnaden mellan flyktingstatus och alternativt skydd kan också anses vara gradskillnaden mellan orden ”förföljelse” och ”allvarlig skada”: förföljelse är ett kriterium för flyktingstatus medan allvarlig skada är ett kriterium för alternativt skydd.⁶⁹

⁶⁶ Migri, ”Kvotflyktingar”, internetkälla, tillgänglig 23.3.2017.

⁶⁷ 6 kap. 114§ utlänningslag 30.4.2004/301

⁶⁸ 6 kap. 88§ utlänningslag 30.4.2004/301

⁶⁹ Vikman 2017, 22.

2.2.2 Andra skäl

I utlänningslagen finns också en paragraf som ger möjlighet till att bevilja uppehållstillstånd på grund av ”individuell mänsklig orsak”. Lagen ger med andra ord utrymme för individuell bedömning. Lagen lyder:

En utlänning som befinner sig i Finland beviljas kontinuerligt uppehållstillstånd, om det med hänsyn till utlänningens hälsotillstånd, de band som knutits till Finland eller av någon annan individuell, mänsklig orsak är uppenbart oskäligt att vägra uppehållstillstånd, särskilt med beaktande av de förhållanden i vilka han eller hon skulle hamna i sitt hemland eller hans eller hennes sårbara ställning.⁷⁰

Pirjatanniemi kommenterar delar av lagen. Hon säger att den här ovannämnda delen ger möjlighet att söka en rimlig lösning till en situation i vilken krav för beviljandet av uppehållstillstånd inte uppfylls, men att vägra uppehållstillstånd skulle vara orimligt.⁷¹ Pirjatanniemi skriver dock att uppehållstillstånd på basis av individuell mänsklig orsak har beviljats ytterst sällan.⁷² Ett exempel på detta är den redan nämnda möjligheten av att bevilja uppehållstillstånd på grund av individuell mänsklig orsak som i praktiken nästan aldrig beviljas.⁷³ Pirjatanniemi skriver att ett exempel på personer som drabbas av den strikta tillämpningspraxisen av utlänningslagen är åldringar som skulle behöva anhörigas hjälp för att klara sig i vardagen, men vars familj har flyttat till Finland.⁷⁴ Åtminstone ett sådant fall har Mikael församlingen också bemött i sitt fristadsarbete.⁷⁵

Utlänningslagen ger också möjlighet till att bevilja uppehållstillstånd på grund av att ”utlänningen är förhindrad att lämna landet”⁷⁶. Lagen lyder:

En utlänning som befinner sig i Finland beviljas tillfälligt uppehållstillstånd, om

⁷⁰ 4 kap. 52§ utlänningslag 30.4.2004/301

⁷¹ Pirjatanniemi 2010, 21, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

⁷² Pirjatanniemi 2010, 23. internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

⁷³ Pirjatanniemi 2010, 23. internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

⁷⁴ Pirjatanniemi 2010, 21 – 22, internetkälla, tillgänglig 17.5.2018.

⁷⁵ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

⁷⁶ 4 kap. 51 § utlänningslag 30.4.2004/301

- 1) han eller hon av tillfälliga hälsoskäl inte kan återsändas till sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland, eller
- 2) det faktiskt är omöjligt för honom eller henne att återvända till sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland.⁷⁷

Enligt utlänningslagen kan en människa beviljas uppehållstillstånd också på grund av att hen har blivit offer för människohandel.⁷⁸ Människohandel och dess bekämpning ska jag behandla utförligare i kapitel 2.2.7.

Den myndighet som bedömer ifall en asylsökande uppfyller de kriterier som lagstiftningen ställer för beviljandet av bland annat alternativt skydd eller asyl är Migri. I kapitel 2.2.4 ska jag presentera Migri och den kritik som Migri har fått efter år 2015 för dess agerande gällande asylsökning.

2.2.3 Humanitärt skydd

Från och med 2009 fram till våren 2016 fanns det en kategori som hette ”humanitärt skydd” i utlänningslagen. Humanitärt skydd var en kategori av internationellt skydd, såsom också flyktingstatus och alternativt skydd. Finland kunde med andra ord bevilja internationellt skydd på grund av humanitärt skydd.

Humanitärt skydd kunde beviljas ifall det inte riktades ett personlig hot mot sökanden, men det allmänna läget i ursprungslandet ansågs vara svårt på grund av dålig säkerhetssituation eller miljökatastrof. I maj 2016 publicerade Migri ett pressmeddelande i vilket innebörden av humanitärt skydd förklaras på följande sätt:

Humanitärt skydd har varit en grund för uppehållstillstånd, om villkoren för asyl eller alternativt skydd inte har uppfyllts men sökanden inte har kunnat återvända till sitt hemland på grund av dess dåliga säkerhetsläge eller en miljökatastrof. Det dåliga säkerhetsläget kan ha berott på en väpnad konflikt eller en allvarlig situation för de mänskliga rättigheterna.⁷⁹

⁷⁷ 4 kap. 51 § utlänningslag 30.4.2004/301

⁷⁸ 4 kap. 52 § utlänningslag 30.4.2004/301

⁷⁹ Migri, ”Humanitärt skydd beviljas inte längre, nya riktlinjer för Afghanistan, Irak och Somalia”, internetkälla, tillgänglig 11.1.2017.

Pressmeddelandets syfte var att informera om att humanitärt skydd inte längre kommer att beviljas. I samma pressmeddelande berättade Migri öppet om vilka människor detta främst kommer att beröra, det vill säga människor från Somalia, Irak och Afghanistan.

80

I regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram står det på följande sätt: ”Vi granskar förutsättningarna för uppehållstillstånd som beviljas personer i behov av internationellt skydd (humanitärt skydd).”⁸¹ Denna granskning ledde senare till att kategorin humanitärt skydd togs bort från utlänningslagen. Lagen ändrades i maj 2016. I regeringens motiveringar till riksdagen försvaras lagändringen med att Finland har tagit emot en stor mängd asylsökande den senaste tiden. I motiveringarna står det att Finlands lagstiftning ger bättre skydd än vad EU:s minimikrav förutsätter, vilket gör att Finland framstår som någorlunda mer lockande jämfört med andra EU-länder. I del 4.1 ”Upphävande av bestämmelserna om humanitärt skydd” står det:

Upphävandet av bestämmelserna om uppehållstillstånd som beviljas på grund av humanitärt skydd förenhetligar Finlands lagstiftning om internationellt skydd med Europeiska unionens lagstiftning. – – – Efter detta kommer Finlands lagstiftning inte att verka förmånligare än Europeiska unionens lagstiftning. Detta är viktigt för att andelen sökande i Finland inte ska vara oskäligt stor jämfört med andra länder och för att det inte ska vara lättare att få internationellt skydd i Finland än i andra länder.⁸²

Denna lagförändring, tillsammans med förändringar i Migris praxis som jag kommer behandla närmare i kapitel 2.2.4, har i praktiken haft drastiska följder för asylsökandes möjlighet att få internationellt skydd. Speciellt har detta berört irakier, som utgjorde den största nationalitetsgruppen (cirka 25 500 av 32 500) av de asylsökande som kom till Finland under året 2015.⁸³ Ett pressmeddelande som Migri publicerade i juli 2016 behandlar endast irakier och hur deras möjlighet att få internationellt skydd har utvecklats under året 2016. Pressmeddelandet börjar med följande konstaterande:

⁸⁰ Migri, ”Humanitärt skydd beviljas inte längre, nya riktlinjer för Afghanistan, Irak och Somalia”, internetkälla, tillgänglig 11.1.2017.

⁸¹ SR 2015c, 2§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

⁸² RP 2/2016 rd, 10.

⁸³ Migri, statistik ”Internationellt skydd: Ansökningar 1/2015 - 12/2015”, internetkälla, tillgänglig 23.1.2018.

Lagändringen i maj som innebar att humanitärt skydd avlägsnades ur utlänningslagen samt Migrationsverkets nya riktlinjer för Irak-beslut börjar nu kunna skönjas i fördelningen av asylbeslut för irakier. Andelen negativa beslut har ökat betydligt.⁸⁴

Ökning av negativa asylbeslut var drastisk: I januari-maj 2016 var andelen negativa asylbeslut för irakier 28 procent, men i juni 2016 ökade andelen negativa beslut till 77 procent. Humanitärt skydd avskaffades den 16 maj 2016.

Mikaelsförsamlingens församlingspastor Kristiina Friman anser att ändringarna i asyllagarna och praxis är oförståeliga och inhumana:

Järjettömän kylmää tämä on, että ei kyllä ollenkaan ajatella sitä yksilön hätää. Elikkä kaikki inhimillinen apu on kyllä poistunut lainsäädännöstä. Eli se on vaan niin kuin yleinen linjaus, piste, mutta kun näiden ihmisten tarinat eivät mahdu yhteen muottiin, niin ei ole mitään niin kuin joustovaraa humanitaariselle avulle. – – – Just tämä humanitaarisen tilanteen takia saatu suojelu niin sehän on nyt poistettu Suomesta. Mikä olis ehkä vielä käynyt, – – – mutta kun samaan aikaan kiristettiin turvapaikan saamismahdollisuuksia myös, niin se on kyllä ihan mystillistä.⁸⁵

I början av 2018 publicerades pilotundersökningen *Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset Maahanmuuttovirastossa 2015–2017*, som behandlade asylbeslut gällande irakiska asylsökande 2015 och 2017. Enligt studien har den största den största orsaken till att Migri beviljar internationellt skydd till färre irakiska sökande ändå inte varit det att humanitärt skydd tagits bort från utlänningslagen. Författarna skriver:

Aineisto ei tukenut ajatusta siitä, että humanitaarisen suojelun poistuminen laista olisi kielteisten päätösten määrän kasvua selittävä tekijä. Humanitaarista suojelua sovellettiin harvoin jo ennen sen poistumista laista vuonna 2016, eikä vuoden 2015 tarkastelujakson kokonaisuuteen osunut yhtäkään tällaista tapausta.⁸⁶

De största orsakerna verkar med andra ord ligga på annat håll än i lagförändringen. Vad kan då vara den förklarande faktorn? Jag ska behandla andra möjliga orsaker i de följande kapitlen.

⁸⁴ Migri, ”Asylbeslut för irakier: Andelen negativa beslut har ökat”, internetkälla, tillgänglig 23.1.2018.

⁸⁵ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

⁸⁶ Saarikkomäki et. al 2018, 30, internetkälla, tillgänglig 3.5.2018.

2.2.4 Migri

Den myndigheten som i Finland behandlar asylansökningar är Migri, som är en myndighet underställt inrikesministeriet. Migri handlägger och avgör ärenden som berör immigration, finskt medborgarskap, flyktingstatus och uppehållstillstånd.⁸⁷ Migri tar hand om hela asylsökningssprocessen från ansökan och asylsamtal till asylbeslut och beslut om avvísningar.

Under 2015 bemötte Migri en enorm utmaning i och med att antalet inledda ärenden ökade med 64 procent jämfört med året innan på grund av den stora mängden asylsökande som anlände till Finland.⁸⁸ Antalet asylsökande som kom till Finland 2015 var 32 476, vilket var cirka 860 procent ökning till år 2014.⁸⁹ För att få ansökningarna snabbt behandlade förändrade inrikesministeriet Migris resultatmål på ett sätt som kan anses vara orimligt: ministeriet satte som mål att 2016 borde Migri fatta cirka 70 procent mera asylbeslut per årsverke jämfört med året innan. Målsättningen för 2015 var 57,6 asylbeslut/årsverke⁹⁰ medan målsättningen för 2016 var 100 asylbeslut/årsverke.⁹¹ Jag anser att man ska ta den pressande situationen i beaktande när man granskar Migris verksamhet. Men att äventyra asylsökandes rättsskydd genom att koncentrera sig endast på resultatmål är inte etiskt försvarbart.

Som ovan konstaterats har Migri kritiserats i medier för dess praxis, som delvis orsakades av de orimliga resultatmål som inrikesministeriet gav för Migri. Enligt en artikel i *Helsingin Sanomats*, som publicerades i september 2016, har många överinspektörer i Migri upplevt att resultatmålen har varit för höga: intervjuerna har blivit kortare och man hinner inte sätta sig in i enskilda sökandes fall. Enligt artikeln tar asylsamtalen nuförtiden högst tre timmar medan tidigare tog det från fyra till sju timmar.⁹²

⁸⁷ Migri, ”Information om verket”, internetkälla, tillgänglig 15.1.2018.

⁸⁸ Migri, *Maahanmuuttoviraston vuosi 2015*, internetkälla, tillgänglig 2.3.2018.

⁸⁹ Migri, *Maahanmuuttoviraston vuosi 2015*, internetkälla, tillgänglig 2.3.2018.

⁹⁰ Migri, *Kirjanpitoyksikön tilinpäätös 2015*, 16, internetkälla, tillgänglig 10.9.2017.

⁹¹ Inrikesministeriet, *Tulostavoiteasiakirja 2016*, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

⁹² HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

Enligt den ovannämnda artikeln i *Helsingin Sanomat* har många överinspektörer i Migri också känt press att fatta fler negativa asylbeslut på grund av den allmänna opinionen och vissa enskilda signaler. Enligt artikeln har brådskan tillsammans med upplevelsen av den allt mer negativa allmänna opinionen lett till att många av Migris tjänstemän upplever att negativa beslut görs ”nästan på löpande band”, ”*lähes liukuhihnalta*”⁹³. De säger att förvaltningsdomstolen ses som ”ett skydds nät”, ”*turvaverkko*”⁹⁴, som ändrar de asylbesluten som gjorts dåligt.⁹⁵ Det framgår ändå i artikeln att man i Migris ledning inte säger sig ha signalerat att tjänstemän borde fatta mera negativa asylbeslut.⁹⁶

Även journalisten Jeanette Björkqvist har kritiserat Migris praxis.⁹⁷ I artikeln kommer det fram att Migri har modelldokument som används som bas i asylbeslut och enligt en del Migris anställda har dessa dokument lett till att de oerfarna nya anställda har kopierat modelldokument till asylbeslut utan att avväga asylansökningar fall för fall. Både i *Helsingin Sanomats* och i *Long Plays* artiklar framgår att de nya överinspektörerna var enligt äldre anställda tvungna att börja intervjua asylsökande och fatta asylbeslut efter en väldigt kort introduktion till arbetet.⁹⁸

Det är framträdande hur Migris tjänstemän själv beskriver förändringarna i sitt arbete i den ovannämnda artikeln. De har känt press att fatta fler negativa asylbeslut. Tidspressen har också konkret lett till att tiden som en överinspektör kan använda till ett asylfall har minskat. Enligt artikeln upplever tjänstemännen att allt detta har lett till att antalet negativa asylbeslut ökat oproportionellt mycket. Det finns uppgifter som stöder denna upplevelse. Helsingfors förvaltningsdomstol upphävde 23,7 procent av Migris asylbeslut år 2016. Orsaken till detta var bland annat de förändrande situationerna i ursprungsländerna. Nästan var 25:e beslut (3,6 procent) upphävdes ändå på grund av att Migri hade gjort ett felaktigt förfaringssätt eller en felaktig lagtolkning.⁹⁹ Det finns med andra ord tydliga uttryck för att asylsökandes ställning i

⁹³ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

⁹⁴ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

⁹⁵ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

⁹⁶ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

⁹⁷ Björkqvist 2017, internetkälla, tillgänglig 6.3.2018.

⁹⁸ HS 2016a internetkälla, tillgänglig 20.3.2018 och Björkqvist 2017, internetkälla, tillgänglig 6.3.2018.

⁹⁹ Migri, ”Landinformationsrapporterna har uppdaterats – Migrationsverket har preciserat sin beslutspraxis under hösten 2016”, internetkälla, tillgänglig 10.4.2018.

Finland har försämrats efter hösten 2015, när det gäller möjlighet till att få sitt ärende ordentligt behandlat.

Till stöd för sina beslut producerar en självständig enhet inom Migri också så kallad landinformation. Landinformation samlas från de länder varifrån det kommer kvotflyktingar, asylsökande och invandrare till Finland. Med andra ord används informationen bland annat för att bedöma ifall lagstiftningens kriterier för beviljandet av flyktingstatus eller alternativt skydd uppfylls.¹⁰⁰ Till exempel kan man använda landinformation för att uppskatta i vilken mån det i ett visst land förekommer ”urskillningslöst våld i samband med en internationell eller intern väpnad konflikt”¹⁰¹. Detta är, såsom tidigare nämnts, ett kriterium för beviljandet av alternativt skydd ifall personen hotas med ”allvarlig och personlig fara”¹⁰² på grund av våld. Utöver asylsökandes egen berättelse som undersöks i asylsamtal har landinformation en stor roll i beviljandet av skydd.

Migri har verkar ändå inte alltid tagit landinformation i beaktande när man har förändrat riktlinjerna för beviljandet av skydd. I maj 2016 gav Migri ut ett pressmeddelande som väckte mycket uppmärksamhet. I början av pressmeddelandet behandlades avlägsnandet av humanitärt skydd från utlänningslagen, vilket jag behandlat i kapitel 2.2.3. Budskapet i den senare delen av pressmeddelandet är att det blir ”svårare än tidigare att få alternativt skydd”¹⁰³. Orsaken till detta är enligt meddelandet ”det förbättrade säkerhetsläget i de mest betydande ursprungsländerna [varifrån det kommer asylsökande till Finland]”¹⁰⁴. Migri specificerar på följande sätt vilka länder det här förbättrade läget gäller:

Migrationsverket har färdigställt säkerhetsöversikterna – – – för Afghanistan, Irak och Somalia, där man bland annat bedömer om det är säkert att återvända till ett visst område. Migrationsverket anser att det i dagsläget är möjligt att återvända till samtliga områden i

¹⁰⁰ Migri, ”Landinformation”, internetkälla, tillgänglig 15.1.2018.

¹⁰¹ 6 kap. 88§ utlänningslag 30.4.2004/301

¹⁰² 6 kap. 88§ utlänningslag 30.4.2004/301

¹⁰³ Migri, ”Humanitärt skydd beviljas inte längre, nya riktlinjer för Afghanistan, Irak och Somalia”, internetkälla, tillgänglig 11.1.2017.

¹⁰⁴ Migri, ”Humanitärt skydd beviljas inte längre, nya riktlinjer för Afghanistan, Irak och Somalia”, internetkälla, tillgänglig 11.1.2017.

Afghanistan, Irak och Somalia utan att de väpnade konflikter som förekommer där i sig utgör en fara för en person endast på grund av hans eller hennes närvaro.¹⁰⁵

Följden av den förbättrade säkerhetssituationen är att personer som vistas på vissa områden i de ovanstående länderna inte hotas med fara. I den här formuleringen finns det en direkt koppling till utlänningslagens sjätte kapitel och paragraf 88. Där nämns en allvarlig skada på grund av en väpnad konflikt som ett kriterium för beviljandet av alternativt skydd. Pressmeddelandet uppmärksammades *Helsingin Sanomat* i artikeln som jag hänvisade till ovan.¹⁰⁶ I artikeln kommenterar en tjänsteman vid Migri pressmeddelandet på följande sätt:

”Nolotti tosi paljon se lehdistötiedote. Eihän se linjaus perustunut lähtömaiden tilanteeseen eikä edes meidän omiin raportteihin. Ei niissäkään oikeasti sanota, että turvallisuustilanne noissa maissa olisi parantunut. Siitä asti on hävettänyt olla Migrissä töissä”, sanoo vastuuasemassa oleva virkamies.¹⁰⁷

Även Migris anställda har upplevt att de inte kan sköta sitt arbete bra på grund av tidspressen och den negativa allmänna opinionen. Enligt tjänstemannen baserade sig linjedragningen om den förändrade säkerhetssituationen inte på landinformationen. Det är enligt mig anmärkningsvärt att Migris egna anställda kritiserar Migri på detta sätt. *Helsingin Sanomat* intervjuar i artikeln också Migris överdirektör Jaana Vuorio. I artikeln tar Vuorio inte tydligt ställning till ifall landinformationen stöder Migris beslut om skärpningar. Hon hänvisar till landinformationsrapporter som informationskälla men kan inte svara på påståendet om att landinformationen inte skulle stöda Migris utlåtande om det förbättrade säkerhetsläget: ”En osaa tuohon ottaa suoraan kantaa, en ole sillä tavalla ajan tasalla. Näistä on paljonkin eri mielipiteitä, mutta me tosiaan katsottiin, että se on kokonaisuutena parantunut.”¹⁰⁸ Istället betonar Vuorio att orsaken till skärpningen var strävan till att Finland inte ska vara mera attraktiv i asylsökandes ögon än andra länder.¹⁰⁹

¹⁰⁵Migri, ”Humanitärt skydd beviljas inte längre, nya riktlinjer för Afghanistan, Irak och Somalia”, internetkälla, tillgänglig 11.1.2017.

¹⁰⁶ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁰⁷ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁰⁸ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁰⁹ HS 2016a, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

Migris skärpning verkar ha grundats på att man har velat samordna Finlands policy kring asylbeslut med Sveriges praxis. I en annan artikel med YLE berättar Vuorio att i Sverige har man tillämpat mera än i Finland möjligheten till så kallad intern flykt. Intern flykt betyder att en person nekas asyl ifall hen anses kunna säkert återvända och vistas i ett annat område i hemlandet än varifrån personen ursprungligen kommer.¹¹⁰ Finlands strävan till att inte vara mera lockande för asylsökande än andra länder verkade vara den största orsaken till skärpningen. Skärpningen motiverades också med det förbättrade säkerhetsläget, vilket Vuorio ändå inte kunde motivera genom att hänvisa Migris egen landinformation.

Migris skärpta policy i beviljandet av asyl samt brister i asylprocessen har till exempel nätverket ”Vapaa Liikkuvuus” kritiserat i sitt ställningstagande. Nätverket menar att politisk styrning syns tydligt i Migris agerande.¹¹¹ Även Friman menar att politisk styrning syns i myndigheternas agerande.¹¹² Även den 2018 publicerade rättsvetenskapliga studien *Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset Maahanmuuttovirastossa 2015–2017* anger Elsa Saarikkomäki et al. politisk styrning för en möjlig förklaring till Migris förändrade asylpraxis.¹¹³ Detta är en speciellt allvarlig anklagelse eftersom Finlands grundlag stadgar att ”[a]ll utövning av offentlig makt skall bygga på lag”.¹¹⁴

Kristiina Friman kritiserar Migri som enligt henne inte tar hänsyn till de samhälleliga och kulturella skillnader som finns mellan Finland och de länderna varifrån asylsökandena kommer:

[T]osi paljon tulee päätöksiä, että ”Joo, sinuun kohdistuu uhka, mutta sen kun pakenet naapurikaupunkiin, niin kaikki menee hyvin”. Mutta kun on tällaisia maita jotka ovat tosi yhteisöllisiä ja se on perhe, joka sinua kannattelee, esimerkiksi ihmiset on tosi nopeita löytää, ja sitten on tosi vaikeaa selviytyä ilman, että otat yhteyttä perheeseesi. Mutta jos otat, niin sitten kaikki voi saada selville missä olet.¹¹⁵

¹¹⁰ Matikainen 2016, internetkälla, tillgänglig 25.1.2018.

¹¹¹ Vapaa Liikkuvuus -verkosto, ”Migrin mielivaltaisten ja epäreilujen päätöskäytäntöjen pitää muuttua” internetkälla, tillgänglig 25.1.2018.

¹¹² Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, telefonintervju 27.1.2018.

¹¹³ Saarikkomäki et al. 2018, 35, internetkälla, tillgänglig 3.5.2018.

¹¹⁴ 1 kap 2§ Finlands grundlag 11.6.1999/731

¹¹⁵ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

En annan aspekt som har att göra med asylprocessen speciellt i det förändrade läget är dess längd. Kristiina Friman betonar i sin intervju att efter flera års asylprocess är sannolikheten stor för att man har insjuknat psykiskt.¹¹⁶ Såsom Camilla Marucco konstaterar i sin artikel är asylprocessen något som en asylsökande konstant tänker på. Ett liv i flyktingförläggningen förstärker detta när man är omringad av människor som väntar på samma sak.¹¹⁷ Inom ramen för den här avhandlingen har jag ändå inte möjlighet att fördjupa mig ytterligare i denna tematik.

Studien av Saarikkomäki et al. bekräftar det som jag anat på basis av mina fältstudier och efterforskningar. Det verkar vara Migris egen praxis, som har lett till att färre (i det här fallet irakiska) asylsökande beviljas internationellt skydd. Saarikkomäkis slutsats är följande:

[T]arkasteltavana olleiden (18–34-vuotiaiden irakilaisten) turvapaikanhakijoiden oikeudellinen asema näyttää heikentyneen merkittävästi tutkimuksen tarkasteluajanjaksojen välillä. Merkilläpantavaa erityisesti on, että heikentymistä ei voida selittää nimenomaisilla ulkomaalaislainsäädännön muutoksilla. Sen sijaan tämän tutkimuksen valossa keskeinen selittävä tekijä liittyy Maahanmuuttoviraston tulkintalinjan tiukentumiseen.¹¹⁸

Studien är relevant med tanke på min frågeställning eftersom den stöder min tes om att asylsökandes ställning har försämrats mellan åren 2015 och 2017.

Trots att Migris ledning betonar att de inte har uppmuntrat till att fatta negativa beslut så kan man se ett annat budskap i exemplet med asylansökningar vars behandling sköts upp tills det humanitära skyddet togs bort från utlänningslagen. Detta kommer jag att behandla i följande kapitel.

2.2.5 Problem som uppdagats

¹¹⁶ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

¹¹⁷ Marucco 2017, 86, 95, internetkälla, tillgänglig 15.5.2018.

¹¹⁸ Saarikkomäki et al. 2018, 34, internetkälla, tillgänglig 3.5.2018.

Justitiekansler Jaakko Jonkka gjorde en utredning över Migris arbete på sitt eget initiativ på grund av den ovannämnda artikeln i *Helsingin Sanomat*. Justitiekanslerns utredning bekräftade en del av problemen som kommit upp i tidningsartikeln. Jonkka konstaterar i rapporten att inrikesministeriets målsättningar för Migri har varit väldigt höga. Jonkka anser att ministeriets resultatmål har tvingat Migri att anställa mera personal, som inte alltid har haft tillräcklig utbildning eller erfarenhet till arbetet. Detta har lett till att motiveringarna i asylbeslut har varit ojämna och det har funnits brister.¹¹⁹ Jonkkas slutsats är med andra ord enhetlig med *Helsingin Sanomats* och *Long Plays* artiklar.

I utredningen kom det också fram flera nya problematiska policyer som Migri haft. Bland annat visade det sig i utredningen att Migris överdirektör har beordrat sina anställda att låta bli att behandla en del av asylansökningar tills det så kallade humanitära skyddet togs bort från lagen.¹²⁰ Jonkka kritiserar denna förfarande och anser att man borde ha agerat enligt den gällande lagen.¹²¹

Maahanmuuttoviraston ylijohtaja on alkuvuonna 2016 määrännyt, että osa turvapaikkahakemuksista jätetään käsittelemättä kunnes ulkomaalaislakia edellä tässä päätöksessä kuvatulla tavalla muuttava laki tulee voimaan. En näe tällaiselle menettelylle oikeudellisesti hyväksyttäviä perusteita.¹²²

Att det har uppstått en ovan beskriven situation anser Jonkka vara speciellt problematiskt med tanke på fundamentala rättigheter och mänskliga rättigheter.¹²³ Speciell tyngd till justitiekanslerns kritik ger hans position som den högsta laglighetsövervakaren. Justitiekanslern citerar i sin rapport Vuorios tilläggsutredning till justitiekanslern. Där skriver Vuorio att hon fattade beslutet om att skjuta upp behandling av ansökningar för att inte ge en del asylsökande bättre ställning än

¹¹⁹ ”Sisäministeriö on asettanut sille tulostavoitteet, joiden saavuttaminen jo lähtökohtaisesti on ollut erittäin vaikeaa. Tässä tilanteessa Maahanmuuttovirasto on joutunut palkkaamaan runsaasti uutta henkilöstöä, josta osalla ei selvitysten mukaan ole ollut riittävää kokemusta tai koulutusta ulkomaalaisasioista. Tämän tilanteen yhtenä seurauksena on ollut, että päätösten perustelujen laadussa on ollut epätasaisuutta ja puutteellisuutta.” Källa: Jonkka, ”Maahanmuuttoviraston menettely”, 2017, 16, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018.

¹²⁰ Jonkka, ”Maahanmuuttoviraston menettely”, 2017, 16, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018.

¹²¹ Jonkka, ”Maahanmuuttoviraston menettely”, 2017, 16, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018.

¹²² Jonkka, ”Maahanmuuttoviraston menettely”, 2017, 16, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018.

¹²³ Jonkka, ”Maahanmuuttoviraston menettely”, 2017, 16, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018.

andra.¹²⁴ Det som *de facto* hände var ändå att alla asylsökandes ställning försämrades, istället för att endast vissas ställning skulle ha försämrats. Enligt min bedömning signalerar detta en attityd enligt vilken det är viktigt att ingen får uppehållstillstånd på för låta grunder. Ifall det finns en möjlighet att så skulle kunna hända är det bättre att ingen beviljas uppehållstillstånd för säkerhets skull.

Jonkkas rapport talar sitt tydliga språk om asylsökandes ställning i Finland. De nya anställdas bristfälliga färdigheter i behandling av asylansökningar och Migris policy hotar asylsökandes grundläggande rättigheter. Detta leder till att en del asylsökande vänder sig till andra aktörer, såsom Mikaelsförsamlingen, för att få hjälp.

Ala-Lipasti berättar att det praktiska arbetet med asylsökande har visat bland annat att myndigheternas knappa tidsresurser orsakar att relevant information som påverkar beviljandet av uppehållstillstånd, kan förbli outredd. Faktorerna som påverkar beviljandet av internationellt skydd kan vara känsliga. Det kan till exempel handla om sexuell identitet eller att man har varit prostituerad. Ala-Lipasti berättar att det kan kräva mycket tid och förtroende innan asylsökanden vågar berätta om sådana faktorer som är känsliga men väsentliga i beviljandet av asyl. Detta sker nödvändigtvis inte i asylsamtalet och då kommer saken fram först när personen har sökt kyrkoasyl och har en längre kontakt till exempel med Mikaelsförsamlingens anställda. Ala-Lipasti berättar att asylsökanden nödvändigtvis inte heller har kunskap om hurdana saker som är relevanta i asylprocessen. Då är den tiden som församlingen lägger på asylsökandens fall väldigt viktig eftersom de kan upptäcka saker som kan ha avgörande betydelse i beviljandet av asyl. Det räcker inte heller med bara församlingens anställda utan utomstående experter behövs, såsom jurister och Raija Ala-Lipasti själv som har lång erfarenhet den här typens arbete i en medborgarorganisation.¹²⁵

¹²⁴ Jonkka, "Maahanmuuttoviraston menettely", 2017, 16, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018.

¹²⁵ Raija Ala-Lipasti, konsult, intervju i Åbo 6.3.2017; Raija Ala-Lipasti, konsult i Mikaelsförsamlingen, e-post 27.2.2018.

2.2.6 Konvertering till kristendom

När man ämnar bättre förstå asylsökandes ställning i Finland och speciellt Mikael församlingens arbete med asylsökande finns det skäl att beröra frågan om konvertering till kristendom. På våren 2017, då jag gjorde mina intervjuer och deltog i Mikael församlingens verksamhet, var denna tematik ändå inte lika aktuell som den blivit sedan dess. Därför ska jag endast kort beröra frågan i den här avhandlingen. Jag behandlar frågan här endast som en juridisk fråga. Tematiken är ändå mångfacetterad och av samhällsrelig vikt. Den skulle behöva mera utförlig utforskning än vad jag inom ramarna av den här avhandlingen har möjlighet till.

Enligt Jonathan Westergård har cirka tjugo asylsökande eller flyktingar låtit döpa sig i Mikael församlingen efter hösten 2015. Ungefär tio skulle ännu döpas inom en när framtid efter intervjun.¹²⁶ Det har blivit Mikael församlingens ansvarsområde att sköta skriftskoleundervisning för arabisk- och persiskspråkiga personer, vilket betyder att asylsökande hänvisas från hela Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighet till Mikael församlingen för skriftskola. Eftersom förföljelse på grund av religiös övertygelse är ett kriterium för asyl har konvertering också en juridisk relevans. Anställda i Mikael församlingen skriver därför utlåtanden till Migri om människor som är med i församlingens verksamhet och behöver ett till stöd för asylansökan.¹²⁷

Det är Jonathan Westergård som skriver de flesta utlåtanden till Migri om dessa människor som är med i församlingens verksamhet. Under intervjun berättar han att i utlåtanden redogör han för innehållet i skriftskolan för att Migri skulle veta vad asylsökanden i princip borde veta om kristendomen. Utöver det så beskriver han asylsökandes aktivitet i församling. Han säger att han skriver om det som han ser, ”sanotaan näin että kirjoitetaan se mitä näkee”¹²⁸. Det är med andra ord inte samma för varje människa, utan varierar till exempel beroende på hur länge Westergård har känt asylsökanden i fråga och hur mycket de har kunnat kommunicera. Att skriva utlåtanden kan enligt Westergård vara utmanande just på grund av att asylsökanden

¹²⁶ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

¹²⁷ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

¹²⁸ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

inte nödvändigtvis kan engelska, och all kommunikation sker via en tolk. Westergård själv talar inte arabiska eller persiska.¹²⁹

Både asylsökande och flera anställda är oroliga över hur man kan bevisa en kristen övertygelse på ett sätt som Migri accepterar. När jag gjorde min fältperiod på våren 2017 var frågan på tapeten men den hade ändå inte samma omfång som den har fått senare. Efter det har frågan ändå blivit brinnande, säger Raija Ala-Lipasti.¹³⁰ Ett tecken på att ämnet har blivit allt mer aktuell är ett upprop som Mikaelsförsamlingens kyrkoherde Lehikoinen hade skrivit under på hösten 2017. I uppropet efterlyser präster och teologer tillit till de omdömen som kyrkans anställda gör om konverterade asylsökandena. I uppropet tas det upp hotet om förföljelse som före detta muslimer får uppleva när de blivit kristna:

Uskon aitouden arvioinnissa on perusteltua käyttää uskonnollisten asioiden ammattilaisia. Heiltä, jotka ovat olleet vasta vähän aikaan kristittyjä, ei voi vaatia liikaa. Joka on ollut muslimi ja nyt sanoo olevansa kastettu kristitty, joutuu usein maksamaan tästä kovan hinnan. Tämä voi kertoa paljon uskon aitoudesta.¹³¹

Vaula Meisalmi har i pro gradu-avhandling forskat närmare Migris trovärdighetsbedömning i konvertering. Avhandlingen heter *"Finns det människor som byter religion för nöjes skull och försätter sig i livsfara?" : trovärdighetsbedömning av religiös konvertering i finländska asylbeslut (2017)*.

Förföljelse var redan på våren 2017 ett ständigt närvarande tema i Mikaelsförsamlingens arbete med de nyblivna kristna. Anställda berättar bland annat om att man måste vara väldigt noggrann med att inte bilder på de döpta sprids på sociala medier.¹³² Detta görs eftersom det är farligt om informationen sprids till hemlandet. Det är värt att notera att hotet begränsar sig ändå inte till asylsökandenas ursprungsländer. Kristiina Friman nämner till exempel att de kristna kan få problem när de bor i flyktingförläggningar.¹³³ Även Jouni Lehikoinen säger att de personer som kommer till församlingens evenemang har blivit mobbade i flyktingförläggningar.¹³⁴

¹²⁹ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

¹³⁰ Raija Ala-Lipasti, konsult i Mikaelsförsamlingen, e-post 27.2.2018.

¹³¹ Taura-Jokinen 2017, internetkälla, tillgänglig 13.5.2018.

¹³² Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

¹³³ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

¹³⁴ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

Lehikoinen berättar också om en incident där en kristen asylsökande, som han känner, blev utsatt för fysiskt våld i Finland. Bland de konverterade finns också rädsla mot andra konverterade. Människor är misstänksamma, och därför är undervisningsgrupper i skriftskolan små.¹³⁵ Mari Turunen har undersökt närmare påtryckning som före detta muslimer upplever i Finland i sin bok *Kääntyneet - ex-muslimien painostus Suomessa* (2017).

2.2.7 Människohandel

Ett exempel på område där både lagstiftningen och dess tillämpningspraxis är bristfälliga är hjälp av människohandelsoffer. Finland har skrivit under flera internationella konventioner vars syfte är att bekämpa människohandel.¹³⁶ Att känna igen och hjälpa offer för människohandel nämns också i Finlands lagstiftning. I lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (17.6.2011/746) finns ett eget kapitel om hur man hjälper offer för människohandeln.¹³⁷ Detta kapitel trädde i kraft i april 2014. I diskrimineringsombudsmannens¹³⁸ årsberättelse kritiseras lagförändringen för att vara otillräcklig. Enligt DO etablerar den nya lagen redan existerande praxis på lagstiftningsnivå, löser inte de problem som finns i att identifiera och rädda offren.¹³⁹

Människohandelsoffer har sökt hjälp också i Mikaelsförsamlingen. Kristiina Friman anser i enlighet med DO att myndigheter inte känner igen människohandels offer tillräckligt bra, trots alla internationella konventioner som Finland skrivit under och trots den egna lagstiftningen. Friman anser att till exempel flyktingförläggningarnas personal identifierar inte dessa offer tillräckligt bra. Det behövs också bevis för att man

¹³⁵ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

¹³⁶ Finland har till exempel skrivit under Europarådets konvention om bekämpande av människohandel (Källa: DO 2015, 26, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018) och Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll som också behandlar människohandel (Källa United Nations Treaty Collection, 12. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, internetkälla, tillgänglig 31.1.2018).

¹³⁷ 4 kap. lag om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel 17.6.2011/746

¹³⁸ Hädanefter DO.

¹³⁹ DO 2015, 25, internetkälla, tillgänglig 19.3.2018.

verkligen är ett offer för människohandel innan man kan komma till hjälpsystemet. Detta är enligt Friman i princip bra, men i praktiken har offren sällan tillräckligt med bevis för myndigheterna. Det är enligt Friman för svårt att komma in i hjälpsystemet.

140

I intervjuerna nämner både Jouni Lehtikainen och Kristiina Friman de nigerianska kvinnornas utsatta situation i Finland.¹⁴¹ Flera myndigheter har fäst sin uppmärksamhet på samma fråga. Migri publicerade en rapport om ämnet 2015¹⁴² och DO en promemoria 2016¹⁴³. DO kritiserar Finland för att dess uppehållstillståndspraxis ”exponerar människohandelsoffer för fortsatt utnyttjande”.¹⁴⁴ Nigerianska kvinnor har en stor risk att bli offer för människohandel. Majoriteten av de nigerianska kvinnorna som är offer för människohandel och kommer till Finland har blivit offer i Italien.¹⁴⁵ En del av de kvinnor som har kommit till Finland och sökt asyl har Finland deporterat tillbaka till Italien med hänvisning till Dublinförordningen.¹⁴⁶ Friman anser ändå man inte borde göra så eftersom ifall kvinnor återvänder är risken stor att de på nytt blir offer för människohandel.¹⁴⁷

2.2.8 Polisen

De myndigheter som ansvarar för verkställandet av avvisningar är enligt utlänningslagen polisen och gränsbevakningsväsendet.¹⁴⁸ I praktiken är det polisen som verkställer avvisningar av dem som fått avslag på sin asylansökan.¹⁴⁹ Från och med våren 2017 har avvisningarna väckt uppmärksamhet i medier. De har stridit emot många människors rättskänsla. Människor har kritiserat och också försökt hindra

¹⁴⁰ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

¹⁴¹ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017, Jouni Lehtikainen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

¹⁴² Migri, *Nigerialaisten naisten ihmiskauppa Eurooppaan*, 2015, internetkälla, tillgänglig 22.2.2018.

¹⁴³ DO 2016b, 18, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁴⁴ DO 2016c, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁴⁵ DO 2016b, 5, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁴⁶ DO 2016b, 4, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁴⁷ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, telefonintervju 27.1.2018.

¹⁴⁸ 4 kap. 151 § utlänningslag 30.4.2004/301

¹⁴⁹ Migri, ”Avvisning”, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

avvisningar genom demonstrationer.¹⁵⁰ Det är DOs övervakare som övervakar avvisningar. På grund av bristfälliga resurser kan DO ändå övervaka endast en bråkdel av alla avvisningar.¹⁵¹ I sin årsberättelse säger DO att polisens i allmänhet har handlat sakligt i de avvisningar som övervakats. DO kritiserar dock polisens agerande i avvisningar på följande punkter:

Enligt övervakarnas observationer är till exempel användningen av tolkar och tolkning ibland bristfällig. – – – Hösten 2016 övervakades en avvisningssituation där användningen av tvångsmedel inte verkade vara proportionell eller följa polisens egna anvisningar.¹⁵²

Det har alltså funnits brister i polisens agerande i samband med avvisningar: tolkning har inte alltid använts, och övervakaren har vittnat en avvisning där polisen har verkat använda tvångsmedel på ett sätt som verkade oproportionellt och mot polisens egna anvisningar. Detta är enligt mig allvarliga problem, eftersom personen som avvisas är i en sårbar situation. Det har också funnits brister i polisens rapportering om avvisningar. Polisen ska alltid skriva en rapport om avvisningar som övervakaren från DO läser. Enligt DO har deras nivå varierat: ”en del av rapporterna är mycket korta och tillåter inte övervakaren att bedöma polisens handlingar i samband med avvisningen”¹⁵³. Jag fick tillgång till en rapport av DO om en avvisning till Afghanistan på våren 2017. Då avvisades tio personer, varav fyra var minderåriga.¹⁵⁴ Enligt rapporten så har DO också haft problem med att polisen inte har gett behövlig information till DO som har övervakat en avvisning. I rapporten står det:

Valvonnan näkökulmasta tämän operaation suurimmaksi haasteeksi muodostui lähtöä edeltävässä vaiheessa ilmennyt tiedonsaannin vaikeus, mikä hankaloitti huomattavasti valvonnan suunnittelua ja ylipäätään valvojen työtä. Maastapoistamisen ajankohdan täydellinen salaaminen myös palautettavilta itseltään on ongelmallista. Tässä operaatiossa ainakin yksi lähtijöistä ei saanut mukaansa tarvitsemiaan matkatavaroita.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Om demonstrationen i Helsingfors den 3 april 2017 se HS 2017c, internetkälla, tillgänglig 20.3.2018.

¹⁵¹ DO 2016a, 46, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁵² DO 2016a, 46, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁵³ DO 2016a, 46, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁵⁴ DO, *Maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta; Afganistan 16.-17.5.2017* (16.6.2017 / PKe).

Rapporten finns inte tillgänglig på internet. Jag fick rapporten på begäran per e-post 29.1.2018.

¹⁵⁵ DO 2017a, 2.

Den föregående avvisningen till Afghanistan i april hade väckt uppmärksamhet men den här avvisningen utförde polisen utan likadan medieuppmärksamhet. De avvisade fick inte veta tidpunkten för avvisningen, vilket enligt DO var problematiskt. Till och med DOs egna övervakare hade svårigheter med att få all behövlig information från polisen.

På grund av bristerna som nämns i DOs årsberättelse kan man dra slutsatsen att asylsökandes (som fått avslag på sin ansökan) ställning är problematisk. Denna människogrupp är redan i en sårbar situation och det finns problem i hur polisen behandlar avvisningar. Dessa problem äventyrar förverkligandet asylsökandes rättigheter.

En annan aspekt som är etiskt problematisk är att Finland avvisar personer vars asylprocess inte är slutförd. Om personen har överklagat på asylbeslutet till förvaltningsdomstolen kan personen i regel inte avvisas, men överklagan till högsta förvaltningsdomstolen hindrar däremot inte avvisning. Utlänningslagens 30.4.2004/301 paragraf 200 stadgar att ”[o]m det behövs besvärstillstånd av högsta förvaltningsdomstolen i ärendet hindrar besvären inte verkställigheten av beslutet, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.” Detta betonar också regeringen i sitt asylpolitiska åtgärdsprogram, där det står:

En person som anför besvär gällande ett negativt asylbeslut från förvaltningsdomstolen stannar inte i Finland under besvärsbehandlingstiden utan avlägsnas från landet i enlighet med förvaltningsdomstolens beslut, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer annat¹⁵⁶.

Högsta förvaltningsdomstolen kan upphäva avvisningen. Det har dock förekommit situationer där högsta domstolens beslut om upphävandet av avvisning inte hunnit komma innan personen redan har blivit avvisad från Finland.¹⁵⁷ Enligt *Suomen*

¹⁵⁶ Statsrådet, *Regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram*, 2015, 1§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2013.

¹⁵⁷ Ett exempel på detta är Zaki Hussainis fall, som väckte en stor uppståndelse i medierna. Hussaini blev avvisad till Afghanistan under natten, och förvaltningsdomstolens beslut om upphävandet av avvisningen kom följande morgon. Hussaini hade också sökt arbetsbaserat uppehållstillstånd men hade inte ännu fått något beslut. Hytönen 2017, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

Kuvalehtis artikel är detta ett märkbart problem eftersom domstolen beviljar upphävning till en tredjedel av sökande: ”Satunnaisista kielloista ei ole kyse: hallinto-oikeudet ovat hyväksyneet lähes kolmanneksen täytäntöönpanokieltohakemuksista, 32 prosenttia tarkalleen.”¹⁵⁸ Det är dock värt att nämnas att upphävandet av avvisningen grundar sig på individuell helhetsbedömning, och det har inte tidigare funnits en tydlig modell för det före ett examensarbete som gjordes 2017.¹⁵⁹

Överkommissarie Liisa Lintuluoto, som ansvarar för avvisningarna, bekräftar att polisen har avvisat människor som har ansökt om upphävande av avvisning. I *Helsingin Sanomats* artikel säger hon att polisen alltid kollar ifall personen som ska avvisas har ett domstolsbeslut om att avvisningen upphävs. Hon säger dock att *ansökan* om upphävandet av avvisningen inte räcker. Lintuluoto säger:

Palautuksia ei tehdä ennen täytäntöönpanokelpoista päätöstä. Vaikka henkilö olisi hakenut palautuspäätökselle täytäntöönpanokieltoa, se on pelkkä hakemus. Jos järjestelyt ja päätös palautuksesta on tehty, henkilö palautetaan. Sille emme voi enää mitään, jos päätös tulee palautusta seuraavana päivänä.¹⁶⁰

I webbtidningen *Uusi Suomis* intervju hävdar dåvarande inrikesminister Paula Risikko till skillnad från Lintuluoto att polisen nog kollar ifall personen som ska avvisas har ansökt om upphävandet av avvisningen från högsta förvaltningsdomstolen, även om utlänningslagen inte kräver det. Det som hon däremot medger är att i vissa enstaka fall har informationen om domstolsbeslut inte uppdaterats i registren och kommit till polisens kännedom, och då har personen kunnat avvisas.¹⁶¹ Det är tydligt hur annorlunda uppfattning polisens representant har jämfört med Risikko. Dessutom är Lintuluotos utlåtande i diskrepans med regeringens lagförslag. Lagförslagets syfte är att specificera polisens agerande i avvisningar. I förslaget står det att polisen ska kontakta domstolen för att utreda ifall domstolen har som avsikt att förbjuda verkställandet.¹⁶²

¹⁵⁸ Rämö 2017, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁵⁹ Vikman 2017.

¹⁶⁰ HS 2017d, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁶¹ Uusi Suomi 2017, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁶² RP 208/2010 rd, 7.

Det är etiskt problematiskt att avvisa personer vars avvisning möjligen skulle upphävas. Det är ofta hotet om avvisning som ligger bakom personens vilja att söka hjälp från kyrkan. Både Friman och Lehikoinen berättar att brådska som uppstår av den förestående avvisningen gör arbetet också utmanande.¹⁶³ Tidigare har samarbetet med polisen fungerat så att polisen har respekterat kyrkan som fristad och inte avvisat personer som är i kyrkans skydd, men detta har enligt Friman förändrats efter år 2015. Nu har polisen större brådska och kyrkan som fristad verkar inte väga lika mycket som tidigare.¹⁶⁴

Det är församlingens kyrkoherde Jouni Lehikoinen som ansvarar för relationer till de lokala myndigheterna. Han beskriver relationerna som bra. Kyrkan har enligt honom ett gott rykte, och Mikael församlingen har en fungerande relation till utlänningspolisen. Att bygga upp goda relationer har ändå tagit tid, och alltid när personalen i till exempel i utlänningspolisen ändras så måste förtroendet byggas upp på nytt. Redan från början så har Mikael församlingen enligt kyrkoherden ansett det vara viktigt att myndigheterna vet vad församlingens roll är och vad de gör, att de inte vill försvåra myndigheternas arbete utan vill i samarbete jobba för de hjälpbehövande människornas bästa.¹⁶⁵

När Mikael församlingen började med fristadsarbetet 2007 verkar det ändå ha funnits tydlig misstänksamhet från polisens sida gentemot arbetet. Kyrkoherden berättar i intervjun att han fick inbjudan till polisstationen för att förklara vad fristadsarbete är för någonting. När fristadsarbetet nyligen hade börjat kontaktades Lehikoinen också av en forskare som ville göra en intervju med honom angående asylfrågorna. De träffades och i slutet av intervjun avslöjade forskaren att hon i verkligheten är en polis som hade blivit skickad för att ta reda på vad det är som Mikael församlingen gör. Lehikoinen berättar att polisen ändå hade låtit honom förstå att det inte är enligt hennes omdöme något olagligt som församlingen håller på med utan allt är i sin ordning.¹⁶⁶

¹⁶³ Kristiina Friman, församlingsspastor i Mikael församlingen, telefonintervju 27.1.2018, Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

¹⁶⁴ Kristiina Friman, församlingsspastor i Mikael församlingen, telefonintervju 27.1.2018.

¹⁶⁵ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

¹⁶⁶ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

2.3 Utveckling av Finlands flyktingpolitik under statsminister Juha

Sipiläs regering

Republikens president Sauli Niinistö utnämnde den 29 maj 2015 statsminister Juha Sipiläs regering, som fram till sommaren 2017 bestod av Centern i Finland, Sannfinländarna och Samlingspartiet. På sommaren 2017 splittrades Sannfinländarna och den grupperingen som blev kvar i regeringen började kallas för Blå framtid. Denna förändring orsakade dock inga förändringar i regeringsprogrammet som regeringen hade publicerat den 2 juni 2015.

I regeringsprogrammet nämns asylsökande endast två gånger. Flyktingfrågor var med andra ord inte särskilt brinnande i Finland under det första halvåret 2015. För första gången nämns asylsökarna under underrubriken ”Säkerheten” där regeringen behandlar asylsökandes omplaceringar inom EU.¹⁶⁷ För andra gången nämns asylfrågor under underrubriken ”Invandrare från länder utanför EU och EES” där regeringen skriver att den strävar efter att ”myndighetsprocesserna vid behandling av asylansökningar påskyndas, besluten om återsändande fattas utan dröjsmål och missbruk avvägras.”¹⁶⁸ Integration ska enligt regeringen främjas. Identifiering av de unga invandrarnas risk för utsatthet nämner regeringen särskilt, likaså de icke-utbildade kvinnors integrering.¹⁶⁹

2.3.1 Sannfinländarnas inverkan

Efter riksdagsvalet var det alltså Sannfinländarna som blev regeringsparti, och eftersom jag menar att Sannfinländarnas inverkan syns tydligt i Finlands flyktingpolitik behandlar jag här deras regeringsprogram. Av alla regeringspartier var det Sannfinländarna som tog starkaste ställning i invandringsfrågorna. De var det enda

¹⁶⁷ SR 2015a, 34, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁶⁸ SR 2015a, 40, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁶⁹ SR 2015a, 40, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

regeringspartiet som hade ett explicit invandringspolitiskt program. Språket som Sannfinländarna använder i sitt program visar på ett tydligt sätt hur negativt partiets inställning mot invandring är:

Maahanmuuttopolitiikan ja -lainsäädännön tarkoitus on mahdollistaa Suomen kannalta hyödyllinen tai vaikutuksiltaan neutraali maahanmuutto mutta samaan aikaan ehkäistä sellaista muuttoliikettä, josta on taloudellista tai yhteiskunnallista vahinkoa Suomelle. Maahanmuuttopolitiikan pitää perustua kansallisen edun puolustamiseen, ei sinisilmäiseen maailmansyleilyyn.¹⁷⁰

Sannfinländarna såg med andra ord att invandringspolitik måste utgå från värnandet av Finlands bästa, och speciellt sådan invandring som enligt Sannfinländarna belastar Finland ekonomiskt måste begränsas. Detta är bland annat invandring som sker genom familjeåterförening, eftersom det enligt sannfinländarna inte finns något bevis på att det skulle befämja invandrarnas integrering. Därför förespråkade de högre inkomstgränser för familjeåterförenare, om förenaren inte har flyktingstatus.¹⁷¹ Detta förverkligades under partiets regeringsperiod, såsom jag i följande kapitel kommer att visa.

2.3.2 Regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram

Statsminister Sipiläs regering publicerade sitt program endast några månader före det började hända på flyktingfronten i Finland. Migris statistik visar att i början av året 2015 hade Finland tagit emot endast cirka 350 asylsökande i månaden, men under sommaren började mängden öka och i september 2015 kom det 10 837 asylsökande.¹⁷² Totalt kom det 32 500 asylsökande till Finland under år 2015.¹⁷³ kom Regeringen reagerade på saken och publicerade den 11 september dokumentet ”Hallituksen

¹⁷⁰ Sannfinländarna, *Perussuomalaisten maahanmuuttoliittinen ohjelma 2015*, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁷¹ Sannfinländarna, *Perussuomalaisten maahanmuuttoliittinen ohjelma 2015*, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁷² Migri: Statistik ”Ansökningar: 4/2015”, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁷³ Migri, statistik ”Internationellt skydd: Ansökningar 1/2015 - 12/2015”, internetkälla, tillgänglig 23.1.2018.

maahanmuuttopoliittiset toimenpiteet”,¹⁷⁴ i vilket regeringen listar vilka åtgärder den tar till i det förändrade läget. Senare samma år, den 8 december publicerade regeringen sitt nästa dokument ”Regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram”.¹⁷⁵ I dessa dokument formulerar regeringen de nya politiska utvecklingslinjerna gällande asylpolitik. I regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram kan vi läsa att: ”Finlands målsättning på kort sikt är att *avbryta den okontrollerade strömmen* av asylsökande till vårt land, få asylkostnaderna under kontroll och effektivt integrera dem som beviljas asyl.”¹⁷⁶ Jag tycker att det är av vikt att se hur regeringen formulerat sig i programmet. Där beskrivs asylsökandes ankomst till Finland som en ”okontrollerad ström” som helt enkelt måste ”avbrytas”. Redan i det här åtgärdsprogrammet sätter man som mål att effektivisera såväl avvisningsprocess som asylprocess.¹⁷⁷

Enligt det här programmet har Finland sedan dess förändrat sin lagstiftning och praxis. Programmet har åtta punkter. Tre av dem innehåller skärpningar i asyllagar. Två av punkterna innehåller förminskningar i asylsökandes tjänster och stöd. En punkt behandlar Finlands samarbete med andra länder, en punkt säkerhet och en punkt integrering. Jag ska kort beskriva innehållet av asylpolitiska programmet genom att behandla dessa olika teman som syns i programmet.

Tre punkter (2, 3, och 5,) innehåller skärpningar i asyllagarna och praxis. Dessa skärpningar ska jag behandla härnäst. Punkt två lyder: ”Vi samordnar våra asylförfaranden med EU och Norden”. Samordningar innebär i praktiken skärpningar i asyllagarna. Till exempel gäller skärpningar beviljandet av uppehållstillstånd och familjeåterförening. Utöver det vill regeringen harmonisera sina asylförfaranden med Norden och EU genom att skärpa kriterier för familjeåterförening. Familjeåterförening är en process där en familjemedlem¹⁷⁸ eller flera ansöker om uppehållstillstånd på grund av familjeband. Lagstiftningen kring familjeåterföreningen skärptes sedan på

¹⁷⁴ SR 2015b, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018

¹⁷⁵ SR 2015c, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁷⁶ SR 2015c, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018. (min kursivering)

¹⁷⁷ SR 2015c, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁷⁸ Som familjemedlemmar avses ”maken --- eller ett ogift barn under 18 år ---. Om den person som är bosatt i Finland är ett minderårigt barn, är barnets vårdnadshavare en familjemedlem. Som familjemedlem anses också en person av samma kön, om partnerskapet har registrerats nationellt.” Ifall personerna inte har registrerat sitt partnerskap eller gift sig, men som ändå ”fortlöpande lever i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden” så jämställs de med makar. Då måste de ha ”bott tillsammans minst två år”. Källa: 4 kap. 37§ utlänningslag 30.4.2004/301

sommaren 2016 så att Finland började tillämpa försörjningsförutsättning på de som fått internationell skydd (bortsett från de som beviljats flyktingstatus). Med andra ord började man kräva tryggad försörjning av de som fått internationellt skydd innan deras familjer beviljas familjeåterförening.¹⁷⁹

Det som är anmärkningsvärt är att trots inkomstgränserna för återförening har funnits redan tidigare har de inte applicerats på personer som beviljats internationellt skydd i Finland. Efter lagförändringen 2016 kan endast de familjemedlemmar vars anhörig i Finland har fått flyktingstatus ansöka om familjeåterförening utan försörjningsförutsättning. Då måste ansökan göras inom tre månader efter att asylbeslut har kommit. Uppehållstillstånd på grund av till exempel alternativt skydd räcker med andra ord inte till befrielsen från kravet på försörjningsförutsättningen.¹⁸⁰ Denna förändring är exakt i enlighet med det som Sannfinländarna formulerar som sin målsättning i partiets invandringspolitiska program.¹⁸¹

Punkt tre lyder: ”Vi effektiviserar asylförfarandet för att garantera snabba beslut och hålla mottagningskostnaderna i styr”. Det betyder i praktiken bland annat att en person som överklagar sitt asylbeslut skickas till sitt ursprungsland för att vänta på förvaltningsdomstolens beslut om inte högsta förvaltningsdomstolen förbjuder detta. Regeringen skriver också på följande sätt: Vi bedömer säkerhetsläget i Afghanistan på nytt så som vi redan har gjort med Irak och Somalia, och vi granskar möjligheten till interna flyktalternativ.¹⁸² I programmet får man ett intryck av att det skulle vara

¹⁷⁹ ”Tryggad försörjning” betyder egna inkomster, det vill säga lön, så att familjen inte behöver anlita sociala förmåner i Finland. Dock godkänns vissa sociala förmåner, såsom barnbidraget, som inkomster. Migri, ”Endast familjen till en person som beviljats flyktingstatus kan i fortsättningen ansöka om familjeåterförening under tre månaders tid utan försörjningsförutsättning”, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

Migri har egna riktgivande instruktioner om inkomstens storlek, som från och med våren 2013 har varit samma. Till exempel krävs det 1000 euros inkomster i månaden för familjens första vuxen och 700 euro i månaden för familjens andra vuxen. Migri, ”Toimeentuloedellytys”, internetkälla, tillgänglig 29.12.2017.

¹⁸⁰Migri, ”Endast familjen till en person som beviljats flyktingstatus kan i fortsättningen ansöka om familjeåterförening under tre månaders tid utan försörjningsförutsättning”, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁸¹ ”Perheen kokoajalle asetettua toimeentuloedellytystä pitäisi laajentaa kaikkiin muihin ryhmiin paitsi varsinaisen pakolaisstatuksen saaneisiin.” Sannfinländarna, *Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2015*, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

¹⁸² SR 2015c, 3§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

regeringen själv som bedömer säkerhetsläget och granskar möjligheterna till intern flykt. Migris ställning som en suverän myndighet verkar suddas ut.

Punkt fem ”Återvändande och återsändande effektiveras”, innebär bland annat följande:

Vi effektiverar tillkännagivandet av asylbeslut, avlägsnandet ur landet och myndighetssamarbetet i dess anslutning, och vi bereder oss på att antalet personer som ska avvisas kommer att öka märkbart: polisen utarbetar en handlingsplan för avvisningar och bereder sig på att utöka dem snabbt¹⁸³.

Polisen ska med andra ord förbereda sig till att antalet människor som avvisas kommer att öka snabbt och betydligt.¹⁸⁴ Denna punkt i åtgärdsprogrammet kan möjligen ge en förklaring till Frimans iakttagelse att har polisens praxis kring avvisningarna förändrats efter 2015, som jag nämnde i kapitel 2.2.8. Polisen verkar ha mera bråttom med att genomföra avvisningar och vetskap om att kyrkan hjälper personen som borde avvisas med att överklaga personens asylbeslut väger mindre än tidigare i polisens agerande.¹⁸⁵

Avvisningar är problematiska också av en annan orsak. Till exempel Irak har förhållit sig negativt till att europeiska länder över huvud taget avvisar människor till Irak.¹⁸⁶ Finland har trots detta aktivt förhandlat om ett återtagandeavtal med landet.¹⁸⁷ Enligt inrikesministeriet har Finland skrivit under ett sådant avtal med Afghanistan i oktober 2016, men med Irak och Somalia har Finland inte ännu skrivit under ett avtal.¹⁸⁸ Trots att det inte finns något avtal så avvisar Finland människor till dessa länder.¹⁸⁹

¹⁸³ SR 2015c, 5§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁸⁴ SR 2015c, 5§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁸⁵ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, telefonintervju 27.1.2018.

¹⁸⁶ Iraks utrikesministerium, ”MOMD urged European countries to assist asylum seekers of Iraq”, internetkälla, tillgänglig 26.1.2018.

¹⁸⁷ HS 2017a, internetkälla, tillgänglig 25.1.2018; HS 2016d, internetkälla, tillgänglig 25.1.2018.

¹⁸⁸ Inrikesministeriet, ”EU eller respektive stater svarar för avtalen om återsändande”, internetkälla, tillgänglig 25.1.2018.

¹⁸⁹ Migri, statistik ”Avvisning, beslut 1/2017 - 12/2017” internetkälla, tillgänglig 25.1.2018; DO 2016a, 45–46, internetkälla, tillgänglig 21.3.2018.

Två punkter i programmet (4 och 8) innehåller förminskningar av asylsökarnas tjänster eller i de stöd som de får. Punkt nummer fyra lyder: ”Vi erbjuder endast de nödvändiga mottagningstjänsterna men med respekt för de asylsökandes människovärde.” De förminskningar av asylsökandes tjänster som enligt regeringen kan göras ”med respekt för de asylsökandes människovärde” innebär bland annat att man gör en utredning om möjligheten att ”ta i bruk ett särskilt eget socialt skydd”.¹⁹⁰ Detta förverkligades dock inte eftersom förändringen stred mot Finlands grundlag.¹⁹¹ Den åttonde punkten lyder ”Vi sörjer för det sociala skyddet och social- och hälsovårdstjänsterna så att missbruk förebyggs”.¹⁹² Regeringen är med andra ord orolig för att asylsökanden missbrukar de förmåner som de får. Regeringen verkar tänka att asylsökandena använder sin mottagningspenning för något skadligt, eftersom regeringen planerar att börja dela ut mat- och klädkuponger istället för pengar.¹⁹³

Utöver skärpningar i asyllagarna och förminskningar av asylsökandes tjänster behandlas det i programmet även kontrollering av EU:s yttre gränser, säkerhet och kommunikation samt integration. Riksdagen linjerar att Finland deltar i bevakning av EU:s yttre gränser.¹⁹⁴ Angående säkerhet skriver regeringen:

Vi förbättrar säkerheten i asylförläggningarna och dess omgivning. Förläggningarna får ordningsregler där man får mottagningspenning mot att man anmäler sig varje dag, de asylsökande genomgår ett ”examensprov” i finländska grundläggande regler och övervakningen effektiveras med hjälp av vaktföretag och ordningsvakter.¹⁹⁵

Det är anmärkningsvärt att regeringen verkar förstå asylsökande framför allt som ett potentiellt säkerhetsshot. Av detta vittnar regeringens vilja att öka övervakningen av flyktingförläggningar och låta asylsökande avlägga ”ett ’examensprov’ i *finländska grundläggande regler*”¹⁹⁶.

I programmet behandlar regeringen också kommunikation. Med kommunikation menar regeringen kommunikationen med flyktingar. Regeringen vill aktivt informera

¹⁹⁰ SR 2015c, 4§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁹¹ HS 2016d, internetkälla, tillgänglig 8.5.2018.

¹⁹² SR 2015c, 8§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁹³ SR 2015c, 8§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁹⁴ SR 2015c, 1§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁹⁵ SR 2015c, 6§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁹⁶ SR 2015c, 6§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018 (min kursivering).

de eventuella kommande asylsökarna i utreseländer om de förändringar som sker i Finlands asylpolitik.¹⁹⁷ Den enda punkten som behandlar integration är punkt nummer sju. Regeringen vill stöda förflyttningen till kommunerna för personer som fått asyl och ”stöda kostnadseffektiv integrering”¹⁹⁸.

Enligt min mening syns regeringens misstänksamma attityd mot asylsökande i åtgärdsprogrammet. Endast en punkt av åtta behandlar integrering. Asylsökande ses som säkerhetshot, och regeringen är mycket tydlig med att asylsökande måste följa ”finländska ’spelregler’”¹⁹⁹ eftersom de kommit till Finland. Asylsökande ses inte som potentiell arbetskraft. Den övergripande målsättningen i programmet verkar vara att minska mängden asylsökande som kommer till Finland, vilket händer till exempel genom att regeringen ”informerar öppet och i förväg om utmaningar och möjligheter för en asylansökning”²⁰⁰. Stora mängder asylsökande är uppenbart oönskade i Finland.

Enligt Friman har asylsökandes ställning blivit betydligt svårare under den nuvarande regeringens regeringstid, eftersom den bedriver en helt annan slags invandringspolitik än dess företrädare. På frågan om vad som är de största utmaningar i fristadsarbete svara hon på följande sätt:

[Suurin haaste on] Suomen maahanmuuttopolitiikka, joka on vaihtunut mun täälläoloaikanani aivan rajusti, aivan eri tilanne kuin edellisen hallituksen aikana. Ja se on se ykköshaaste, koska nyt tulleet lait, – – – tekevät joidenkin ihmisten olemassaolon aivan mahdottomaksi Suomessa. Tai perheenyhdistämiset mahdottomaksi Suomessa. Tai [jos tulet] maista, joista [tulleen] et [Suomessa] saa turvapaikkaa, vaikka kaikki tietävät, että ne maat eivät kyllä ole kovin turvallisia. Irak ja Afganistan nyt erityisesti.²⁰¹

Regeringens lagförändringar har haft faktiska följder som Friman måste handskas med i sitt arbete. Hon berättar att förutom att regeringen har försvårat familjeåterförening och tagit bort humanitärt skydd från lagen så har det också enligt henne blivit omöjligt

¹⁹⁷ SR 2015c, 6§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁹⁸ SR 2015c, 7§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

¹⁹⁹ SR 2015c, 6§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

²⁰⁰ SR 2015c, 6§, internetkälla, tillgänglig 22.3.2018.

²⁰¹ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

att få arbetsbaserat uppehållstillstånd utan pass, vilket leder till uppkomst av den papperslösa gruppen som i medier hänvisas till som ”olagliga invandrare”.²⁰²

På basis av genomgång av regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram kan man dra slutsatsen att alla dess åtgärder inte förbättrar asylsökandes ställning i Finland utan tvärtom försvagar den. Hanna Heino kommer i sin artikel till en likadan slutsats, och konstaterar:

Vuoden 2015 laajamittaisen maahantulon jälkeen on tehty päätöksiä, jotka ovat joiltakin osin maahanmuuttostrategian vastaisia. Ne eivät tue kotoutumista ja perusarvojen ja -oikeuksien kunnioittamista. Tällaisia päätöksiä ovat esimerkiksi perheenyhdistämisen käytäntöjen kiristäminen, kansainvälisen suojelun kategorian poistaminen lainsäädännöstä ja ehdotus oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan peruspäivärahan alentamisesta, mikä ei kuitenkaan toteutunut.²⁰³

Heino tar upp delvis samma förändringar som också Friman nämner i intervjun. I kontext av min frågeställning är det också anmärkningsvärt att enligt Heino är en del av regeringens åtgärder i diskrepans med Finlands invandringsstrategi *Maahanmuuton tulevaisuus 2020*, som formulerades 2013.²⁰⁴ Av detta kan man konkludera att efter hösten 2015 har samhällsklimatet gällande asylsökande blivit mer negativt. Detta syns i de politiska beslut som görs.

2.4 Sammanfattning

I det här kapitlet har jag visat hur samhällsklimatet och asylsökandes ställning i Finland utvecklats de senaste åren. Jag har presenterat flyktingars och asylsökandes rättsliga ställning både från internationellt och inhemskt perspektiv. Jag har fäst speciell uppmärksamhet vid människohandel och asylsökandes konvertering till kristendom. Jag har presenterat dessa teman eftersom de var särskilt framträdande i mitt fältmaterial. Till sist har jag skildrat förändringar i Finlands flyktingpolitik

²⁰² Kristiina Friman, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

²⁰³ Heino 2017, 148–149, internetkälla, tillgänglig 15.5.2018.

²⁰⁴ SR 2013, internetkälla, tillgänglig 7.5.2018.

under statsminister Juha Sipiläs regeringsperiod. Jag har också tagit upp kritik som bland annat andra myndigheter och Mikael församlingens anställda framfört mot lagförändringar och myndigheters agerande.

Allt detta har jag gjort för att kunna visa hur samhällsklimatet gällande flyktingar har blivit mer negativt. Jag menar att detta syns i de politiska beslut som gjorts och i myndigheters skärpta förfaringssätt. Detta kan enligt mig ge åtminstone ett partiellt svar på frågan om varför kyrkans arbete med flyktingar behövs. Svaret är enligt mig att samhällets åtgärder har försämrat asylsökandes ställning, och de söker sig bland annat till Mikael församlingen för att få hjälp.

Frågan om *varför* asylsökandes ställning är så dålig har jag ändå inte kunnat svara genom att bekanta mig med lagar, politik och olika myndigheter. Det juridiska språket är begränsat. De grundläggande frågorna om varför situationen ser ut såsom den gör blev obesvarade i detta kapitel. I följande kapitel ska jag fördjupa mig i frågan om ”varför”. Varför förverkligas inte asylsökandes rättigheter? Jag ska behandla frågan på en samhällsfilosofisk nivå. Jag ska undersöka de grundläggande premisser som förklarar asylsökandenas och flyktingarnas behov av Mikael församlingens hjälp. Genom detta menar jag att vi kan bättre förstå kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar.

3. Det samhällsfilosofiska perspektivet

Under min fältperiod i Mikaelsförsamlingen blir jag involverad i en grupps verksamhet. Gruppen försöker hjälpa några syriska flyktingar med familjeåterförening. Den består utöver de syriska flyktingarna av församlingsprästen Kristiina Friman, konsulten Raija Ala-Lipasti och en finsk frivillig. Gruppen samlas för att hitta sätt att få de syriska flyktingarnas makar och barn från Syrien till Finland. Syrierna har fått flyktingstatus, och deras familjer har enligt utlänningslagen all rätt till familjeåterförening. Det finns ändå hinder som gör föreningen i praktiken omöjlig. Familjemedlemmarna i Syrien ska nämligen personligen lämna in ansökan och delta i en intervju på Finlands ambassad i Turkiet, dit syrier inte kan få visum. Eftersom resan till Turkiet inte är möjlig försöker gruppen få myndigheterna att komma på ett alternativt sätt att ordna detta. Det verkar ändå som om ingen politiker eller myndighet skulle vara intresserad av detta problem.

För mig är det först svårt att förstå hur allvarligt det här problemet är. Situationen är ju fullt lösbar, tänker jag. Säkert förstår de finländska myndigheterna detta och fixar saken om man bara uppmärksammar dem på problemet! När jag deltar i möten möter jag ändå en annan slags verklighet. En verklighet där de finländska politikerna och myndigheterna verkar totalt likgiltiga. Frustrationen och tröttheten hos syrierna är påtagliga. De har först väntat i Finland på sitt asylbeslut vilket också har tagit sin tid och saknaden och oron över familjerna i hemlandet är nästan outhärdliga. Gruppen samarbetar med övriga tredje sektorns aktörer och håller kontakt med politiker. Syriernas situation känns ändå hopplös eftersom ingen verkar ta det här problemet på allvar. Ingen verkar ta ansvar för situationen. Jag har svårt att förstå hur det kan vara så. Intuitivt litar jag på att ifall min familj skulle befinna sig i ett krigförande land skulle hela Finlands tjänstemannakår arbeta för att få dem bort därifrån. Varför är det inte så nu när det handlar om syriska människor? Var är viljestyrkan?

Äntligen kommer informationen om undantagstillstånd som betyder att intervjuerna kommer att hållas i Libanon. Vi är alla otroligt lättade. Arbetet slutar ändå inte där. Familjerna ska också ha alla behövliga papper och dokument med sig när de åker till Libanon, och de är många. Vi hjälper familjerna på distans med att fylla i pappren.

När jag deltar i ett möte läser jag en av Migris blanketter. Där står det att när man lämnar in ansökan i Libanon ska man ha ett visst slags passfoto med sig, och en viss sorts svart filtpenna. Jag skrattar uppgivet. Hur ska man vara säker på att man hittar en sådan penna i ett land som är i inbördeskrig? Vad händer om man inte kan skriva under ansökan med en rätt sorts penna? Jag kan inte låta bli att tänka att familjeåterföreningen har med flit gjorts så svårt som möjligt. Varför är det så? Varför vill inte Finland ha dessa nya invånare?

Känslan av att Finlands myndigheter med flit vill sätta käppar i hjulen fortsätter när vi sen börjar diskutera de praktiska arrangemangen angående resan till Libanon. För det första kostar det förstås att åka dit. Man måste också översätta alla behövliga dokument och tolken måste man betala själv. Jag får veta att ansökan om uppehållstillstånd kostar 420 euro för en vuxen och 200 euro för en minderårig. Kan man inte betala ansökningsavgifterna har man helt enkelt inte möjlighet att ansöka om någonting. Sedan har vi ett möte efter att intervjuerna har hållits. De har gått på olika sätt: en av intervjuerna har tagit över sju timmar, och någon familjemedlem har upplevt att intervjuaren hade varit ovänlig och fått personen att gråta.

När jag en mörk kväll står på busshållplatsen och väntar på bussen hem efter ett möte med syrierna försöker jag hitta på ett övergripande ord som skulle beskriva det som vi gör i den här gruppen. Då kommer ordet kamp till mig. Jag som finländare har varit van vid att tänka att mitt land och dess myndigheter är på min sida. I den här gruppen har jag ändå stött på människor på vars sida Finland och dess myndigheter inte verkar vara. Vem ska då försvara deras rättigheter?

Ordet rättighet är centralt i det här kapitlet. Rätt till säkerhet, barnens rätt till föräldrar. De är mänskliga rättigheter. Varför verkar det som om vissa människor har rätt till dessa rättigheter medan vissa inte har det? Varför förverkligas inte mänskliga rättigheter på samma sätt för alla? Dessa är frågor som mina observationer på fältet gav upphov till. I kapitel två presenterade jag de konkreta lagar som reglerar asylsökandes ställning och myndigheter som verkställer dessa lagar. Jag lyfte också fram orsaker som har lett till att människor har sökt skydd i Mikael församlingen, som har bestämt sig för att hjälpa dem. Det hjälper ändå inte för att förstå alla de situationer

som jag mötte på fältet. Det juridiska språket är begränsat. Hur kan man se hela bilden? Vilka är värderingarna bakom lagarna? Den grundläggande frågan om varför asylsökandes ställning är sådan som den är blev obesvarade i kapitel två. Varför ser det ut som att Finland inte alltid respekterar asylsökandes och flyktingars mänskliga rättigheter? Mitt syfte med här kapitlet är att behandla denna problematik som handlar om utmaningar med mänskliga rättigheter.

I det här kapitlet kommer jag att behandla samma tematik som i kapitel två men på en samhällsfilosofisk nivå. Hur kan man förstå de utmaningar som asylsökande och flyktingar möter? Utmaningarna som ibland uppstår på grund av lagstiftning och ibland uppstår trots den. Varför behöver asylsökande och flyktingar Mikaelsförsamlingens hjälp? Vad kan församlingens eller mera allmänt Ev.luth. kyrkans roll vara på det här fältet?

Eftersom mänskliga rättigheter är centrala i det här kapitlet kommer jag att börja med att kort presentera mänskliga rättigheter och deras historia. Jag kommer att använda mig av Göran Gunnars artikel "Mänskliga rättigheter" (2005) och Michael J. Perrys *Idea of Human Rights: Four Inquiries* (1998) för att se hur man har definierat begreppet. Hans Ingvar Roths *Vad är mänskliga rättigheter?* (2010) använder jag för att få en inblick i mänskliga rättigheters idéhistoria. Under min fältperiod förstod jag att mänskliga rättigheter inte är en så enkel och klar sak som jag tidigare hade trott. Pamela Slottes doktorsavhandling *Mänskliga rättigheter, moral och religion* (2005) bidrar med insikter både om mänskliga rättigheter som ett begrepp och om de faktiska historiska förändringarna kring dem. Allt detta gör jag för att sedan presentera Hannah Arendts kritik av begreppet mänskliga rättigheter. Jag använder också andra tänkare för att kommentera och förtydliga Arendts tankar. Detta gör jag för att sedan visa hur Arendts tänkande, främst hennes tanke om "rätt till rättigheter", kan hjälpa att förstå mitt material.

3.1 Vad är mänskliga rättigheter?

För att kunna förstå de problem som jag mötte på fältet behövs det en överblick över begreppet mänskliga rättigheter. Jag presenterar först några olika definitioner på mänskliga rättigheter. Sedan behandlar jag väldigt kort deras historia som ett filosofiskt och juridiskt begrepp. Allt detta behövs senare för att förstå Hannah Arendts tankar.

3.1.1 Definitioner

I den finländska offentliga diskussionen hänvisar man gärna till mänskliga rättigheter och det finns inte många röster som kritiserar det språkbruket. Detta märkte jag eftersom min grundläggande upplevelse på fältet var att det fanns en diskrepans mellan mina observationer och det vardagliga språkbruket. I min sökning efter definitioner av begreppet mänskliga rättigheter försökte jag då hitta sådana definitioner som skulle ta i beaktande rättigheternas komplexitet.

Definitionen som jag hittade först var docenten Göran Gunnars definition som finns i hans artikel "Mänskliga rättigheter". Där har Gunner en tydligt formulerad definition på mänskliga rättigheter: "Mänskliga rättigheter betecknar de grundläggande rättigheter som är baserade på att alla människor är födda fria med lika värde och rättigheter och som varje individ kan hävda gentemot det allmänna."²⁰⁵ Gunner förklarar att de mänskliga rättigheterna vilar i stor utsträckning på mellanstatliga överenskommelser. Folkrätten reglerar de här överenskommelserna, vilket innebär att "en stats kränkning av en enskild individs mänskliga rättigheter utgör ett brott mot folkrätten".²⁰⁶ Problemet med Gunnars definition är att den är väldigt sluten och definitiv. Den synliggör inte frågor som har att göra med mänskliga rättigheters grund

²⁰⁵ Gunner 2005, 20–21.

²⁰⁶ Gunner 2005, 20.

och problem som växer från en insikt om att alla människor inte har samma möjlighet att hävda sina rättigheter “gentemot det allmänna”²⁰⁷.

När jag fortsatte min sökning efter en definition som skulle ta dessa aspekter i beaktande hittade jag professor Michael J. Perrys definition:

The idea of human rights that informs these international human rights documents (and many others) is, then, in part, the idea that *there is something about each and every human being, simply as human being, such that certain choices should be made and certain others choices rejected; in particular, certain things ought not to be done to any human being and certain other things ought to be done for every human being.*²⁰⁸

På ovanstående sätt formulerar Perry mänskliga rättigheter i sin bok *Idea of Human Rights: Four Inquiries* (1998). Formuleringen är öppen. Där bestäms inte vad som är grunden för mänskliga rättigheters existens, eller vad som är de praktiska följderna av dem. Formuleringen väcker snarare följdfrågor. Vad är detta “någonting” som finns i varje människa och som orsakar att särskilda val (inte) ska göras? Och vad är då dessa val som ska göras och inte ska göras? Perrys definition är bra för att den gör en uppmärksam på en grundläggande dimension av mänskliga rättigheter. Mänskliga rättigheter är inte något oföränderligt utan de är ett begrepp vars innehåll ständigt är föremål för förhandling.

Två viktiga synpunkter av mänskliga rättigheter syns ändå både i Perrys och i Gunners förklaringar. För det första verkar mänskliga rättigheter grunda sig på någon slags tanke om människans värde. Detta lika värde har som följd att mänskliga rättigheter kan tänkas gälla alla människor till lika hög grad. Det betyder att ägandet av rättigheterna inte anses vara beroende av faktorer såsom nationalitet, kön, hudfärg eller något motsvarande. Båda av dessa definitioner grundar sig därmed på metafysiska argument utanför själva mänskliga rättigheterna. Det finns dock också definitioner som inte argumenterar för mänskliga rättigheters normativitet med motiveringar som är utanför mänskliga rättigheters juridiska sfär.²⁰⁹ Den andra slutsatsen som man kan dra av Gunner och Perry är att mänskliga rättigheter inte är endast moraliska

²⁰⁷ Gunner 2005, 20–21.

²⁰⁸ Perry 1998, 18 (författarens kursivering).

²⁰⁹ Kuosmanen 2014, internetkälla, tillgänglig 24.4.2018.

ställningstaganden. De är också juridiska principer, eftersom de vilar på mellanstatliga överenskommelser, såsom Gunner konstaterar, och det finns internationella konventioner vars grundval idén om mänskliga rättigheter är, såsom Perry skriver. Man kan med andra ord säga att mänskliga rättigheter som begrepp inte är entydigt. Begreppet har både en moralisk och en juridisk sida, vilket Pamela Slotte konstaterar i sin doktorsavhandling *Mänskliga rättigheter, moral och religion* (2005).²¹⁰ Relationen mellan den moraliska och den juridiska sidan av mänskliga rättigheter är inte okomplicerad.

Det är diskrepansen mellan mänskliga rättigheter som moralisk princip och deras juridiska giltighet som jag upplevde på fältet som detta kapitel tar avstamp i. Innan jag ska analysera det närmare ska jag dock ännu kort presentera de mänskliga rättigheternas historia.

3.1.2 Historia

För att kunna gå vidare krävs det ännu en kort överblick av mänskliga rättigheters idéhistoria. Det finns inte någon enhetlig uppfattning om mänskliga rättigheternas historia i människorättsforskning. För att ändå ge någon slags, om än snäv, inblick i de mänskliga rättigheternas historia ska jag använda professorn Hans Roths bok *Vad är mänskliga rättigheter* (2010). Där hävdar Roth att:

Man kan säga att de moderna begreppsbildningar som har associerats med termen »mänskliga rättigheter» (såsom likhet, universalitet, förpliktelser, en moralisk ordning och människans oförytterliga värde) är ett resultat av en successiv kombination av olika begreppsbildningar som genom historien haft skilda tolkningar och uttrycksformer.

De olika begreppsbildningar, som i historien kommit till uttryckt på olika sätt och som har kopplats med den moderna termen mänskliga rättigheter, kan enligt Roth hittas bland annat i olika religioners tankar och i den antika filosofin. Framför allt kan man enligt Roth hitta kopplingar till den moderna uppfattningen om mänskliga rättigheter

²¹⁰ Slotte 2005, 17.

“i det senmedeltida Europas tankeliv”, speciellt tanken om den naturliga lagen.²¹¹ Under senmedeltiden vilade mänskliga rättigheter på en religiös grund, där Gud eller människans ställning inför honom var den yttersta grunden för rättigheterna.²¹² Under upplysningstiden skedde det en förändring i och med att rättigheterna istället började motiveras utgående från människan själv. Människans “rationalitet, samvete, medvetandeliv och förmåga till fritt handlande”²¹³ blev grunden för mänskliga rättigheter.

Roth skriver att en del forskare går tillbaka till antiken för att hitta “förutsättningar till det mänskliga rättighetstänkandet trots att [de] förnekat eller ställt sig tveksamma till att mänskliga rättighetsbegreppet förekom i det antika tänkandet.”²¹⁴ Även om mänskliga rättigheter inte fanns som sådana i antiken har en del forskare ändå hittat förutsättningar för dem i bland annat de antika stoikernas idéer om en naturlig moralisk ordning och om världsmedborgaren.²¹⁵ En del forskare anser också Aristoteles vara en betydelsefull gestalt i människorättsideologin, trots att han inte förespråkar universella mänskliga rättigheter. Detta på grund av att han i sina verk till exempel har ett begränsat rättighetsbegrepp kopplat till medborgarrollen.²¹⁶

Roth anger också kristendomen och judendomen som möjliga förebilder till mänskliga rättigheter även om mänskliga rättigheter som ett uttalat begrepp inte finns i religionernas heliga skrifter. Nya testamentets gyllene regel kan dock enligt Roth ses “som en utgångspunkt i det mänskliga rättighetstänkandet”.²¹⁷ Det är ändå anmärkningsvärt att gyllene regeln inte är på något sätt en unik moralisk princip, utan likadana principer kan hittas också i flera andra religioner, vilket Roth också lyfter fram med exemplet från Konfucius.²¹⁸

Såsom jag tidigare nämnt anser en del forskare att de mänskliga rättigheternas normativitet ligger utanför själva juridiska sfären av mänskliga rättigheter. Då kan man till exempel söka mänskliga rättigheters grund i den judisk-kristna tanken om

²¹¹ Roth 2010, 92–93.

²¹² Roth 2010, 96.

²¹³ Roth 2010, 96.

²¹⁴ Roth 2010, 91.

²¹⁵ Roth 2010, 91.

²¹⁶ Roth 2010, 91.

²¹⁷ Roth 2010, 92.

²¹⁸ Roth 2010, 98.

människovärdet som grundar sig i läran om människan som Guds avbild.²¹⁹ Samma grund finns också i islam.

En filosof som till skillnad från Roth starkt betonar mänskliga rättigheters judisk-kristna arv är Leszek Kołakowski. Han skriver på följande sätt om mänskliga rättigheters ursprung:

[The idea of human rights] is a modern version of the natural law theory, whose origins we can trace back at least to the Stoic philosophers and, of course, to the Judaic and Christian sources of European culture. There is no substantial difference between proclaiming “the right to life” and stating that natural law forbids killing. Much as the concept may have been elaborated in the philosophy of the Enlightenment in its conflict with Christianity, the notion of the immutable rights of individuals goes back to the Christian belief in the autonomous status and irreplaceable value of the human personality.²²⁰

Kołakowski betonar det judisk-kristna arvet av mänskliga rättigheter, och speciellt det oändliga värdet av varje individ som en aspekt av mänskliga rättigheter som har sitt ursprung i det judisk-kristna tänkandet.

Det betydelsefulla i mänskliga rättigheters historia i kontext av min avhandling är de olika uppfattningar om rättigheternas grund och ursprung. Människan själv som rättigheternas ursprung är en betydelsefull del av Arendts kritik mot mänskliga rättigheter, såsom vi ska se i kapitel 3.2.

Roth skriver att vissa forskare, speciellt filosofen Peter Singer, menar att historien om de mänskliga rättighetstänkarna kan ses som en historia om expanderande cirklar, där mänskliga rättigheter kommer att omfatta mer och mer olika grupper och människor.²²¹ Historien om själva uppskattningen av de mänskliga rättigheterna är ändå inte en entydig framgångshistoria, en jämnt stigande kurva, såsom Roth också konstaterar.²²² Både det medvetna talet om och regelsystem kring mänskliga rättigheter har ändå utvecklats betydligt under 1900-talets senare del.

²¹⁹ Donnelly 2013, 124.

²²⁰ Kołakowski 1983, 91, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

²²¹ Roth 2010, 87.

²²² Roth 2010, 87.

De mänskliga rättigheternas uppskattning har tagit betydande framsteg efter det andra världskrigets slut. Enligt professorn Pamela Slotte har de människorättsliga regelsystemen växt så mycket efter kriget att man kan “tala om en ny era när det gäller mänskliga rättigheter.”²²³ FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948), flyktingkonventionen (1951), Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (1981), Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (1950) och Den amerikanska konventionen om de mänskliga rättigheterna (1969) är exempel på deklARATIONER inom detta regelsystem.²²⁴ Utöver denna utveckling skriver Slotte att också “det medvetna talet om medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som kategorier/typer av mänskliga rättigheter – – – och diskussionen kring dessas inbördes ställning [kan] till stor del hänföras till denna tid.”²²⁵

Man kan med andra ord inte blunda för att både den medvetna diskussionen om och respekten för mänskliga rättigheter har fortskridit avsevärt under 1900-talet. Detta är ändå inte ett tecken på att alla problem som har att göra med mänskliga rättigheternas förverkligande skulle vara lösta och diskussionen om hur man borde förstå begreppet skulle vara färdig och avslutad. För att förstå de brister som begreppet mänskliga rättigheter har, ska jag nu vända mig till Hannah Arendt.

3.2 Hannah Arendt

I det här kapitlet presenterar jag Hannah Arendts samhällsfilosofiska teorier. Hannah Arendt (1906–1975) var en av 1900-talets mest inflytelserika samhällsfilosofer. Arendt identifierade sig ändå inte som filosof, utan som en politisk teoretiker.²²⁶ Arendt föddes i Tyskland till en tysk-judisk familj. Hon var tvungen att lämna Tyskland år 1933. Då flyttade hon till Paris där hon bodde flera år innan hon bosatte sig i USA. I sina verk behandlade hon bland annat totalitarism och det aktiva moraliska

²²³ Slotte 2005, 44.

²²⁴ Slotte 2005, 45.

²²⁵ Slotte 2005, 47.

²²⁶ Hannah Arendt 'Zur Person' Full Interview (with English subtitles) [webbvideo], <https://www.youtube.com/watch?v=dsoImQfVsO4&t=246s> Publicerat 8.4.2013. Hämtat 22.1.2017.

livet, *vita activa*, till skillnad från det kontemplativa livet, *vita contemplativa*.²²⁷ Hennes viktigaste verk anses ofta vara *The Origins of Totalitarianism* (1951) och *The Human Condition* (1958).²²⁸ Hon är också författare till den välkända boken *Den banala ondskan – Eichmann i Jerusalem* (originalet, *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*, publicerades 1963).

Jag koncentrerar mig på Arendts kritik av mänskliga rättigheter, speciellt på hennes välkända fras *right to have rights*, (på svenska “rätten att ha rättigheter”). Hon presenterar den för första gång i sin artikel “‘The Rights of Man’: What Are They?”²²⁹ (1949), och den förekommer också i del två, *Imperialism*, av boken *The Origins of Totalitarianism*²³⁰. Denna fras har använts flitigt av människorättsaktivister, dock mer eller mindre som synonym till mänskliga rättigheter.²³¹ “Rätten att ha rättigheter” har också väckt akademiskt intresse och även kritik.²³² I min avhandling använder jag mig av Arendts teoretiska ramverk som mitt analysverktyg för att förstå Finlands nuvarande situation när det gäller asylsökandes ställning. Med utgångspunkt i Arendts tänkande försöker jag också skapa ett sätt att tänka kring kyrkans roll i detta sammanhang.

Världen har förändrats efter att Arendt skrev sin bok. Mänskliga rättigheter har fått en mera etablerad status och många av de rättigheter som Arendt efterlyste finns nu nedtecknade i konventioner om de mänskliga rättigheterna. Även de internationella institutionerna som värnar om dem har utvecklats. Dessa förändringar är värda att noteras, såväl som den utvecklingen som har skett i människorättsdiskursen efter Arendt.

²²⁷ *Vetenskapstermbanken i Finland*, ”vita activa”, internetkälla, tillgänglig 2.11.2017.

²²⁸ *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, “Hannah Arendt”, internetkälla, tillgänglig 23.4.2018.

²²⁹ DeGooyer, Hunt, Maxwell, Moyn 2017, 18.

²³⁰ Hädanefter *The Origins*.

²³¹ DeGooyer, Hunt, Maxwell, Moyn 2017, 27–28.

²³² DeGooyer, Hunt, Maxwell, Moyn 2017, 27–28, 69.

Bland annat har Jacques Rancière har i sin artikel “Who is the subject the rights of man” kritiserat de premisser som Arendt baserar sin förståelse av mänskliga rättigheter på. Artikeln ingår i boken *Wronging Rights? Philosophical Challenges for Human Rights* (Aakash Singh Rathore och Alex Cistelecan (red.), 2011).

3.2.1 Arendts kritik av mänskliga rättigheter

Hannah Arendt presenterar i *The Origins* sin kritik av begreppet mänskliga rättigheter. Frasen "rätten att ha rättigheter" är en del av den kritiken.²³³ Först ska jag försöka förstå hurdan Arendts kritik mot mänskliga rättigheter är. Sedan ska jag se på hur hon använde frasen "rätten att ha rättigheter" i del två, *Imperialism*, av *The Origins*. Mina citat av *The Origins* använder jag den finska översättningen av verket (*Totalitarismin synty*, 2013). Jag ämnar inte ge någon grundlig helhetsöverblick över Arendts tänkande i den ovannämnda boken utan koncentrerar mig på de aspekter som är centrala med tanke på min frågeställning.

Arendt förklarar uppkomsten av mänskliga rättigheter som ett moraliskt och juridiskt begrepp på följande sätt: de uppstod under upplysningstiden för människans säkerhet när jämlikhet inför Gud eller stånd som man fått vid födseln inte längre kunde försäkra människans rättigheter.²³⁴ Människan själv ansågs vara både målet med och ursprung till mänskliga rättigheter. Arendts kritik riktar sig för det första mot den grundläggande uppfattningen om att mänskliga rättigheters grund är människan själv. Mänskliga rättigheter är enligt Arendt inte en given sanning utan ett resultat:

Päinvastoin kuin kaikki se, mikä on pelkkää olemista, tasa-arvo ei ole annettu tosiasia vaan ihmisen toiminnan tulos, mikäli sitä ohjaa oikeudenmukaisuus. Emme synny tasa-arvoisiksi. Meistä tulee tasa-arvoisia ryhmämme jäsenenä, kun olemme päättäneet, että vastavuoroisesti takaamme toistemme tasa-arvon.²³⁵

Det som hände snabbt efter mänskliga rättigheters uppgång, enligt Arendt, var att de blandades samman med nationalism. För det andra grundar Arendts kritik av mänskliga rättigheter sig på hennes uppfattning om nationalstatens oförmåga att tillförsäkra mänskliga rättigheter. Arendt hävdar: "Ihmisoikeudet oletettiin

²³³ För en djupgående analys av Arendts människorättsfilosofiska grunder se *Hannah Arendt and Human Rights: The Predicament of Common Responsibility* (Peg Birmingham, 2006).

²³⁴ Arendt 2013, 360.

²³⁵ Arendt 2013, 373.

luovuttamattomiksi, mutta niiden toteuttaminen osoittautui mahdottomaksi – jopa maissa, joiden perustuslaki nojasi niihin – aina kun ilmestyi ihmisiä, jotka eivät olleet enää minkään suvereenin valtion kansalaisia.”²³⁶ Hon exemplifierar detta med exempler från utvecklingen i 1900-talets Europa där statslösa människor och nationella minoriteter blev totalt rättslösa.²³⁷

Begreppet nationalstat är centralt i Arendts tänkande. Detta eftersom Arendt koncentrerar sig på den idéhistoriska utvecklingen i Europa, där nationalismen och nationalstaterna var den rådande statsformen i början av 1900-talet. Enligt mig är kärnan i Arendts kritik inte nationalstatsformen i sig utan ett tillstånd där nationalstaterna inte grundar sig på lag och konstitutionell regering utan egenmäktig regering och envælde, det vill säga totalitarism.²³⁸ I enlighet med Arendt kommer jag ändå att använda begreppet nationalstat i min avhandling, även om man kan argumentera för att det inte endast är nationalstater som idag fungerar som aktörer i människorättsärenden.

Nationalismens och människorättsideologins förening skedde enligt Arendt eftersom man tänkte att endast det egna folkets frihet skulle kunna försäkra förverkligandet av mänskliga rättigheter. Arendt ser en paradox mellan det att mänskliga rättigheters subjekt i människorättsdeklarationer ansågs vara en individ trots att människor alltid lever i någon slags gemenskap. Deklarationerna gällde alltså en hypotetisk individ. Mänskliga rättigheter likställdes med folkens rättigheter.²³⁹

Arendt betraktar också skörhet av nationalstater som mänskliga rättigheters löftesman i situationer där människor inte har något annat gemensamt än sin mänsklighet. Såsom jag förstår Arendt är hennes grundläggande tes att mänskliga rättigheter misslyckas i att skydda de människor som mest behöver deras skydd.²⁴⁰ När människor förlorar alla andra skydd borde mänskliga rättigheter stiga in, vilket de ändå inte har gjort, såsom Arendt visar med exempel från den historiska utvecklingen i 1900-talets Europa. Det

²³⁶ Arendt 2013, 363.

²³⁷ Arendt 2013, 361–364.

²³⁸ Arendt 2013, 346.

²³⁹ Arendt 2013, 360–361.

²⁴⁰ Arendt 2013, 361–363.

är just den här delen av Arendts tänkande som är relevant i min analys om flyktingars och asylsökandes situation i Finland.

Nu ska jag koncentrera mig på Arendts fras "rätten att ha rättigheter". Denna fras är inte något som Arendt använder frekvent i *The Origins*. Hon använder inte mycket tid på att definiera och diskutera frasen. För att få en djupare förståelse av "rätten att ha rättigheter" tar jag därför in andra röster än Arendt. Det som Arendt själv skriver om "rätten att ha rättigheter" lyder: "Oivalsimme, että on olemassa oikeus oikeuksiin (ja se merkitsee elämistä oloissa, joissa jokainen tuomitaan oman toimintansa ja mielipiteittensä mukaan) ja oikeus kuulua johonkin järjestäytyneeseen yhteisöön."²⁴¹

"Rätten att ha rättigheter" betyder att man tillhör en gemenskap där en är dömd enligt sina egna åsikter och handlingar. Peg Birmingham förklarar i sin bok *Hannah Arendt and Human Rights: The Predicament of Common Responsibility* (2006) vad som är hierarkin mellan olika rättigheter i Arendts tänkande: "For Arendt, more fundamental than the rights of justice and freedom is the right to action and opinion and the right to belong to a political community in which one's speech and action are rendered significant".²⁴² För Arendt är tillhörigheten till en grupp där ens tal och agerande är betydelsefullt är till och med viktigare än rätten till frihet och rättvisa. Paradoxalt nog ser man denna rättighet tydligast först när den försvinner. Arendt: "Oivallus [oikeudesta oikeuksiin] syntyi kuitenkin vasta, kun ilmestyi miljoonia ihmisiä, jotka olivat menettäneet oikeutensa, mutta eivät voineet saada niitä takaisin, koska oli syntynyt uusi globaali poliittinen tilanne."²⁴³

Arendt skriver att 1900-talets statslösa, som inte hade rätten att ha rättigheter, levde utanför lagen. De hade rätt att röra sig, men inte rätt till husrum.²⁴⁴ De hade rätt till sin åsikt, men deras åsikter hade ingen betydelse, eftersom deras åsikter inte hade någon inverkan.²⁴⁵ Att frånta en människa sina rättigheter totalt syns enligt Arendt i det att människan förlorar en plats i världen där hennes åsikt spelar roll, där hennes agerande har verkan.²⁴⁶ En av de viktigaste sakerna som Arendt bidrar till i min avhandling är

²⁴¹ Arendt 2013, 367.

²⁴² Birmingham 2006, 36.

²⁴³ Arendt 2013, 367.

²⁴⁴ Arendt 2013, 366.

²⁴⁵ Arendt 2013, 366.

²⁴⁶ Arendt 2013, 366–367, 371.

förståelsen om rättigheternas natur. Att leva utan rätten att ha rättigheter kan beskrivas så att man förlorar sitt aktörskap. Jag ska nu närmare undersöka vad Arendt menar med detta. Den här gemensamma världen som vissa människor kan bli utestängda från behandlar Arendt redan i *The Origins*. I en mer utvecklad form förekommer tanken dock i *The Human Condition*.

Arendts etik i *The Human Condition* är inte explicit. Koncept av etik kan ändå härledas från Arendts *theory of action* som förekommer i boken. För att förstå denna etik använder jag mig av Eveline Cioflecs artikel "On Hannah Arendt: The Worldly In-Between of Human Beings and its Ethical Consequences". De centrala begreppen i Arendts tänkande formar ett nät.²⁴⁷ Jag försöker här dock begränsa mig till de begrepp som är de allra centralaste med tanke på min uppgift. Arendts etik baserar sig enligt Cioflec på hennes betoning av något som Arendt kallar för *space of appearance*, framträdelserummet. Detta betyder det rummet där en människa visar sig för andra människor.²⁴⁸

Framträdelserummet har sin grund i Arendts tanke om att frågan om vem man är, är en politisk fråga. Ens personliga jag kan endast varseblivas av andra människor. Arendt beskriver det på följande sätt i *The Human Condition*:

In acting and speaking, men show who they are, reveal actively their unique personal identities and thus make their appearance in the human world, while their physical identities appear without any activity of their own in the unique shape of the body and the shape of the voice.²⁴⁹

Människan, enligt Arendt, relaterar alltid till andra människor för att förstå vem man själv är. *The worldly in-between*, Den materiella världen som är ett resultat av mänskligt tillverkning,²⁵⁰ har potential att fungera som ett framträdelserum där människor kommer samman och visar sig för varandra. Utöver *the worldly in-between* är frihet och makt två centrala begrepp som hör ihop med framträdelserummet.²⁵¹ Frihet betyder inte för Arendt möjlighet till att välja mellan olika alternativ. Arendts

²⁴⁷ Hyvönen 2017, internetkälla, tillgänglig 9.4.2018.

²⁴⁸ Cioflec 2013, 657.

²⁴⁹ Arendt 1998, 179.

²⁵⁰ Arendt 1998, 137.

²⁵¹ Cioflec 2013, 656–657.

förståelse av frihet kan däremot beskrivas på följande sätt: “[B]y freedom Arendt means the capacity to begin to do the unexpected, with which all human beings are endowed by virtue of being born.”²⁵² Frihet ska med andra ord förstås som möjlighet att skapa något nytt, att påverka världen genom handlande (*action*).²⁵³ I friheten ingår således också rätten till att tillhöra framträdelserummet.²⁵⁴ Det är där som människor handlar i samråd, vilket för Arendt i sig själv är något politiskt.²⁵⁵

Eftersom frihet för Arendt betyder möjligheten att påverka världen, skapa något nytt så betyder frihet för Arendt också rätt till att tillhöra det politiska rummet. Arendts fras, “rätten att ha rättigheter” refererar enligt Cioflec just till jämlikheten i den politiska sfären. Politik för Arendt betyder ändå inte det som i vardagsspråket förstås med politik, det vill säga partipolitik som händer inom vissa politiska instanser. Däremot betyder det situationer som definieras av “ansvar, initiativ och deltagande i det offentliga livet”, “*initiative, responsibility, and participation in public life*”.²⁵⁶ Enligt Arendt finns det då möjligheter som framkallar etiskt ansvar.²⁵⁷

Det andra begreppet, makt, är viktigt för Arendt eftersom makt skyddar potentiella framträdelserum. Arendt skriver: “Power is what keeps the public realm, the potential space of appearance, in existence”.²⁵⁸ Det som är anmärkningsvärt i Arendts tänkande är att makten att handla tillhör inte en enskild individ. Makten att handla tillhör däremot en grupp av individer. Det som följer av detta är att institutionerna blir viktiga för frihet, eftersom institutionerna har makt att upprätthålla det offentliga rummet, där handlande är möjligt. Institutioner underlättar på det sättet handlande i samråd (*acting in concert*).²⁵⁹

Genom att bättre förstå den fenomenologiska grunden för Arendts tänkande menar jag att man får en djupare förståelse också av Arendts samhällsfilosofiska kritik. Cioflec förklarar betydelsen av rätten att ha rättigheter på följande sätt: “The Right to have

²⁵² *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, “Hannah Arendt” (§ 4.1), internetkälla, tillgänglig 23.4.2018.

²⁵³ Cioflec 2013, 657.

²⁵⁴ Cioflec 2013, 657.

²⁵⁵ Arendt 1998, 9.

²⁵⁶ Cioflec 2013, 650.

²⁵⁷ Cioflec 2013, 650.

²⁵⁸ Arendt 1998, 200.

²⁵⁹ Cioflec 2013, 657.

rights defines this political realm, the realm of political action where free individual can act, appear to others and become him or herself.”²⁶⁰ När man förlorar rätten att ha rättigheter så förlorar man möjligheten att påverka världen genom sina egna val. Man förlorar sitt aktörskap genom att man inte har tillgång till den gemensamma världen där man bli synlig och hörd, och var man också kan bli till som en person.

Grundläggande i processen av förlusten av aktörskap är att man blir avklädd alla andra identiteter och tillhörigheter. Man är endast en människa. Arendts tes är att på ett paradoxalt sätt orsakar förlusten av andra identiteter att andra människor slutar behandla en som en medmänniska: “Ihminen, joka ei enää ole muuta kuin ihminen, näyttää menettäneen juuri ne ominaisuudet, jotka mahdollistavat sen, että muut kohtelevat häntä kanssaihminenä.”²⁶¹ Den grundläggande tesen som Arendt har är att endast *vara en människa* är i världens ögon ingenting heligt.²⁶² Jämlikhet är inte någonting som en människa automatiskt får genom födseln, utan jämlikhet är ett resultat av mänsklig verksamhet.²⁶³

Det blotta mänskliga varandet i all sin mångfald är tvärtom ett hot för organiserade samhällen. Arendt skriver: “Muukalainen on koko erilaisuuden, koko yksilöllisyyden pelottava symboli ja osoittaa, missä ihminen ei voi muuttua eikä toimia ja missä hänellä on siitä syystä vaistomainen taipumus tuhota.”²⁶⁴ Arendt menar att en person som i gemenskapens ögon endast är en främling blir en symbol för det som är annorlunda. Hon skriver att främlingen är en påminnelse om det som vi inte kan förändra: vårt fysiska jag. Det som vi inte kan förändra visar gränserna av *human artifice*, den människoskapade världen. Mångfald är enligt Arendt något skrämmande och hotfullt för långt utvecklade samhällen, såsom moderna nationalstater, eftersom de försöker eliminera dessa fysiska skillnader så långt det går. Lida Maxwell förklarar detta på nedanstående sätt:

However, rights are also fragile and limited for another reason: because, in their abstract and artificial homogeneity, they stand in tension with human difference and plurality. – – – For Arendt, it is important to acknowledge the limited nature of

²⁶⁰ Cioflec 2013, 655.

²⁶¹ Arendt 2013, 371–372.

²⁶² Arendt 2013, 371.

²⁶³ Arendt 2013, 373.

²⁶⁴ Arendt 2013, 373.

rights—that they can never fully equalize us or render us homogenous—because she worries about the political oppression and violence that can emerge out of the inevitable failure of rights to generate equality qua sameness.²⁶⁵

Mänskliga rättigheter kan med andra ord aldrig skapa jämlikhet i bemärkelse av likhet. Däremot kan de bidra till förtryck. Denna aspekt och dess grunder har jag dock inte möjlighet att utforska närmare i den här avhandlingen.

Arendts tankar har också blivit kritiserade, bland annat av filosofen Seyla Benhabib. Hon kritiserar Arendt för att hon nöjer sig med nationalstatsmodellen och inte utforskar vidare för att ge några alternativ till den.²⁶⁶ Benhabib argumenterar för att det inte längre är endast stater som är aktörer i människorättspolitik, utan också internationella organisationer, delstater, städer och kommuner har blivit aktörer på detta område. Mänskliga rättigheters politik har förändrats i och med det och de nya internationella konventionerna ändrats på ett fundamentalt sätt.²⁶⁷ Jag menar ändå att Arendts “rätten att ha rättigheter” går att förstå på ett sätt som behåller dess aktualitet också i den förändrade världen. DeGooyer argumenterar också för att “rätten att ha rättigheter” såsom tanken förekommer i *The Origins* inte ska förstås som någon slags “pragmatisk recept” för politiken, något som man i sig kan använda för emancipation.²⁶⁸

I stället för ett pragmatiskt recept för politiken menar DeGooyer att “rätten att ha rättigheter” ska förstås på följande sätt: ”I argue that – – – for Arendt it is a powerful historical diagnostic tool, a way of focusing on the acts of dispossession and disenfranchisement that are inevitable corollaries of the rise of human rights.”²⁶⁹ DeGooyer menar att Arendt förstod frasen som ett hjälpmedel, ett redskap med vilket man kan se de problem som mänskliga rättigheter för med sig. Jag ämnar använda Arendts fras på ovan beskrivet sätt, som ett redskap som hjälper mig att förstå den människorättsliga situationen i Finland när det gäller flyktingar och asylsökande. Min upplevelse på fältet som jag beskrev i början av kapitlet kan ses som en situation där “rätten att ha rättigheter” blir synlig genom dess frånvaro.

²⁶⁵ Maxwell 2017, 93.

²⁶⁶ Benhabib 2004, 64–65.

²⁶⁷ Benhabib 2014, internetkälla, tillgänglig 17.4.2018.

²⁶⁸ DeGooyer 2017, 45, 54.

²⁶⁹ DeGooyer 2017, 43.

3.2.2 Mikael församlingen

Arendt sätter ord på den upplevelse av Finlands likgiltighet mot flyktingar som jag beskrev i början av hela kapitlet. Flyktingar, som nog hade på det sättet bra situation att de själv hade fått asyl, var och är ändå i nationens ögon endast abstrakta människor, inte medborgare, och till nationens intressen det hör inte att bevaka deras intressen. De hade en åsikt och de försökte agera men myndigheterna vände sig dövörat till dem. Arendt har hjälpt mig att förstå att mänskliga rättigheterna inte alls är som jag tidigare trott - något universellt, som gäller alla människor. Trots det allmänna språkbruket om att mänskliga rättigheter bygger på människors lika värde, bygger de i verkligheten på tillhörigheten i en grupp (i det här fallet en nationalstat). I ljuset av den uppfattningen blir det begripligt varför de inte "fungerar" i asylsökandes och flyktingars liv. När Kristiina Friman svarar på frågan om varför det är kyrkans uppgift att göra fristadsarbete så påpekar hon att man enligt henne inte kan lita på att staten tar hand om människors välfärd när det gäller asylsökande och flyktingar. Hon säger:

Jos valtio ei inhimillisesti ja tällaisen sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta kohtelee näitä ihmisiä hyvin, niin sitten kristittyinä se on meidän velvollisuutemme. Ja kristittyinä meidän velvollisuutemme auttaa kanssaihmiä ja heikommassa asemassa olevia on ehdoton. Se on niin selkeästi, "rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi", elikkä se on ihan kristityn perustehtävä. Ja kun ehkä täällä Suomessa ollaan totuttu, että valtio hoitaa tällaiset sosiaaliset ja muut kysymykset niin nyt siihen ei selvästi voi luottaa maahanmuuttokysymyksissä. Sitten se jää seurakunnan vastuulle. Ja kansalaisjärjestöjen. Mutta kristittyinä meidän velvollisuus on myös auttaa.²⁷⁰

Eftersom staten inte enligt Friman är något att lita på så faller det på församlingens ansvar att se till att asylsökandes och flyktingars rättigheter förverkligas. Friman säger: "[Kirkkoturvatyö] niin se on oikeastaan hyvin lähellä diakoniaa, elikkä siis [tavoitteena on] ihmisen hätään vastaaminen, — — [sen] tarkkailu että he saavat heille kuuluvat oikeudet, voisi sanoa, pohjimmiltaan."²⁷¹

²⁷⁰ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

²⁷¹ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

Att leva utan rätten att ha rättigheter betyder det att man förlorar sitt aktörskap. Min tes är att kyrkan kan fungera som en alternativ plattform för asylsökarna. När tillträde till samhället annars har gjorts svårt för dem, kan kyrkan erbjuda en gemenskap, var man får bli synlig och var man kan bli hörd. Detta anser jag syriernas familjeåterföreningsgrupp vara ett exempel på. Kyrkan kan med andra ord fungera som en institution som skyddar ett framträdesrum vart också asylsökande och flyktingar har tillgång till.

Anmärkningsvärt är att kyrkan som institution är en del av det organiserade samhället och kyrkans representanters röst blir hörd i det politiska rummet. När asylsökande möter en luthersk församling möter de en del av den Evangelisk-lutherska kyrkan, en institution som har en väldigt etablerad ställning i det finländska samhället, en institution som traditionellt har haft mycket makt. Den makten syns till exempel i det hur kyrkan har tillgång till de ställen där statlig makt utövas. Ev.luth. kyrkans biskopar har till exempel varit och diskuterat invandringspolitik med dåvarande inrikesministern Paula Risikko på hösten 2016.²⁷² Röster av kyrkans representanter hörs också i media. Genom att ge röst åt asylsökande kan kyrkan försvara deras rättigheter. Kyrkan har också förtroende i myndigheternas (t.ex. polisens). Därför har Mikaelsförsamlingen ett visst handlingsutrymme.

För det andra kan enskilda flyktingars behov av att bli sedd och hörd förstås med hjälp av Arendts tänkande. Som individer som inte talar finska eller svenska, som inte har ett brett socialt nätverk och som saknar kunskaper i det finländska samhällets struktur har asylsökare inte samma möjlighet att göra sig sedda och hörda. Även detta behov försöker församlingen bemöta genom såväl fristadsarbete som församlingsarbete.

Framträdesrummet kan hjälpa att förstå hur några församlingens anställda anser att fristadsarbetets uppgift är möta någon som bryr sig. Speciellt är ar Kristiina Friman som poängterar vikten av att en människa får träffa någon som lyssnar. Även om människans situation inte skulle förbättras så ligger arbetets vikt i att någon har varit intresserad av människas situation. Friman säger: "Me voidaan kulkea ihmisten rinnalla niissä vaikeissa tilanteissa. Et se on sitten sitä henkistä tukea. Raija [Ala-Lipasti] puhuu tätä aika paljon, että ainakin että ihminen voi kokea että joku kuuntelee

²⁷² MTV uutiset, internetkälla, tillgänglig 1.11.2017.

häfta.”²⁷³ Att vandra vid dessa människors sida även om det inte fanns något konkret som man kan göra var också något som kyrkoherden Lehikoinen tog upp i sin intervju. Han sade att det finns gränser med vad församlingen kan göra för att hjälpa. När dessa gränser kommer emot är vandrandet vid en människas sida tills hen blir avvisad det enda man kan göra.²⁷⁴

I intervjun tar Raija Ala-Lipasti upp en intressant aspekt i kyrkans samarbete med myndigheter som är en del av fristadsarbete. Ala-Lipasti, som inte själv är präst eller diakon, säger att när en person med prästens eller diakonens ämbetsdräkt närvarar vid ett möte med myndigheter så agerar myndigheterna mera respektfullt.²⁷⁵ Detta kan enligt mig tolkas till exempel så att prästen eller diakonen inte är endast en anonym person, utan en person med en tydlig identitet. Med hjälp av Arendt kan man förstå vilken vikt en tydlig identitet har. Man kan eventuellt tänka att kyrkans representant ger också den hjälpbehövande asylsökanden en identitet. Asylsökanden är inte längre bara en människa, utan en människa som någon bryr sig om.

Ett annat sätt att tolka Ala-Lipastis iakttagelse om myndigheternas sakliga beteende är se präster och diakoner för symboler för kyrkan. De alltså ses som symboler för en institution som är en del av det organiserade samhället. Som en institution har kyrkan makt. Enligt Ala-Lipasti är kyrkan dessutom en väldigt speciell institution i samhället, och hon verkar mena att kyrkan har ännu mera makt än många andra organisationer. Hon preciserar inte vad hon menar med kyrkan, men jag antar att hon hänvisar till Ev.luth. kyrkan i Finland, eftersom det är den kyrkan hon själv har samarbete med. När hon för första gång tog kontakt med Mikael församlingen i egenskap av verksamhetsledare för Turun Naiskeskus ry., så hjälpte hon en kurd som hotades att bli utvisad från Finland. Hon säger att hon sökte hjälp från kyrkan just på grund av den respekten som kyrkan har i myndigheternas ögon. Hon säger:

Tämä on – – – tärkeä näkökulma, että myöskin muutkin viranomaiset yhä edelleen kunnioittavat [kirkkoa]. – – – Sen takiahan minä hain [apua] kirkosta [yrittäessäni estää ihmisen karkottamista Suomesta], ja se tuntui tosi isoilta. Onhan se ihan eri asia, kuin että [jos] se olisi joku yhdistys, olkoon se iso tai pieni yhdistys. Että on jotain tosi

²⁷³ Raija Ala-Lipasti, konsult i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.3.2017.

²⁷⁴ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017

²⁷⁵ Raija Ala-Lipasti, konsult i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.3.2017.

isoja [järjestöjä], jos se on YK:n alainen [järjestö], niin sitten sillä on jo vähän sellainen samanlainen asema, sellainen kirkon paikka.²⁷⁶

Ev.luth. kyrkan i Finland har enligt Ala-Lipasti en så viktig plats i samhället att endast de stora organisationerna inom FN kan jämföras med kyrkan.

Vi lärde oss från Arendt att jämlikhet inte är något som människor föds med utan något som uppstod i gemenskaper. Detta har församlingen på ett, enligt mig överraskande sätt, uppfattat trots att Mikaelsoförsamlingens anställda använder andra ord för att tala om det. Jonathan Westergård säger på följande sätt när han talar om varför församlingen började med caféverksamhet för asylsökande:

[M]ä ajattelen, että seurakuntana on tärkeätä, että seurakunnan työntekijänä on tärkeätä osoittaa myöskin näille ihmisille riippumatta siitä, että miksi ne on täällä, että ne on rakastettuja ja tärkeitä. – – – Että se oli myös yksi ajatus, että mitä enemmän voidaan luoda kontakteja ja kertoa miten Suomessa toimitaan ja mitä, ketä me ollaan ja mitä kirkko tekee ja mitä me ajatellaan – – – ja annetaan heille myöskin mahdollisuus tutustua meihin, niin – – – sitä paremmin estetään syrjäytymistä.²⁷⁷

Arendt visade också att det mänskliga varandet i sig inte är något heligt i nationalstaternas ögon. Värdet av varandet är något en kyrka kan uppfatta som värt att kämpa för, även när andra inte gör det. Jouni Lehtikainen berättat att han har argumenterat på följande sätt när den omgivande världen har ifrågasatt fristadsarbete: “[K]un kirkossa on saarnattu pari vuosituhatta lähimmäisenrakkaudesta, niin jos me ei nyt eletä todeksi sitä mitä me saarnataan, niin on se nyt merkillinen juttu.”²⁷⁸ Lehtikainen svarar på följande sätt på frågan om vad som motiverar honom personligen i fristadsarbete:

Totta kai se lähtee siitä omasta vakaumuksesta, siitä että näitä ihmisiä tulee auttaa. Ja että samalla kun me autetaan, niin me tehdään just sitä työtä mitä varten kirkko täällä maailmassa on olemassa. Ja sivutuotteena se siis myös tuottaa sitä, että ihmisiä alkaa

²⁷⁶ Raija Ala-Lipasti, konsult i Mikaelsoförsamlingen, intervju i Åbo 6.3.2017.

²⁷⁷ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelsoförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

²⁷⁸ Jouni Lehtikainen, kyrkoherde i Mikaelsoförsamlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

kiinnostaa kristinusko, ja se on heille todistukseksi jostakin, mitä me ei välttämättä nähdä, mutta joka on meidän todellisuutta.²⁷⁹

Tanken om nästankärlek kommer tydligt fram i alla intervjuerna med anställda. Församlingens anställda nämner inte mänskliga rättigheter som en central motiverande faktor i sitt arbete. Desto mera talar de om kyrkans uppgift, om att älska sin nästa, om att hjälpa dem som behöver det. När jag frågar dem om varför arbetet med asylsökande började, varför ska kyrkan hjälpa eller vad som motiverar så svarar de alltid utgående från kyrkans, församlingens eller de kristnas uppgift att älska sin nästa. Att nästan i det här fallet är en asylsökande eller en flykting orsakar för dem inte behov till ytterligare motiveringar. Rättigheterna är inte i centrum i något av anställdas uttalanden, även om Friman nämner bevakning av att asylsökandes rättigheter förverkligas som ett mål i arbetet, såsom jag nämnt ovan. Detta betyder naturligtvis inte att anställda skulle se mänskliga rättigheter som oviktiga i allmänhet, men det var inte något som skulle ha kommit väldigt starkt upp i intervjuerna. Däremot är det kärleken som är centralt. Den människas attribut som är föremål för kärleken är inte heller av betydelse. Det som räcker är mänskligheten.

3.2.3 Kritik

Hittills har jag presenterat Mikael församlingens arbete i ett mycket positivt ljus. Jag ska nu ta med också kritiska röster, som utmanar Mikael församlingens arbete. De kritiska rösterna med hjälp av vilka jag ska utmana Mikael församlingen tillhör Seyla Benhabib och Didier Fassin. Seyla Benhabib argumenterar i sin artikel "Critique of humanitarian reason" för att vi i och med alla världspolitiska förändringar måste ta i beaktande också andra verktyg än Arendts "rätten att ha rättigheter" för att förstå verkligheten.

Ett av de verktyg som hon nämner är "det humanitära förnuftet" (*the humanitarian reason*).²⁸⁰ Det humanitära förnuftet är ett begrepp utvecklat av Didier Fassin. Han

²⁷⁹ Jouni Lehikoinen, kyrkoherde i Mikael församlingen, intervju i Åbo 29.3.2017.

²⁸⁰ Benhabib 2014, internetkälla, tillgänglig 17.4.2018.

forskar det i boken *The Humanitarian Reason — a Moral History of the Present* (2012). Fassin formulerar “det humanitära förnuftet” på följande vis:

Humanitarian reason governs precarious lives: the lives of the unemployed and the asylum seekers, the lives of sick immigrants and people with AIDS, the lives of disaster victims and victims of conflict—threatened and forgotten lives that humanitarian government brings into existence by protecting and revealing them. When compassion is exercised in the public space, it is therefore always directed from above to below, from the more powerful to the weaker, the more fragile, the more vulnerable—those who can generally be constituted as victims of an overwhelming fate.²⁸¹

Dagens rättslöshet är med andra ord annorlunda än på Arendts tid. Då handlade de om människogrupper som var totalt utanför de organiserade samhällena. Idag kan dessa människor bli föremål för moralisk medkänsla och på det sättet hållas vid liv. Då är risken den att inte är något annat än just detta. Benhabib beskriver på ett klagande sätt denna risk. Hon konstaterar: [T]he “paradoxes of humanitarian reason”, – – – threaten to reduce the moral and political subject to the status of victimhood or a “person of concern” in the words of the UNHCR”.²⁸²

Det humanitära förnuftet betyder tankesätt som finns i bakgrunden för humanitärt styre. Det i sin tur upprätthåller prekära liv. Humanitärt styre innefattar såväl statliga som icke-statliga aktörer. Fassin skriver i *The Humanitarian Reason* att dessa liv inte är garanterade utan endast upprätthållna i relation med de som har makt över dem.²⁸³ Det viktiga är motiven som finns bakom humanitärt förnuftet. Fassin skriver att det är moraliska känslor (*moral sentiments*)²⁸⁴ som har blivit drivande kraft i nutid politik, speciellt politik som riktas mot de vanlottade. Fassin skriver: “Moral sentiments have become an essential force in contemporary politics: they nourish its discourses and legitimize its practices, particularly where these discourses and practices are focused

²⁸¹ Fassin 2012, 4.

²⁸² Benhabib 2014, internetkälla, tillgänglig 17.4.2018.

²⁸³ Fassin 2012, 4.

²⁸⁴ “By “moral sentiments” are meant the emotions that direct our attention to the suffering of others and make us want to remedy them.” Fassin 2012, 1.

on the disadvantaged and the dominated”.²⁸⁵ Det är begreppet moraliska känslor som jag använder för att problematisera Mikael församlingens arbete.

De moraliska känslorna orsakar en paradox när de riktas mot sårbara individer eftersom de vanligen uppfattas som erkännande av den andra som likvärdig. Denna paradox är tårändande både för hjälparen och för den som tar emot hjälp. Paradoxens destruktiva följder beskriver Fassin på följande sätt:

[This tension between inequality and solidarity] explains the frequently observed ambivalence of authorities, of donors, and of agents working for the good of others, and it accounts for what has been called compassion fatigue, the wearing down of moral sentiments until they turn into indifference or even aggressiveness toward the victims of misfortune. But it also explains the shame felt by the poor, the beneficiaries of aid, all those who receive these gifts that call for no counter gift, and accounts for the resentment and even hostility sometimes expressed by the disadvantaged and the dominated toward those who think of themselves as their benefactors.²⁸⁶

Hjälparens medkänsla och solidaritet kan förändras till likgiltighet och till och med till hat och hjälptagare kan bli fientlig mot sina hjälpare är ett uppenbart problem. Direkta uttryck för sådant såg jag inte under min fältperiod i Mikael församlingen. Flera av de personer som arbetar med fristadsarbete berättar ändå i intervjuerna om trötthet och utmattning. När jag frågar Kristiina Friman om ifall fristadsarbetet har förändrat henne och om så på vilket sätt, svarar hon på följande sätt: “No se on tehnyt mut väsyneeksi, ja osittain välistä kyyniseksi. [naurua] Joo okei, siis onhan tämä todella kovaa työtä. – – – Tämä on täsmälleen [sitä] mitä mä haluan tehdä, mutta olenhan mä hyvin väsynyt.”²⁸⁷ Hennes kommentar kan tolkas som ett uttryck för empatitrotthet.

Ett annat problem är hjälparnas förväntningar av en gengåva. Hjälptagaren ska med andra ord visa sin tacksamhet och ödmjukhet till hjälparen. Denna förväntning upprätthåller ändå den ojämlika relationen mellan hjälparen och hjälptagaren. Fassin förklarar på nedanstående sätt detta ojämlika mönster:

²⁸⁵ Fassin 2012, 3.

²⁸⁶ Fassin 2012, 3.

²⁸⁷ Kristiina Friman, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.2.2017.

It can of course be pointed out that the apparently disinterested gift assumes a counter gift in the form of an obligation linking the receiver to the benefactor—for example, the obligation on the receivers sometimes to tell their story, frequently to mend their ways, and always to show their gratitude. But it is clear that in these conditions the exchange remains profoundly unequal. And what is more, those at the receiving end of humanitarian attention know quite well that they are expected to show the humility of the beholden rather than express demands for rights.²⁸⁸

Detta problem kan finnas i församlingens verksamhet trots att en sådan förväntning inte skulle vara medveten. Ett exempel på en situation som man kan tolka som uppfyllda tacksamhetsförväntningar var en cafékväll där flyktingarna gav födelsedagspresenter åt församlingens pastor Jonathan Westergård, som hade fyllt år. Gåvorna var många i antalet och Westergård fick bland annat nya skor. Dessa konkreta gåvor kan ses som ett tecken på tacksamhet som flyktingarna ville visa. En möjlig tolkning av situationen är att denna tacksamhet hade sitt ursprung i den ojämlika relationen mellan församlingens anställd och flyktingarna, och flyktingarna agerade efter de förväntningarna som på ett medvetet eller omedvetet plan fanns mellan dem och församlingens anställda.

Frågan om paternalistiskt beteende är med andra ord en relevant fråga också i Mikael församlingens kontext. Från ovanstående exempel kan man dra slutsatsen att i Mikael församlingens arbete finns det paternalistiska drag. Finns det andra sätt att förstå det som församlingen gör? Spelar det roll om man ser på situationen med teologiska ramar - framkommer då någonting annat? Detta ska jag behandla i kapitel fyra.

3.3 Sammanfattning

I det här kapitlet har jag svarat på frågan om hur vi kan bättre förstå kyrkans arbete med flyktingar genom att undersöka de grundläggande premisser som förklarar asylsökandenas och flyktingarnas behov av Mikael församlingens hjälp. Jag har också

²⁸⁸ Fassin 2012, 3 - 4.

synliggjort den potentialen som finns i kyrkan som institution i befrämjandet av asylsökandes ställning. Mina observationer i kapitel två gav upphov till att tänka att asylsökande behöver Mikael församlingens hjälp eftersom deras mänskliga rättigheter inte fullt förverkligas. För att förstå denna upplevelse använde jag Hannah Arendts samhällsfilosofiska tänkande och dess fenomenologiska grunder som analysverktyg. Arendt hjälpte mig att se hur mänskliga rättigheter, till skillnad från det vanliga språkbruket, inte tillskrivs varje individ på basis av födseln. Däremot är tillhörighet till ett organiserat samhälle avgörande för mänskliga rättigheters förverkligande. Arendts tanke om att mänskliga rättigheter är bundna till medborgarrättigheter ansåg jag vara speciellt klargörande, eftersom det ger en förklaring till varför mänskliga rättigheter inte verkar "fungera" i asylsökandes liv. Arendt anser att det faktum att det är en nationalstat som beviljar asyl och på det sättet tillhörighet till ett samhälle är ett problem. Detta eftersom nationalstaternas suveränitet kan hindra mänskliga rättigheternas förverkligande. En människa kan med andra ord befinna sig i en situation där hon inte har "rätten att ha rättigheter".

Jag använde Arendts *theory of action* för att få en djupare förståelse av frasen "rätten att ha rättigheter". Av denna teori lärde jag mig att förlust av "rätten att ha rättigheter" betyder att man förlorar sitt aktörskap. Man förlorar sitt aktörskap genom att man inte längre har tillgång till framträdelserummet var man kan varseblivas som en person av andra människor. Enligt mig har asylsökande och flyktingar förlorat just denna rättighet. Institutioner i Arendts tänkande är av avgörande betydelse eftersom de skyddar framträdelserummen. Denna tanke är viktig eftersom man enligt mig kan med hjälp av det skapa ett sätt att se på Mikael församlingens roll i flyktingarbete. Enligt mig kan Mikael församlingen och också Ev.luth. kyrkan i allmänhet ses som ett alternativ framträdelserum där asylsökande och flyktingar kan få bli sedda som människor och få sin röst hörd även om staten skulle neka asylsökande och flyktingar denna rättighet.

Till sist utmanade jag Mikael församlingens arbete med hjälp av begreppet "humanitära förnuftet". Begreppet synliggjorde drag i församlingens agerande som kunde tolkas som paternalistiska. I nästa kapitel ska jag se på församlingens verksamhet med teologiska ramar. Jag ämnar utreda ifall det framkommer något annat om man ser på verksamheten med en teologisk blick.

4. Det teologiska perspektivet

Jag har redan tidigare deltagit en av församlingens flyktinggrupps sammankomster som ordnas varje vecka i Mikaelsförsamlingens utrymmen. Gruppen samlas för bön, lovsång och bibelstudium på sitt eget språk och verkar fungera relativt självständigt. De använder till exempel församlingens utrymmen utan att någon av församlingens anställda är på plats. När jag stiger in i samlingslokalen hänger det ballonger i taket och alla är klädda i festkläder. Jag får veta att det den här gången inte endast är bön och bibelstudium på programmet utan också en fest. Den ordnas för en nyfödd bebis och bebisens familj, som nu uppenbarligen för första gången efter barnets födsel skulle komma till sammankomsten. Jag känner mig generad: jag är inte ordentligt klädd och jag har inte med mig någon present, som jag märker att de andra har. Jag känner ju inte ens familjen som festen har ordnats för! Trots allt detta hälsas jag hjärtligt välkommen. Efter bön och bibelstudium äter vi middag. Varje deltagare har tagit något med sig till det gemensamma bordet, förutom förstås jag. Det får mig att känna mig ännu mera flat. Trots mina påfallande brister i bidragandet till festen märks det inte på något sätt i hur jag bemöts. I slutet av festen tas det bilder av hela festsällskapet, och jag försöker diskret att inte göra väsen av mig och att hålla mig vid sidan. Det lyckas inte, och hela gruppen uppmanar mig att komma med på bilden. Efter festen antecknar jag i min fältdagbok att det har varit svårt att analysera omgivningen och händelser eftersom jag har haft så trevligt. Gruppens kärleksfulla bemötande förändrade min känsla av snopenhet till en känsla av delaktighet.

Hur ska denna berättelse förstås? Ett alternativ är att närma sig situationen från ett perspektiv av aktörskap. Vem är givare och vem är mottagare? Vem är aktiv och vem är passiv? Den framträdande aspekten här är de ombytta rollerna: jag, infödd finländare, är gäst och passiv, flyktingarna är aktiva, de är värdar. Församlingens roll är att vara i bakgrunden, att möjliggöra detta evenemang genom att erbjuda sina utrymmen.

I kapitel tre använde jag Hannah Arendts teoretiska ramverk för att förstå

församlingens arbete med asylsökande och flyktingar. Arendts idéer hjälpte mig att förstå asylsökandes och flyktingars svåra läge i Finland. Idéerna bidrog med en ökad förståelse om vilken roll kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar kan ha. Mikaelsförsamlingens arbete visar att församlingen erkänner att människan har ett värde enbart genom att existera, enbart som en person, även utan sociala och politiska nätverk. Mikaelsförsamlingens arbete kan också ses som ett sätt att skapa ett framträdesrum, där asylsökandes röster blir hörda och asylsökande blir sedda som människor. Även det inledande exemplet i detta kapitel visar på att församlingen rent konkret, genom överlåtandet av sina lokaler för gruppens verksamhet, bidrar med att skapa ett offentligt utrymme, där asylsökandena kan få plats att utöva aktörskap. Jag avslutade kapitel tre med att konstatera att det ändå går att tolka vissa händelser på fältet som att det finns omedvetna paternalistiska drag i församlingens arbete.

I det här kapitlet avser jag att utforska teologiska begrepp som bättre hjälper att förstå de unika händelser jag var med om i församlingen. I kapitel 1.5.1 skildrade jag kort hur Mikaelsförsamlingens anställda själv ser på de teologiska grunderna för arbetet med asylsökande och flyktingar. Kärleken till nästan var ett begrepp som alla anställda tog upp på ett eller annat sätt. I det här kapitlet ämnar jag undersöka vilka begrepp som skulle ytterligare belysa församlingens arbete. Jag ska också undersöka huruvida dessa teologiska begrepp kan fördjupa diskussionen som jag fört i kapitel tre och möjligen besvara en del av kritiken som jag presenterat i slutet av det kapitlet.

Det att jag på festen, som jag beskrivit i början av kapitlet, sattes in i mottagarens roll fick mig att inse gästfrihetens närvaro. Jag fick, i en omvänd roll, uppleva hur gästfrihet kan ta sig uttryck och vilken effekt den kan ha. Därför är gästfrihet det begrepp som jag föreslår som ett beskrivande ord för arbetet. Vad kan gästfrihet lära oss om församlingsarbete?

4.1 Gästfrihet

Tolkningen av gästfrihet som grundläggande tema i Mikaelsförsamlingens arbete uppstod under skrivprocessen. Gästfrihet som ord förekommer inte en enda gång i

materialiet. Varken de anställda eller flyktingar i Mikael församlingen beskriver verksamheten uttryckligen med ordet gästfrihet. Trots detta är temat ofta närvarande. Detta verkar vara något kännetecknande för gästfrihet. Amy G. Oden skriver i sin bok *And You Welcomed Me: A Sourcebook on Hospitality in Early Christianity* (2001) att i tidigkristna texter är fallet likadant. Hon säger: "[Hospitality] is often the subtext, the context, the background that allows the story to be told."²⁸⁹ Jag anser att gästfriheten även i mitt material ofta fungerar som kontext som möjliggör att det betydelsefulla kan ske.

En regelbunden och aktiv form av församlingens flyktingarbete är församlingens cafékvällar, som under min fältperiod ordnades varje söndag. Jag besökte cafékvällarna flera gånger under min fältperiod. Kvällarna var enligt mig välbesökta, minst 25 till 30 personer var på plats varje gång. Kvällarna innehöll fri samvaro och servering. Det fanns möjlighet att spela pingpong och biljard och dessa möjligheter användes flitigt. Ofta serverades det också mat som besökarna fick ta med sig. På plats fanns både sådana asylsökande och flyktingar som deltog i församlingens övriga verksamhet och sådana som jag såg endast där. Åtminstone någon av församlingens anställda fanns alltid på plats och också andra personer med finsk bakgrund. Församlingens anställda och finländska frivilliga tog hand om serveringen, som kunde innehålla till exempel te, saft, bröd, godis och plättar. Asylsökande verkade ha ett behov av att lära känna finländare och de kom frimodigt fram och tog kontakt också med mig. Jag anser att utan begreppet gästfrihet kan betydelsen av arbetsformer såsom dessa cafékvällar förbli oklar.

Begreppet gästfrihet behöver först definieras. Det engelska ordet för gästfrihet, *hospitality*, kommer från det latinska ordet *hospes*, som kan betyda både värd/värdinna och gäst.²⁹⁰ Motsvarande intressanta dubbelbetydelse finns också i det grekiska ordet ξένοϛ.²⁹¹ Gästfrihet är ett begrepp som har varit föremål för både filosofiskt och teologiskt intresse. Exempelvis filosofen Jacques Derrida har behandlat ämnet i sina

²⁸⁹ Oden 2001, 11.

²⁹⁰ "Hospes" betyder "Gästvän, såväl värd som gäst", *Norstedts latinsk-svenska ordbok* 2004, 397.

²⁹¹ ξένοϛ, ó. "a guest or host", *Greek-English lexicon* 1990, 471.

verk, bland annat i *Of Hospitality* (2000), *Adieu to Emmanuel Levinas* (1999) och *On Cosmopolitanism and Forgiveness* (1997).²⁹²

I det här kapitlet koncentrerar jag mig dock på den teologiska förståelsen av begreppet gästfrihet. Ordet har även en vardaglig betydelse. Amy G. Oden skriver: ”Reduced to connoting refreshments in the meetings and magazine covers of gracious living, the moral landscape in which [hospitality] resides has all but faded into the background.”²⁹³ Oden påpekar att begreppets innehåll har under de senaste årtionden avsmalnat och gästfrihet till en stor del förlorat sin moraliska innebörd.²⁹⁴

Eftersom den nutida västerländska människan kan ha svårt att förstå den moraliska innebörden av gästfrihetsbegreppet ska vi först fördjupa oss i den tidigkristna förståelsen av begreppet. Det är just den förståelsen som jag anser att i någon mån beskriver Mikael församlingens arbete. Det finns också en annan orsak till att jag ägnar gästfrihet så mycket uppmärksamhet. Orsaken är att jag anser att med hjälp av detta begrepp kan man fördjupa förståelsen av vilken betydelse kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar potentiellt kan ha. Det är ändå omöjligt att ta med gästfrihetens alla dimensioner i denna avhandling. Därför kommer jag att koncentrera mig på några utvalda teman. Jag kommer att belysa begreppet gästfrihet från fyra olika infallsvinklar. Dessa utgör de fyra underrubrikerna av detta kapitel.

Som enklast kan man definiera ordet gästfrihet som välkommandet av främlingen.²⁹⁵ Gästfriheten var mycket uppskattad i den tidigkristna kulturen. Den var ändå inte ensam i sin uppskattning, utan i såväl den grekiska, romerska som judiska kulturen var gästfriheten något viktigt. Den judiska och den tidigkristna förståelsen av gästfrihetens innebörd skiljde sig från de romerska och grekiska. I de grekiska och romerska kulturerna förstods gästfrihet på följande sätt: ”Greek and Roman views of hospitality were, however, largely characterized by their emphasis on formal reciprocal obligations between the giver of hospitality and its receivers.”²⁹⁶ Gästfrihet

²⁹² Ahn 2010, 249.

²⁹³ Oden 2001, 15.

²⁹⁴ Oden 2001, 15.

²⁹⁵ Oden 2001, 13.

²⁹⁶ Ahn 2010, 245, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

definierades med andra ord av formella ömsesidiga skyldigheter, medan gästfrihet för judar och kristna istället betydde utsträckning av egna resurser till främlingen.²⁹⁷

Den judisk-kristna synen på gästfrihet syns till exempel i första Mosebokens 18:e kapitel där Abraham tar emot tre okända män i Mamres lund och bjuder dem på mat och dryck.²⁹⁸ Betoningen av gästfrihet kommer ännu starkare fram i Nya testamentet där Jesus identifierar sig själv med främlingen.²⁹⁹ Denna identifikation syns enligt Oden till exempel i Matteusevangeliets 25:e kapitel där Jesus berättar om yttersta domen:

Då kommer de rättfärdiga att fråga: 'Herre, när såg vi dig hungrig och gav dig mat, eller törstig och gav dig att dricka? När såg vi dig hemlös och tog hand om dig eller naken och gav dig kläder? Och när såg vi dig sjuk eller i fängelse och besökte dig?' Kungen skall svara dem: 'Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig.'³⁰⁰

I detta bibelställe dömer Människosonen människor på basis av hur de behandlat de minsta, och genom dem honom själv.

En annan orsak till den tidiga kristendomens betoning på gästfrihet är det sociala och politiska förtrycket som de kristna möttes av. Förtrycket var en naturlig grogrund för de kristnas identifikation med främlingar och flyktingar. Den gästfrihet som de kristna utvecklade var annorlunda från den tidens grekiska och romerska motsvarigheter också eftersom de kristnas identitet var så djupt förankrad i utanförskap. Den grekiska och romerska tanken om gästfrihet var, enligt Ahn, mera riktad till den nytta som ömsesidig gästfrihet möjliggjorde. För de kristna var gästfrihet *imitatio Dei*. Gästfrihet var med andra ord en analogi, där gästfrihet alltid stod i relation till den gästfrihet som Gud erbjöd till människor. Detta är en ytterst viktig iakttagelse som jag ämnar studera närmare i kapitel 4.1.2.³⁰¹

Som jag tidigare nämnde kan gästfrihet enkelt definieras som välkomnande av främlingen. Vem är då främlingen och vem är hen som välkomnar? Oden skriver på

²⁹⁷ Oden 2001, 14.

²⁹⁸ 1. Mos. 18:1–8.

²⁹⁹ Oden 2001, 18.

³⁰⁰ Matteus 25:37–40.

³⁰¹ Ahn 2010, 247, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

följande sätt vem de tidiga kristna uppfattade att tillhöra gruppen av främlingar: "If we look closely at the specific categories of people who warrant hospitality in these [early Christian] texts, we will see that they have one thing in common: they are all vulnerable populations."³⁰² De sårbara, som Oden listar som personer i speciellt behov av gästfrihet, är de sjuka, de fattiga, resenärer, änkor, de föräldralösa, slavar och fångar.³⁰³ Vem är då värden (*host*)?

On the face of it, we might think of the host as the moral agent here, the one who acts for, or on behalf of, the other. There is no doubt that hosts have resources, whether it is food, shelter or connections. By definition, a host makes those resources available to the stranger/guest. However, the host also receives by the participating in the economy of hospitality whereby God's grace gifts both host and guest.³⁰⁴

Värden är enligt Oden den som har resurser. Oden betonar att relationen mellan värden och gästen/främlingen ändå präglas av ömsesidighet. Det är inte endast värden som är den moraliska aktören i situationen. Såsom jag tidigare nämnt betyder både det latinska ordet *hospes* och det grekiska ordet *ξένος* både värd/värdinna och gäst. Denna dubbelmening är också teologiskt relevant. Relevansen beskriver John Swinton på följande sätt i sin bok *Raging with Compassion. Pastoral Responses to the Problem of Evil* (2007):

This dual meaning of *xenos* is intriguing and important. Reflecting on the life of Jesus, we see the host-guest pattern come up time and time again. Sometimes he hosted the strangers, sometimes he was the guest, sometimes he *was* the the stranger.³⁰⁵

Swinton skriver att ordets dubbelmening syntes i Jesu liv. I Bibelns berättelser förändras hans roll från värd till gäst till främling. Egentligen är det inte fråga om enbart en dubbel mening, utan tre olika roller som Jesus hade. Swinton anser att gästfrihet kännetecknas av ett böljande mellan tre olika lägen. Reciprocitet är både för Swinton och för Oden en viktig del av kristen gästfrihet.³⁰⁶ Detta synliggör enligt mig den växelverkan som finns i församlingens arbete. Bland annat syns ömsesidigheten i den form som jag beskrev i den inledande berättelsen. Den visar hur församlingen har

³⁰² Oden 2001, 19.

³⁰³ Oden 2001, 20–25.

³⁰⁴ Oden 2001, 26.

³⁰⁵ Swinton 2007, 238. (författarens kursivering)

³⁰⁶ Swinton 2007, 239.

kunnat ge asylsökande frihet att bli aktörer i det arbete som berör dem, och visat förtroende, så att de självständigt har kunnat börja använda församlingens resurser, till exempel dess utrymmen. Ett annat exempel på böljande mellan roller iakttog jag under den första tillställningen som jag deltog under min fältperiod. Denna var de persiska kristnas julfest som den persiskspråkiga gruppen inom församlingen hade ordnat för församlingens finska medlemmar. Ledarparet för den persiska gruppen tilldelades av församlingens anställda en utmärkelse för utfört arbete.

4.1.1 Främlingen som livgivare

När gästfrihet erbjuds åt någon, vet ingen vad som kommer att hända. Det som började med ett enkelt café har lett till att två flyktinggrupper nu upprätthåller en aktiv församlingsverksamhet inom Mikaelsförsamlingen. Gästfrihetens oväntade följder exemplifierades för mig av församlingspräst Jonathan Westergård. Han berättar hur hans arbete har förändrats efter hösten 2015. Först ska jag se på vilka praktiska förändringar i Westergårds arbete asylsökandes ankomst till församlingen och viljan att konvertera till kristendomen har fört med sig. Sedan ska jag behandla de teologiska insikter som församlingspräst Jonathan Westergård upplever att han har fått via kontakten med asylsökande. Allt detta har också förändrat hur han ser på sitt eget arbete och hur han ser på kyrkan.

När jag ber Westergård berätta om hur han kom med i flyktingarbetet så lyfter han fram hösten 2015. Kyrkoherde Lehikoinen och Westergård for till flyktingförläggningen i Pansio som då var fullt med människor. Westergårds avsikt var egentligen att utreda ifall han skulle kunna göra någonting för asylsökande med församlingens ungdomar. Han började tala asylsökande. Han blev där och hjälpte att ställa allt i ordning för de asylsökandena som just hade anlänt till förläggningen. Relativt snart efter detta började Westergård med sin fru hålla cafékvällar. Dessa skedde till att börja med i församlingens café Pansio, vilket ligger beläget nära flyktingförläggningen. Westergård gjorde detta trots att hans eget arbetsområde egentligen är ungdomsarbete. Senare började Westergård med sin fru ordna kvällarna

också i Åbo centrum. Cafékällarna hölls en gång i veckan och under hösten 2015 deltog cirka 150 personer varje gång.³⁰⁷

Enligt Westergård var hans motiv till att börja med cafékällarna övertygelsen om att det är viktigt att församlingen signalerar till asylsökande att de är värdefulla, vilket han anser att alla människor behöver känna. Däremot ville Westergård inte göra ett politiskt ställningstagande. Han ville inte heller att arbetet utförs professionellt. Han beskriver sina intentioner på följande sätt:

[H]aluttiin vaan niin kuin tutustua näihin ihmisiin, että haluttiin luoda yhteyksiä. Että ajateltiin, että jotain varmasti siitäkin syntyy, jotain hyvää. – – – siis se perusajatus oli siinä se, että me ei ajateltu tehdä mitään poliittista kannanottoa – – – lähtökohta ei ollut, että me halutaan jotenkin niin kuin olla ammattilaisia tässä, vaan siis se, että me haluttiin seurakuntana, tai siis mä ajattelen että seurakuntana on tärkeätä, että seurakunnan työntekijänä on tärkeätä osoittaa myöskin näille ihmisille riippumatta siitä että miksi ne on täällä, että ne on rakastettuja ja tärkeitä.

Westergårds motiv som församlingsanställd var att han tänkte att det är viktigt att visa omsorg och skapa goda kontakter till asylsökande. Han ansåg också att detta kunde utgöra en god grogrund, eftersom en del av asylsökande möjligen skulle bli kvar i Åbo. Han hoppades också att detta skulle kunna motverka marginalisering.

När asylsökande sedan började uttrycka sin vilja till att konvertera till kristendomen, väckte det i början mycket frågor och också misstänksamhet hos Westergård. På frågan om intresset för att konvertera kom som en överraskning, svarar han:

Ja se hämmästytti, se, – – – heräsi se ajatus että he haluaa oleskeluluvan, jotain tommosta, niin sitten kun rupesi kysymään vähän siitä, että ”miksi [haluatte kääntyä]” niin sitten tavallaan tajusi, että se oli ollut heille isompi prosessi ja oli myös aika tämmösiä pitkiä, pitkiä ajatuksia siinä takana, että ihan henkilökohtaisia asioita mitkä oli johtanut tähän.³⁰⁸

Det viktiga i Westergårds resonemang är hans förvåning över det intresse som asylsökande började visa för kristendomen. Det var inte hans avsikt när han inledde arbetet med asylsökande.

³⁰⁷ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³⁰⁸ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

Westergård berättar att han först tyckte han att det var konstigt hur rädda asylsökande var då när de kom för att berätta om sin vilja att bli kristna. Han förstod inte riktigt allt vad det innebär för dessa människor att konvertera. Med tiden har hans förståelse ändå ökat:

Sitten kun [turvapaikanhakijat] rupesivat tulemaan [kertomaan haluavansa kääntyä kristityiksi] niin he olivat aina hirveän peloissaan, niin sekin oli mulle ihmeellinen asia, siis mä en ymmärtä-, siis kyllähän mä ymmärrän sen, mun ymmärrys sitä kohtaan on kasvanut kun mä olen nähnyt mitä tapahtuu, ja miten heitä kohdellaan kun he kääntyvät pois islamista, ja mitä voi tapahtua. Niin mä olen ymmärtänyt – – – heidän pelkonsa.³⁰⁹

Då Westergård fick en djupare förståelse för vad det kan ha för konsekvenser att konvertera till kristendom så skingrades hans misstänksamhet.

Asylsökandes vilja att konvertera har inneburit att Westergård har börjat hålla skriftskoleundervisning. De kristna asylsökande har också egna bibelstudiegrupper som samlas varje vecka. Under intervjuens gång kommer det fram att Westergård inkommande veckoslut också är på väg till den arabiska gruppens veckoslutsläger. Westergård skriver också utlåtanden som konverterade asylsökande behöver för Migri. Dessa har jag behandlat i kapitel två. Asylsökandes ankomst till församlingen har ökat Westergårds arbetsmängd betydligt. Trots den ökade arbetsmängden är arbetet med asylsökande hans stora glädjeämne, som har påverkat också honom som präst.³¹⁰

Asylsökandes ankomst till församlingen har också påverkat Westergårds teologi och det hur han ser på sitt arbete som präst. Westergård berättar att med finländare upplever han att han ibland är tvungen arbeta väldigt mycket för att försäkra människor att de ska upprätthålla ens något slags miniminivå av kristet liv. Han säger: ”Ja välillä kun on ajatellut, että joutuu tekemään hirveästi töitä, – – – selittää ihmisille, että ”kristinusko on ihan hyvä asia” – – – tai siis että ”jos sä edes tulisit kirkkoon”, että ”pysy nyt edes kirkon jäsenenä” [skrattar].”³¹¹ Med asylsökande som har velat konvertera till kristendom har prästarbetet varit väldigt annorlunda. Westergård är påtagligt ivrig då när han berättar om församlingsarbetet med asylsökande. Att träffa

³⁰⁹ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³¹⁰ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³¹¹ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

människor som kommer från förhållandena där konvertering till kristendom kan ha ödesdiga följder, och som ändå vill konvertera, har öppnat hans ögon för hur stor och viktig tron kan vara. Det har också ingjutit nytt hopp hos honom som präst. Asylsökandena har fört med sig nytt liv i församlingen. Att dela det nya livet med asylsökandena och deras trosvandring, har fått Westergård att inse att tron fortfarande kan ha betydelse. Deras ankomst till församlingen har hjälpt Westergård att tro på kyrkan.³¹²

Det Westergård har fått av kristna asylsökande beskriver han på följande sätt: ”Jotenkin se on antanut itselle rohkeutta puhua Jeesuksesta, ja myöskin niin kuin itselle antanut uskonvahvistusta. Niin mä uskon, että se on ollut tosi hyvä niin kuin näin pappina saada”.³¹³ Westergård beskriver i intervjun dessa nya insikter och denna iver som han bemött bland de nya kristna som något som har förstärkt också hans tro. Enligt Westergårds upplevelse är Jesus som person är en väldigt viktig för asylsökande. Jesu kärlek och nåd är ett svar på många asylsökandes längtan och enligt honom en viktig orsak till att många asylsökande vill bli kristna. När han har fördjupat sig i kristendomen med asylsökande så har de lärt honom att se speciellt på Jesu betydelse med en färsk blick.³¹⁴

Westergård upplever att för finländare är Jesus något självklart. För finländare är Jesus något som inte väcker stora känslor, han är något som helt enkelt hör ihop med kyrkan. Att se hur viktigt Jesus ändå är för asylsökandena har det fått honom att se sitt arbete som präst från ett nytt perspektiv. Han säger:

[S]e on avannut sen perspektiivin, että hei se ei ole musta kiinni, enhän mä tässä pelasta ihmisiä, vaan siis Jeesus kutsuu heitä luokseen, ja että jos me voidaan sitä jotenkin näyttää muille ihmisille, niin mä ajattelen että mikä mahdollisuus se olis, että mieti jos suomalaisetkin näkisi Jeesus samalla tavalla kuin nämä [turvapaikanhakijat] näkee.³¹⁵

Dessa nya insikter handlar om att hans arbete som präst hänger inte på honom själv. Däremot är det Jesus som kallar människor till sig. Med asylsökandena har han fått se på sin egen tro med nya ögon vilket också har hjälpt honom att skilja det viktiga från

³¹² Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelnsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³¹³ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelnsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³¹⁴ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelnsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³¹⁵ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelnsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

det mindre viktiga. Enligt hans egen uppfattning har arbetet med asylsökande hjälpt honom också med att bemöta finländare. Westergård säger: ”Pystyy vastaamaan kysymyksiin, joita suomalaiset eivät vaan osaa kysyä. – – – vaikka että miksi me tarvitaan Jeesusta.”³¹⁶ Han kan nu bättre lyfta fram det viktiga i tron och kristendomen.

John Swintons tankar om gästfrihet kan enligt mig hjälp att förstå Westergårds berättelse. Swinton talar om gåvor, och säger att gästfrihet handlar lika mycket om att ta emot såsom att ge gåvor. Han skriver: ”The refugee and the foreigner, with their different experiences of living within God’s creation, bring the gift of stories and perspectives that we would never have encountered had we not met with them and shared the gift of hospitality.”³¹⁷ Swinton menar att i mötet med utlänningen och asylsökande är en av de största gåvorna de nya intryck och perspektiv umgänget med dem kan tillföra i ens liv. Det jag upplevde var centralt i Mikael församlingens kontext är gästfrihetens överraskande positiva följder. Gästfrihet öppnade upp för någonting nytt även där som man inte varit förberedd på det.

Swinton innefattar i gästfrihet de oväntade gåvorna som främlingen kommer med. Jag väljer ändå att, utgående från mitt fältarbete, använda ordet livgivare för att beskriva det som har följt av att församlingen har visat gästfrihet mot asylsökande. Jag anser att ordet livgivare är ett beskrivande ord för att förstå *den förändringen* som asylsökande har orsakat i församlingen. Tydligast syns den förändringen i Westergårds arbete och tänkande. Helt konkret har församlingens arbete blivit livligare i och med asylsökandes ankomst. Westergårds sätt att se på Ev.luth. kyrkans framtid har förändrats från en stundvis hopplöshet inför det sjunkande medlemsantalet till iver och hoppfullhet. Han ser nya möjligheter i sitt arbete och kyrkans förkunnelse. Westergård säger: ”Jeesus on oikeasti niin hyvä ja oikeasti kohtaa ihmisiä. – – – Se ei ole siitä kiinni, miten hienosti mä osaan pitää saarnan kirkossa, vaan siitä miten hyvä Jeesus on.”³¹⁸ Asylsökandenas reaktioner på den tro som tidigare varit någorlunda självklar för honom har förändrat hur han själv ser på tron och hur han uppfattar sitt arbete. Asylsökande har med andra ord stimulerat församlingsliv och Westergårds teologi.

³¹⁶ Jonathan Westergård, församlingsspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³¹⁷ Swinton 2007, 239.

³¹⁸ Jonathan Westergård, församlingsspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

Asylsökandenas ankomst till församlingen kan med andra ord beskrivas som livgivande.

Människor på flykt har att mycket att ge, och det är viktigt att erkänna det. Jag tycker det är det som Westergårds berättelser handlar om: flyktingar gör en skillnad. Ens liv är inte likadant efter att dessa nya människor har kommit till ens liv. Det finns ändå risker med att betona allt det som man får till sitt liv genom gästfrihet. Det finns risken för att vara paternalistisk och å andra sidan risken för att göra saker i hopp om att få något tillbaka. Dessa risker ska jag behandla i det följande kapitlet.

4.1.2 Den osynliga skulden

Även om jag anser att gästfrihet som begrepp är klargörande i Mikaelers församlingens kontext så är begreppet inte helt oproblematiskt. I förra kapitlet använde jag bland annat ordet gåva för att beskriva ömsesidig gästfrihet. Begreppen gästfrihet och gåva är ändå mångtydiga, och kan innehålla till och med destruktiva drag. I det här kapitlet ska jag behandla gästfrihetens problematik.

Den amerikanske teologen Ilseup Ahn har i sin artikel ”“Economy of Invisible Debt” and Ethics of “Radical Hospitality”: Toward a Paradigm Change of Hospitality from “Gift” to “Forgiveness”” (2010) behandlat den så kallade osynliga skulden som lätt uppstår i förhållandet mellan medborgare (*the hosting citizens*) och invandrare. Den osynliga skulden betyder att gästfriheten ses som en gåva, mer exakt ”välkommandets gåva till andra, *the gift of welcome to others*”,³¹⁹ såsom Ahn beskriver det. Denna gåva är något som medborgare ger till en invandrare. Denna modell av gästfrihet som gåva har enligt Ahn varit den dominerande inom kristendom och fungerat bra tidigare. Eftersom den nutida västvärlden är präglad av kapitalismen så har förståelsen av gåvan förändrat. Ahn skriver:

The significance of this shift lies in the point that the gift is no longer regarded as a pure gift; instead, the gift itself is largely considered within the context of the economy

³¹⁹ Ahn 2010, 245, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

of the gift. Unfortunately, the relevant space for the gift paradigm of Christian hospitality appears to be largely shriveled, if not entirely collapsed, in today's capitalistic society. Indeed, the so-called hospitality-business—exemplified by hotels—has now taken up the traditional space for the gift model of hospitality.³²⁰

Gåvan av gästfrihet anses alltså inte vara en ren gåva, eftersom vår kapitalistiska tidsålder förutsätter att gåvan kräver någon slags gengåva.³²¹ Då uppstår det tacksamhetsskuld: invandraren är alltid skyldig till att uttrycka tacksamhet till *the hosting society* för sin blomstring. Problemet är att tacksamhetsskulden är omöjlig att betala tillbaka. När invandrares välmående ökar så ökar även tacksamhetsskulden. Jag kan identifiera situationer som jag mötte på fältet där jag själv hade en omedveten förväntning om att flyktingar är skyldiga att uttrycka tacksamhet. Ett konkret exempel på detta i mitt material är en situation där en flykting uttryckte sin motvilja mot att gå till matutdelning att hämta mat. Hen ville istället få pengar från församlingen Den församlingsanställda som var på plats mötte situationen med hjälpsamhet. Jag blev ändå irriterad och provocerad. Var finns tacksamheten för den maten som asylsökanden skulle få från matutdelningen, frågade jag i mitt stilla sinne.

På grund av förståelsen av att en gåva alltid förutsätter en gengåva får modellen av gästfrihet som gåva negativa följder i dagens värld. Den skapar en ojämn relation mellan värden och gästen. Ahn skriver: "Unlike ancient societies, people today regard individual rights, equality, justice, and independence as important values: in this different social context, the old model of hospitality [as a gift] may appear anachronistic and even paternalistic."³²² Gästfrihet som gåva kan alltså framstå till och med som paternalistiskt. I slutet av kapitel tre tog jag upp frågan om det finns paternalistiska drag i Mikaelers församlingens arbete. Ifall man förstår gästfriheten som gåva har man inte med hjälp av det begreppet kommit undan problematiken.

Med den förståelsen som Ahn bidragit med ser jag att även jag har förväntat mig att asylsökandena skulle uttrycka tacksamhet för den hjälp som församlingen gav dem. Ahn har ändå hjälpt mig att inse hur skadligt det ändå kan vara att förvänta tacksamhet

³²⁰ Ahn 2010, 248, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

³²¹ Jag är medveten om kulturella skillnader i förståelsen av gästfrihet men väljer att här inte gå in på dessa i det här sammanhanget.

³²² Ahn 2010, 248, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

av dem som man hjälper. Viljan av att köpa sin mat på butiken är en förståelig önskan i vår tid, och mitt krav på att tacksamt gå till matkön var paternalistiskt och förminskande. Att vara medveten om denna dynamik anser jag vara viktigt när man arbetar med asylsökande och flyktingar. Hur ska man då tänka kring gästfrihet? Finns det något sätt att hantera tacksamhetsskulden?

För att lösa detta problem presenterar Ahn ett alternativt sätt att förstå gästfrihet: gästfrihet som förlåtelse. Denna förståelse av gästfrihet erkänner skuldens existens, men behandlar det på ett annat sätt. Ahn skriver: ”The answer ultimately lies in the creditor’s intentional remembrance of their own indebtedness.”³²³ Det ultimata svaret ligger med andra ord i förståelse om att såväl främlingen som man själv är jämlika inför Gud. Rätta sättet att hantera tacksamhetsskulden är inte förnekelse av dess existens, utan förlåtelsen av den.³²⁴ Hågkomsten av ens egen skuld och främlingskap inför Gud leder till att man kan visa gästfrihet åt främlingar och förlåta den tacksamhetsskulden som uppstår. Detta kallar Ahn för radikal gästfrihet (*radical hospitality*). Ahn citerar Arthur Sutherland som skriver i sin bok *I Was A Stranger: A Christian Theology of Hospitality* (2006):

God has already gone before us and shown us divine hospitality. The more clearly I see myself having been once an enemy of God, a stranger to God, as having been once far from God, the more I see my reason for being hospitable toward others.³²⁵

Radikal gästfrihet är alltså ett svar på Guds inbjudan till gästfrihet. Det är ändå viktigt att påpeka att radikal gästfrihet inte är något lätt och enkelt, eftersom ren förlåtelse inte är lätt.³²⁶ Radikal gästfrihet har enligt Ahn också andra aspekter än förlåtelse, men dessa ska jag inte gå in på här.³²⁷

Utgående från gästfrihet som förlåtelse kan jag föreställa mig ett annorlunda sätt att förhålla mig till den situationen som jag mötte på fältet, nämligen en asylsökandes motvilja mot att gå till matkö att hämta mat. Min spontana irritation mot de ouppfyllda tacksamhetsförväntningarna kunde kanske jag kanske ha behandlat på ett annat sätt.

³²³ Ahn 2010, 259, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

³²⁴ Ahn 2010, 257 - 258, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

³²⁵ Ahn 2010, 263, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

³²⁶ Ahn 2010, 261, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

³²⁷ Ahn 2010, 258, internetkälla, tillgänglig 30.4.2018.

Istället kunde jag ha tänkt på hur viktigt det är för mig att kunna bestämma själv vilken mat jag äter. Jag skulle också ha kommit ihåg hur hämtning av mat från matutdelning kan kännas som socialt stigmatiserande. Att förstå detta och samtidigt minnas hur jag och mina behov samt asylsökanden och hens behov båda är lika viktiga inför Gud skulle ha förändrat min attityd. Att tänka på allt det goda Gud har gett mig utan att be någonting tillbaka skulle kanske ha kunnat visa mig riktning framåt kring hur jag ska förstå den situationen som jag då fanns i. Då skulle jag kanske ha kunnat komma vidare från min irritation till en ärlig förståelse av asylsökandes situation.

Jag anser att begreppet radikal gästfrihet kan svara på den utmaningen som Didier Fassin beskriver i termer av humanitärt förnuft och moraliska känslor. Jag tar inte någon stark ställning till ifall församlingen i sitt arbete agerar utgående från tanken om radikal gästfrihet. Min avsikt är snarare att lyfta fram begreppet som en potentiell väg att hantera den problematiken som Didier Fassin målat upp i kapitel tre, det vill säga problemet med hjälparnas förväntning av en gengåva i form av tacksamhet och ödmjukhet. Denna förväntning är problematisk eftersom den upprätthåller den ojämlika relationen mellan hjälparen och ”offret”.

4.1.3 Vänskap

När man visar gästfrihet kan gästen efter en tid fortsätta sin resa eller bli kvar. Så har det varit också i Mikael församlingens arbete. En del av asylsökande är med på arbetet endast en kort tid, men vissa blir kvar. Hur kunde man förstå det som händer efter att man har välkomnat någon till sin gemenskap. Vad blir man välkomnad till? Swinton förstår kristet vänskap som en typ av gästfrihet: gästfrihet är en inbjudan till vänskap med en främling.³²⁸ Till följande ska jag behandla vänskap som en del av gästfriheten.

I slutet av kapitel tre berättade jag om en situation där församlingspräst Westergård hade fyllt 40 år och några flyktingar gav presenter åt honom på en cafékväll. Dessa presenter hade Westergård uppenbarligen inte alls förväntat sig att få. I kapitel tre

³²⁸ Swinton 2007, 216.

föreslog jag tacksamhet som uppstår i en ojämn relation som en möjlig tolkning av situationen. Den alternativa tolkningen som jag ändå nu ska föreslå är att se situationen som ett tecken på ömsesidigt vänskap.

Vänskap är enligt mig ett användbart begrepp eftersom den öppnar upp för nya perspektiv med hjälp av vilka man kan förstå de relationerna som uppstår i Mikael församlingens arbete med asylsökande. För att få en fördjupad förståelse av vänskap använder jag John Swintons tankar om kristet vänskap som han presenterar i *Raging with Compassion*.

För att förstå varför jag tycker att vänskap är ett så viktigt tema måste man först förstå sambandet mellan igenkännande (*recognition*) och identitet. Swinton refererar Charles Taylors bok *Multiculturalism* och skriver: "Taylor suggests that human existence is dialogical, meaning that we acquire our identity not as dislocated individuals but through interaction with significant others, most notably by the language they use to describe us."³²⁹ Swinton och Taylor menar med andra ord att vi som människor inte utvecklar vår identitet självständigt utan i relation med andra, och genom det språket som andra använder om oss. Swinton och Taylor anser att denna aspekt av den mänskliga existensen är underskattad i den västerländska kulturen.³³⁰

Vänskapens kraft ligger just i denna iakttagelse att vännerna kan känna igen varandra på ett sätt som kan förstärka ens identitet. Swinton skriver: "[F]riends *recognize* one another in particularly constructive and health-bringing ways."³³¹ När man tar med denna aspekt av vänskap som helande kraften kan man enligt mig se tydligare potentialen i till synes anspråkslösa situationer där möjlighet till att vara tillsammans som vänner finns. Vänskap kan också enligt mig vara ett sätt att motarbeta rollerna av hjälparen och hjälptagaren som kan bli för låsta och leda till paternalism. Ett exempel på sådana situationer är enligt mig församlingens cafékvällar där asylsökande får tillbringa tid med varandra och med finländare. Att som församling visa kärlek till asylsökande var ju enligt Westergård den grundläggande orsaken till att dessa cafékvällar startades. Även Swinton fäster speciell uppmärksamhet vid vänskap mellan de kristna som redan är medlemmar i ett samhälle och asylsökande. Han anser

³²⁹ Swinton 2007, 216, 217.

³³⁰ Swinton 2007, 217.

³³¹ Swinton 2007, 219 (författarens kursivering).

att är det speciellt viktigt att visa vänskap till asylsökande, eftersom de är en människogrupp om vilket den allmänna diskussionen ofta är negativt färgad.³³² Detta jag ska behandla närmare i kapitel 4.1.4.

Det är ändå inte alldeles lätt att skapa vänskap mellan människor som tillhör olika människogrupper. Ett exempel på detta är min iakttagelse om att det inte fanns så väldigt många finländare plats på flyktingarnas cafékvällar. Cafékvällarna ordnades under min fältperiod på söndagskvällar. En del av asylsökande kom till cafét efter kvällsgudstjänster som ordnades i Mikael kyrkan. Gudstjänsterna var i regel välbesökta. Majoriteten av finländare som deltog i dem blev i kyrkan för att dricka kyrkkaffe och umgås, medan asylsökande kom istället till huset bredvid kyrkan till sitt eget café. Det fanns alltså en situation där finländare och asylsökande vistades samtidigt i två olika utrymmen även om de egentligen gjorde samma sak. Detta trots att asylsökande enligt min tolkning var väldigt ivriga på att lära känna finländare. De tog aktivt kontakt med de finländare som kom till deras cafékvällar. Enligt min tolkning var denna situation inte något som församlingen skapat medvetet. Exempelvis Friman säger i sin intervju att det tvärtom är en målsättning att församlingens flyktingmedlemmar integreras i församlingens helhet. Det beskriver ändå det hur naturligt människor söker sig till de som är likadana än en själv. Detta kallar Swinton för ”*principle of likeness*”, en likhetsprincip. Swinton skriver: ”[Principle of likeness] assumes that friendships are constructed between individuals who have particular things in common. Thus, friendships tend to be based on the idea that like-attracts-like.”³³³ Vänskap kan ändå enligt Swinton bygga också på en annan grund än den att vännerna liknar varandra. Detta ska jag behandla till följande.

Den alternativa principen, som vänskap kan baseras på, kallar Swinton för ”*principle of grace*”, nådens princip.³³⁴ Detta betyder att vänskap grundar sig inte på vännernas likheter, såsom den normala vänskapen i västerländska kulturen gör.³³⁵ Vänskapen som baserar sig på nåd har däremot sin grund i det att båda parterna är Guds vänner.³³⁶ Att vara Guds vän ska jag behandla närmare i kapitel 4.1.4. Även om de finländare

³³² Swinton 2007, 237.

³³³ Swinton 2007, 220.

³³⁴ Swinton 2007, 220.

³³⁵ Swinton 2007, 220.

³³⁶ Swinton 2007, 221.

som var engagerade i församlingens flyktingarbete inte var så många i antalet verkade många av dem som jag träffades i de här tecknen ha nära relationer till asylsökandena. Det verkade ha uppstått vänskapsband. Westergård berättade i intervjun också om att en av flyktingarna hade blivit fadder till hans yngsta barn.³³⁷ Min observation på fältet var ändå att de finländska församlingsmedlemmarna och asylsökande som var med i församlingen inte hade speciellt mycket kontakt med varandra. Jag menar ändå att jag såg vänskap mellan finländare och asylsökande, vilket är speciellt viktigt eftersom vänskap jämna ut de ojämna relationerna som uppstår bland hjälpare och hjälpbehövande.

Det som Swinton betonar och som jag också anser vara viktigt att nämna är vikten av att ta hand om sig själv och prioritera sina egna behov.³³⁸ Swinton skriver: ”To be hospitably oriented towards the welfare of the other requires that one is hospitably oriented towards oneself”.³³⁹ Att man tar hand om en själv lika hög grad som ens vän är viktigt också i vänskap är viktigt även om Swinton talar om gästfrihet.

Enligt mig blir aspekten av tillgodoseendet av egna behov blir desto viktigare ju större behov av hjälp ens vänner har. Att praktisera någon slags vänskap i fristadsarbete måste av naturliga orsaker se annorlunda ut än den vänskapen som man erbjuder flyktingar som inte har ett likadant hjälpbehov. Vänskap är ett krävande ord och kan också orsaka onödig press. Det är ändå inte min mening. Däremot försöker jag sätta ord på den typens människomöten som jag såg under min fältperiod. Ett exempel på glimtar av vänskap är Raija Ala-Lipastis uttryck om att ”kun [kirkkoturva]työtä tekee mun mielestä oikein, niin siinä pitää kyllä olla yhteys siihen ihmiseen, [pitää] myös sinne silmiin katsoa”.³⁴⁰ Den kontakten som Ala-Lipasti beskriver bland annat som ögonkontakt anser jag att beskriver en relation som bekräftar den andras värde. En sådan relation kan vara enligt mig ha helande kraften även om rollerna av hjälpare och hjälptagare skulle existera.

³³⁷ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³³⁸ Swinton 2007, 242.

³³⁹ Swinton 2007, 242.

³⁴⁰ Raija Ala-Lipasti, konsult i Mikael församlingen, intervju i Åbo 6.3.2017.

4.1.4 Vänskap med Gud

I förra kapitlet behandlade jag vänskap som ett teologiskt begrepp. I mina resonemang utgick jag från att vänskap mellan finländare och asylsökande är något eftersträvansvärt. Jag nämnde jag att vänskap med asylsökande är något som Swinton anser vara viktigt. I det här kapitlet fördjupar jag mig på hans syn på varför det är så viktigt att de kristna visar vänskap åt främlingar.

Westergård säger att det är svårare att hitta frivilliga till arbete med asylsökande än till att hitta frivilliga till annan verksamhet. Han säger: ”[I] församlingsaktiva, att någon skulle komma och hjälpa till i flyktingarbete, det verkar finnas en större tröskel till än att hjälpa i någon annan verksamhet. – – – Då tror jag inte att dom här församlingsaktiva skulle vara flyktingfientliga, men en sådan här rädsla för flyktingar verkar finnas.”³⁴¹ Westergård säger att denna rädsla beror ofta på osäkerhet med egna språkkunskaperna eller osäkerhet i hur man hanterar kulturella skillnader. Jag anser att Swintons tanke om att vissa människor ses som farliga främlingar kan hjälpa att förstå bättre varifrån denna osäkerhet kan välla fram.

Swinton utvecklar något som han kallar ”*myth of the pure evil*” som skiljer det goda från det onda, och gör det onda absolut ont. Denna myt upprätthålls av media och populärkultur. Swinton hävdar att denna myt påverkar också de processer av hur man uppfattar andra människor. Swinton skriver: ”This mythical creation of false identity in the other significantly affects how we respond those to those we choose to call strangers.”³⁴² Den här myten får människor att se vissa människogrupper som svartvitt goda eller onda. Det är just genom en sådan här process som asylsökande enligt honom blir farliga främlingar i samhällets ögon.³⁴³

Kristen vänskap, som baserar sig på nådens princip, är enligt Swinton ett sätt att motverka denna process. Swinton föreslår att vänskap kan vara ett sätt att motverka denna dynamik av att samhället gör vissa människogrupper ”mindre mänskliga”. Det viktiga i Swintons resonemang som han gör med hjälp av Taylor är att negativt språk

³⁴¹ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikael församlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

³⁴² Swinton 2007, 218, 231.

³⁴³ Swinton 2007, 229.

påverkar oss djupt och blir en del av vår identitet.³⁴⁴ Samma dynamik fungerar också åt en positiv riktning.

Med hjälp av Arendt lärde vi oss också att den mänskliga identiteten är något relationellt. Ens personliga jag kan endast varseblivas av andra människor. Vi behöver med andra ord människor omkring oss. Enligt mig kan man med hjälp av Swinton vidareutveckla denna tematik. Swinton betonar också vikten av varseblivning: ”Recognition is important because how we recognize those around us will determine whether or not they are perceived as “insiders” or “outsiders”, as “friends” or “strangers”. Recognition, therefore, has the power to re-humanize or dehumanize”.³⁴⁵ Igenkänning som identitetsskapande är något som Arendt och Swinton härmed har gemensamt.

Idéen om identitetens relationalitet blir särskilt intressant när man tar med de teologiska möjligheter som idén öppnar. Swinton skriver nämligen om möjligheten av att bli vän med Gud och därmed identifierad av honom.³⁴⁶ Swinton citerar Johannesevangeliets 15:e kapitel där Jesus säger:

Jag kallar er inte längre tjänare, ty en tjänare vet inte vad hans herre gör. Jag kallar er vänner, därför att jag har låtit er veta allt vad jag har hört av min fader. Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er och bestämt er till att gå ut i världen och bära frukt, frukt som består, och då skall Fadern ge er vad ni än ber honom om i mitt namn. Detta befäller jag er: att ni skall älska varandra.³⁴⁷

Jesus kallar lärjungarna till vänner, vilket är väldigt betydelsefullt i Swintons tänkande, eftersom Jesus där bekräftar att det är möjligt att verkligen bli vän av Gud. Swinton säger:

When Jesus shifts his disciples’ identities from servants to friends, he offers them a mode of recognition that and a form of identity that was not available previously. In making

³⁴⁴ Swinton 2007, 218.

³⁴⁵ Swinton 2007, 237.

³⁴⁶ Swinton 2007, 219.

³⁴⁷ Joh 15:15–17.

this shift Jesus acknowledges and embodies the fact that human beings can become friends of God.³⁴⁸

Denna tanke om vänskap med Gud kan fungera som en bas för vänskap mellan människor som inte har något annat gemensamt, såsom jag nämnt i kapitel 4.1.4. Detta kan dock också ge ett möjligt svar på frågan om varför asylsökande vill komma till kyrkan. Enligt Westergård är det speciellt Jesu person som tilltalar asylsökandena. När de talar om Jesus så kan de enligt Westergård till exempel säga att de ”*ihastuin Jeesukseen*”.³⁴⁹ I kristendomen är det alltså inte något tanke-system som i första hand är tilltalande, utan Jesus som person. Dessa iakttagelser är så klart inte riktgivande för alla som konverterar, men visar tydligt på att orsaker som leder till att asylsökande konverterar till kristendom skulle vara ett viktigt ämne för framtida forskning.

4.2 Sammanfattning

I det här kapitlet har jag gett några möjliga svar på frågan ”hur kan vi bättre förstå kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar” från teologiskt perspektiv. Jag har behandlat gästfrihet som teologiskt begrepp eftersom den enligt mig synliggör den bakomliggande faktorn som möjliggör Mikaelsförsamlingens arbete med flyktingar. Att beskriva Mikaelsförsamlingens arbete med begreppet gästfrihet kan enligt mig också synliggöra växelverkan mellan församlingen och flyktingar som annars kan förbli osynlig. Jag anser att det i församlingens arbete finns det tydliga uttryck för det som jag skriver i termer av gästfrihet. Jag anser det vara en rimlig tolkning, trots att det kan finnas flera.

En annan orsak till varför jag valt att lyfta denna term till användning är att den kan enligt mig också hjälpa de församlingar som arbetar med flyktingar. Istället för att endast använda i sig termer såsom kärlek till nästan skulle det enligt mig vara bra för

³⁴⁸ Swinton 2007, 219.

³⁴⁹ Jonathan Westergård, församlingspastor i Mikaelsförsamlingen, intervju i Åbo 30.3.2017.

kyrkan att formulera en mera medveten teologi kring flyktingskap och gästfrihet för att kunna motivera detta arbete. Detta är ett ämne för fortsatt forskning.

En viktig aspekt i denna typ av kristen gästfrihet som jag förespråkar i denna avhandling är ömsesidighet och öppenhet till det nya. Detta har jag behandlat i kapitel 4.1.1. Där har jag konstaterat att när en församling välkomnar flyktingar kan det också ha oväntade följder. Något som började med ett enkelt café kan leda till att människor började visa intresse för kristendom och nu har två språkgrupper en aktiv församlingsverksamhet inom Mikael församlingen. Främlingen kommer med livgivande kraft.

Att tala om gästfrihet är ändå inte ett oproblematiskt sätt att tala om vad Mikael församlingen gör med flyktingar. I kapitel 4.1.2 har jag behandlat den grundläggande förståelsen om gästfrihet som gåva som finns i den västerländska kulturen. Denna tanke leder till uppkomsten av den osynliga skulden. Den synliga skulden är omöjlig att betala tillbaka. Enligt Ahn är det ändå möjligt att komma ut denna onda spiral genom att förstå gästfrihet på ett annat sätt, nämligen som förlåtelse.

När tiden går blir förändras gästfriheten. Då blir ordet vänskap enligt mig användbar, och det har jag behandlat i kapitel 4.1.3. Jag har belyst den potentialen som helande relationer, såsom vänskap, kan ha. Jag har också konstaterat att människor ändå ofta söker sig till människor som liknar en själv. Detta syntes också i församlingens verksamhet. Jag presenterade också en alternativ princip att grunda vänskap på, nådens princip.

I kapitel 4.1.4 har jag visat på hur man kan utveckla Hannah Arendts förståelse om den mänskliga identiteten och hennes tankar om rättigheternas natur med Swintons teologi. Med hjälp av Swinton kan man se hur vänskap är ett sätt att visa att asylsökande inte är onda, farliga eller mindre mänskliga än andra människor. Den viktigaste upptäckten anser jag vara möjligheten av att se identitetens relationella natur som en möjlighet till vänskap med Gud.

5. Sammanfattning

I denna avhandling har jag svarat på forskningsfrågan: Hur kan vi bättre förstå kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande? Den här frågan har jag svarat genom att använda etnografisk metod. Jag har tagit mitt avstamp i situationen på fältet i Mikael församlingens verksamhet. Jag studerat församlingens arbete med flyktingar och asylsökande genom att göra deltagande observation och intervjuer. Undersökningen har behandlat flyktingpolitik i Finland samt samhällsfilosofiska och teologiska röster om vad det innebär att vara en människa på flykt, samt vad det innebär för den kristna kyrkan att möta dessa människor. Avhandlingen har strukturerats som en trestegsanalys.

I kapitel två har jag ämnat visa varför kyrkans arbete med flyktingar behövs. Jag har visat hur samhällsklimatet och asylsökandes ställning i Finland har försvagats de senaste åren. Försvagandet syns i de politiska beslut som gjorts och i myndigheters skärpta förfaringsätt. För att komma fram till denna slutsats har jag presenterat de lagar och konventioner som reglerar asylsökandes rättsliga ställning. Jag har även skildrat för skärpningar i Finlands flyktingpolitik och myndigheters praxis som har skett från och med år 2015. Jag har låtit bland annat Mikael församlingens anställda, justitieombudsmannen och diskrimineringsombudsmannen kommentera Finlands lagstiftning och praxis. Jag har kommit fram till att problemen i asylsökandes och flyktingars rättsliga ställning har de sökt sig bland annat till Mikael församlingen för att få hjälp. Speciellt har jag tagit upp människohandelsoffer och asylsökande som konverterar till kristendom. Dessa grupper är närvarande i Mikael församlingens arbete och deras ställning är speciellt problematisk. Frågan om asylsökandes konvertering till kristendom har fått allt större aktualitet efter min fältperiod och skulle kräva vidare forskning.

I kapitel tre har jag behandlat frågan om hur vi kan bättre förstå kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar på en samhällsfilosofisk nivå. Jag har svarat på frågan genom att undersöka de grundläggande premisser som förklarar asylsökandenas och flyktingarnas behov av Mikael församlingens hjälp. Jag har också synliggjort den potentialen som finns i kyrkan som institution i befrämjandet av asylsökandes ställning. Mina observationer i kapitel två gav upphov till att tänka att asylsökande

behöver Mikaelsförsamlingens hjälp eftersom deras mänskliga rättigheter inte fullt förverkligas. I kapitel tre har jag använt Hannah Arendts samhällsfilosofiska tänkande som analysverktyg.

Arendts tankar bidrog med en fördjupad förståelse om mänskliga rättigheternas natur. Enligt Arendt tillskrivs mänskliga rättigheter inte varje individ på basis av födseln. Däremot är tillhörighet till ett organiserat samhälle avgörande för rättigheternas förverkligande. En människa kan även befinna sig i en situation där hon inte har "rätten att ha rättigheter".

Jag har använt Arendts *theory of action* för att få en djupare förståelse av frasen "rätten att ha rättigheter". Av denna teori lärde jag mig att förlust av "rätten att ha rättigheter" betyder att man förlorar sitt aktörskap. Man förlorar detta genom att man inte längre har tillgång till framträdesrummet var man kan varseblivas som en person av andra människor. Enligt mig har asylsökande och flyktingar förlorat just denna rättighet. Institutioner i Arendts tänkande är av avgörande betydelse eftersom de skyddar framträdesrummen. Enligt mig kan man med hjälp av denna tanke förstå Mikaelsförsamlingens roll i flyktingarbete. Enligt mig kan Mikaelsförsamlingen och också Ev.luth. kyrkan i allmänhet förstås som ett alternativ framträdesrum i en situation där staten nekar asylsökande och flyktingar inträde till samhället. I slutet av kapitel fyra har jag tagit upp frågan ifall vissa drag i församlingens arbete kan tolkas som paternalistiska. Bland annat denna fråga har jag sedan behandlat i kapitel fyra.

I kapitel fyra har jag undersökt teologiska begrepp som kunde fördjupa förståelsen av Mikaelsförsamlingens arbete med asylsökande och flyktingar. Jag har presenterat begreppet gästfrihet, och behandlat temat från fyra olika infallsvinklar. Jag har antänvt teologerna Amy G. Oden, , Ilsup Ahn och John Swinton för att bättre förstå begreppet gästfrihet.

Den första aspekten som jag behandlat är den livgivande kraften som främlingens närvaro kan ha. Jag har konstaterat att när en församling välkomnar flyktingar kan det ha oväntade berikande följder. Den andra aspekten som jag behandlat är problematiken med att förstå Mikaelsförsamlingen arbete med begreppet gästfrihet. Jag har behandlat den grundläggande förståelsen om gästfrihet som gåva som finns i den västerländska kulturen. Denna tanke leder till uppkomsten av den osynliga skulden, som innebär att

invandraren alltid är skyldig till att uttrycka tacksamhet till *the hosting society* för sin blomstring. Den osynliga skulden är omöjlig att betala tillbaka. Enligt Ilsup Ahn är det ändå möjligt att komma ut denna onda spiral genom att förstå gästfrihet på ett annat sätt, nämligen som förlåtelse. Min avsikt har varit att lyfta fram detta som en potentiell väg att hantera den problematiken kring paternalism som syns i att man lätt förväntar sig tacksamhet och ödmjukhet av den man hjälper.

Jag har konstaterat att gästfriheten förändras med tiden. För att belysa de relationer som föds som frukter av gästfrihet har jag använt begreppet vänskap. Jag har belyst den potentialen som helande relationer, såsom vänskap, kan ha. Jag har också konstaterat att människor ändå ofta söker sig till människor som liknar en själv. Detta syntes också i Mikaelsförsamlingens verksamhet. Jag har också presenterat en alternativ princip att grunda vänskap på, nådens princip, som är ett begrepp hämtat från John Swinton. Vänskapen som baserar sig på nådens princip har sin grund i förståenden om att båda parterna är Guds vänner.

I kapitel fyra har jag föreslått hur man kan utveckla Arendts förståelse om den mänskliga identiteten och hennes tankar om rättigheternas natur med Swintons teologi. Med hjälp av Swinton har jag visat hur vänskap är ett sätt att visa att asylsökande inte är onda, farliga eller mindre mänskliga än andra människor. Den viktigaste upptäckten anser jag vara möjligheten av att se identitetens relationella natur som en möjlighet till vänskap med Gud. Dessa teman har jag endast kort kunnat beröra i denna avhandling. De skulle kräva vidare forskning.

Som jag redan kunnat konstatera finns det liknande drag i Swintons och Arendts tänkande. En till av dessa vill jag ännu presentera som en avslutande kommentar på denna avhandling. Detta är en diskussion om kyrkans uppgift. När jag har strävat efter att förstå Mikaelsförsamlingens arbete både samhällsfilosofiskt och teologiskt, har identitetens relationella natur blivit ett av nyckelorden för min tolkning. Betydelsen av begreppen såsom gästfrihet blir tyngre med bakgrund i tanken om att människorna i grund och botten inte är åtskilda utan hör ihop. Då blir också följderna av isolering från gemenskapen mera allvarliga.

Vikten av att tala om gästfrihet ligger enligt mig i att detta begrepp kan fördjupa förståelsen av vilken betydelse kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar

potentiellt kan ha. I ett samhälle där asylsökande och flyktingar uppfattas som farliga främlingar uppfattar jag det vara desto viktigare att visa på alternativ. Glimtar av det menar jag att jag såg i Mikael församlingen arbete med flyktingar och asylsökande. Swinton skriver:

When society marks refugees and asylum-seekers dangerously different and somehow less than human, and when it preys on their vulnerability for political and social gain, the friendship the church offers to such strangers serves as a continuing, embodied reminder to society that this world is not our own and “these people” are valued friends.³⁵⁰

Kyrkans arbete med asylsökande kan ses som ett uttryck för övertygelsen att världen tillhör dess skapare, och att vi som människor hör ihop. Ifall man anammar denna tolkning kan man enligt mig tydligt se att detta arbete är en del av kyrkans uppgift.

³⁵⁰ Swinton 2007, 237.

Förkortningar

DO Diskrimineringsombudsmannen

HS Helsingin Sanomat

Migri Migrationsverket

RP Regeringens proposition

SR Statsrådet

Litteraturförteckning

Litteratur

Arendt, Hannah

2013 *Totalitarismen synt. (översatt av Matti Kinnunen) Vastapaino, Tammerfors. (Originalen *The Origins of Totalitarianism* publicerades 1951)*

Arendt, Hannah

1998 *The Human Condition. Introduction by Margaret Canovan. Andra upplagan. The University of Chicago Press, Chicago, London. (Originalen *The Human Condition* publicerades 1958)*

Benhabib, Seyla

2004 *The Rights of Others. Aliens, Residents, and Citizens. Cambridge University Press, Cambridge.*

Bibel 2000.

2000 Svenska Bibelsällskapet, Uppsala.

Bloch, Alice

2011 Migrants and Asylumseekers, i: Pete Alcock, Margaret May och Sharon Wright (red.): *Student's Companion to Social Policy*. John Wiley & Sons, Incorporated, Chichester.

DeGooyer, Stephanie

2017 The Right..., i: *The Right to Have Rights* [e-bok]. Verso, London.

DeGooyer, Stephanie & Hunt, Alastair & Maxwell, Lida & Moyn, Samuel

2017 *The Right to Have Rights* [e-bok]. Verso, London.

Donnelly, Jack

2013 *Universal Human Rights in Theory and Practice* [e-bok]. Cornell University Press, Ithaca, London.

Greek-English lexicon.

1990 H. G. Liddell & L. Scott (red.). Oxford University press, Oxford.

Gunner, Göran

2005 Mänskliga rättigheter, i: Göran Gunner & Elena Namli (red.): *Allas värde och lika rätt. Perspektiv på mänskliga rättigheter.* Studentlitteratur, Lund.

Husa, Jaakko & Pohjolainen, Teuvo

2002 *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet. Johdatus julkisoikeuteen.* Talentum, Helsingfors.

Ideström, Jonas

2015 *Spåren i snön. Att vara kyrka i norrländska glesbygder.* Artos & Norma bokförlag, Skellefteå.

Isotalo, Anu

2015 *Mistä on hyvät tytöt tehty? Somalitytöt ja maineen merkitykset.* Turun yliopiston julkaisuja, Turku.

Ikonen, Tiina

- 2015 *Kirkko muukalaisen asialla. Kansainvälinen diakonia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippakunta- ja keskushallinnossa 1993–2004* (Diss.) Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki.

Maxwell, Lida

- 2017 ... to Have ..., i: Stephanie DeGooyer & Alastair Hunt & Lida Maxwell & Samuel Moyn: *The Right to Have Rights* [e-bok]. Verso, London.

Norstedts latinsk-svenska ordbok.

- 2004 Axel W. Ahlberg & Nils Lundqvist & Gunnar Sörbom (red.). *Norstedts förlag, Stockholm.*

Opas, Minna

- 2004 Mitä on uskontoetnografia?, i: Outi Fingerroos & Minna Opas & Teemu Taira (red.): *Uskonnon paikka.* Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsingfors.

Perry, Michael J.

- 1998 *Idea of Human Rights. Four Inquiries* [e-bok]. Oxford University Press, Oxford.

Roth, Hans Ingvar

- 2010 *Vad är mänskliga rättigheter?* [e-bok]. Natur & Kultur, Stockholm.

Scharen, Christian & Vigen, Aana Marie

- 2011 *Ethnography as Christian Theology and Ethics.* Continuum International Publishing Group, London, New York.

Slotte, Pamela

2005 *Mänskliga rättigheter, moral och religion.* (Diss.) Åbo Akademis förlag, Åbo.

Snyder, Susanna

2012 *Asylum-seeking, Migration and Church.* Ashgate Publishing Ltd., Farnham.

Tarvainen, Laura

2016 *Pakolaispolitiikka ja lainsäädäntö pääpiirteittäin: näkökulmana haavoittuvuus, i: Raili Gothóni & Ulla Siirto (red.): Pakolaisuudesta kotiin.* Gaudeamus, Helsingfors.

Turunen, Mari

2017 *Kääntyneet. Ex-muslimien painostus Suomessa.* Kustannus Oy Uusi Tie, Ryttylä.

Offentligt tryck

RP 28/2003 rd *Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till utlänningslag och vissa lagar som har samband med den.*

RP 208/2010 rd *Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av utlänningslagen.*

RP 2/2016 rd *Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av utlänningslagen.*

Internetkällor

Offentliga makthavare och myndigheter i Finland

Diskrimineringsombudsmannen.

2015 *Diskrimineringsombudsmannens årsberättelse 2015* [pdf].

<https://www.syrjinta.fi/documents/14476/0/%C3%85rsber%C3%A4ttelse+2015/9f534d34-35b1-4bc9-81c3-732913c0ccff>

Hämtat 19.3.2018.

2016a *Diskrimineringsombudsmannens årsberättelse 2016* [pdf].

<https://www.syrjinta.fi/documents/14476/0/Diskrimineringsombudsmannens+%C3%A5rsber%C3%A4ttelse+2016/54c9a653-44c4-4a4c-b57b-981954f2adb9>

Hämtat 21.3.2018.

2016b *Sexuellt utnyttjade människohandelsoffer med nigeriansk bakgrund i Finland: tillämpningspraxis för utlänningslagen* [pdf].

<https://www.syrjinta.fi/documents/14476/0/nigerianska+m%C3%A4nnskohandelsoffer+svenska/b1847bf5-fd3c-4f18-aaa8-170ab580c1b2>

Hämtat 20.3.2018.

2016c *Nationella rapportören om människohandel: Finlands praxis för uppehållstillstånd exponerar människohandelsoffer för fortsatt utnyttjande* [pressmeddelande].

<https://www.syrjinta.fi/web/sv/-/nationella-rapportoren-om-manniskohandel-finlands-praxis-for-uppehallstillstand-exponerar-manniskohandelsoffer-for-fortsatt-utnyttjande>

Hämtat 20.3.2018.

Inrikesministeriet.

Maahanmuuttovirasto. Tulostavoiteasiakirja 2016 [pdf].

http://intermin.fi/documents/1410869/4078220/Migri_tulossopimus_2016.pdf/49602f7f-08ab-4882-a38f-dcdcf4454d16/Migri_tulossopimus_2016.pdf.pdf

Hämtat 20.3.2018.

EU eller respektive stater svarar för avtalen om återsändande.

<http://intermin.fi/maahanmuutto/vapaaehtoinen-paluu-ja-palauttaminen/palautussopimukset>

Hämtat 25.1.2018.

Institutet för hälsa och välfärd.

Paperittomat.

<https://thl.fi/fi/web/maahanmuuttajatjamonikulttuurisuus/maahanmuuttajien-terveys-ja-hyvinvointi/paperittomat>

Hämtat 10.5.2018.

Justitieombudsmannen

Kirkkoherran toiminta turvapaikka-asioissa (Dnro 3741/4/08) [pdf].

http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?%7BAPPL%7D=ereopaa&%7BBASE%7D=ereopaa&%7BTHWIDS%7D=0.9/1526517969_22739&%7BTRIPPIFE%7D=PDF.pdf

Publicerat 1.2.2010. Hämtat 17.5.2018.

Migri.

Pressmeddelanden och rapporter:

- 2015 *Nigeriaalaisten naisten ihmiskauppa Eurooppaan* [pdf].
http://migri.fi/documents/5202425/5798793/59224_Suuntaus_Nigeria_laisten_ihmiskaupparaportti_20.3.2015FINAL.pdf/44170a47-8068-41c5-8600-2ec66db9e144
Publicerat 24.3.2015. Hämtat 22.2.2018.
- 2016 Humanitært skydd beviljas inte längre, nya riktlinjer för Afghanistan, Irak och Somalia [pressmeddelande].
http://www.migri.fi/for_media/meddelanden/pressmeddelanden/press_meddelanden/1/0/humanitart_skydd_beviljas_inte_langre_nya_riktlinjer_for_afghanistan_irak_och_somalia_67590
Publicerat 17.5.2016. Hämtat 11.1.2017.
- 2016 Asylbeslut för irakier: Andelen negativa beslut har ökat [pressmeddelande].
http://www.migri.fi/for_media/meddelanden/pressmeddelanden/press_meddelanden/1/0/asylbeslut_for_irakier_andelen_negativa_beslut_har_okat_68693
Publicerat 6.7.2016. Hämtat 23.1.2018.

2016 Endast familjen till en person som beviljats flyktingstatus kan i fortsättningen ansöka om familjeåterförening under tre månaders tid utan försörjningsförutsättning [pressmeddelande].

http://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vain-pakolaisaseman-saaneen-perhe-voi-jatkossa-hakea-perheenyhdistamista-3-kk-aikana-ilman-toimeentuloedellytysta?_101_INSTANCE_FVTI5G2Z6RYg_languageId=sv_SE

Publicerat 29.6.2016. Hämtat 22.3.2018.

2017 Landinformationsrapporterna har uppdaterats – Migrationsverket har preciserat sin beslutspraxis under hösten 2016 [pressmeddelande].

http://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maatietoraportit-paivitetty-maahanmuuttovirasto-tarkentunut-paatuskaytantaan-pitkin-syksya?_101_INSTANCE_FVTI5G2Z6RYg_languageId=sv_SE

Publicerat 17.1.2017. Hämtat 10.4.2018.

Annan information:

Avvisning.

<http://migri.fi/sv/avvisning>

Hämtat 21.3.2018.

Information om verket.

http://www.migri.fi/information_om_verket

Hämtat 15.1.2018.

Kirjanpitoyksikön tilinpäätös 2015 [pdf].

http://www.migri.fi/download/66194_Tilinpaaotosasiakirja_2015.pdf?ec815e036f60d488

Hämtat 10.9.2017.

Kvotflyktingar.

http://www.migri.fi/asyl_i_finland/kvotflyktingar

Hämtat 23.3.2017.

Landinformation.

http://www.migri.fi/information_om_verket/landinformation

Hämtat 15.1.2018.

Maahanmuuttoviraston vuosi 2015 [pdf].

<http://migri.fi/documents/5202425/6772175/2015%20Vuosikertomus/4b0c97cc-a214-4818-8bf4-9a9beddd577e>

Hämtat 2.3.2018.

Toimeentuloedellytys.

http://www.migri.fi:80/perheenjasenen_luokse_suomeen/toimeentuloedellytys

Hämtat 29.12.2017.

Statistik:

Ansökningar: 4/2015.

<http://statistik.migri.fi/#applications?start=543&end=543>

Hämtat 21.3.2018.

Avvisning, beslut 1/2017 - 12/2017.

<http://tilastot.migri.fi/#decisions/23332/53?l=sv&start=564&end=575>

Hämtat 25.1.2018.

Internationellt skydd: Ansökningar 1/2015 - 12/2015.

<http://tilastot.migri.fi/#applications/23330?l=sv&start=540&end=551>

Hämtat 23.1.2018.

Riksdagen.

Allmänt om rättskällor och juridisk information.

https://www.eduskunta.fi/SV/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sidor/Yleista-oikeuslahteista-ja-oikeudellisesta-informaatiosta.aspx

Hämtat 20.3.2018.

Riksdagens justitieombudsman.

Kirkkoherran toiminta turvapaikka-asioissa, Dnro 3741/4/08 [justitieombudsmannens avgörande].

Hämtat 17.5.2018.

Statsrådet.

SR 2013 *Maahanmuuton tulevaisuus 2020 - työryhmän ehdotus* [pdf].

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-491-831-2>

Hämtat 7.5.2018

SR 2015a *Lösningar för Finland. Strategiskt program för statsminister Juha Sipiläs regering 29.5.2015* [pdf].

http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_RUOTSI_YHDISTETTY_netti.pdf/159cf517-d936-493c-8e47b52912a8f824/Ratkaisujen+Suomi_RUOTSI_YHDISTETTY_netti.pdf.pdf

Hämtat 21.3.2018.

SR 2015b *Hallituksen maahanmuuttopoliittiset toimenpiteet* [pdf].

<http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/334517/Hallituksen+maahanmuuttopoliittiset+toimenpiteet/186046e8-46c7-450c-98cf-45b2e2d19c2c>

Godkänt av regeringen 11.9.2015. Hämtat 22.3.2018.

SR 2015c *Regeringens asylpolitiska åtgärdsprogram* [pdf].

http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1058456/Hallituksen_turvapaikkapoliittinen_toimenpideohjelma_08122015%20SV.pdf/f86dc076-9899-48cc-bbbc-780815ee99a7

Publicerat 8.12.2015. Hämtat 22.3.2018.

Justitiekanslern i statsrådet.

Jonkka, Jaakko

2017 Maahanmuuttoviraston menettely [pdf].

https://www.okv.fi/media/filer_public/58/54/585432a2-fcec-44f5-9ee4-4089f3537d6e/okv_8_50_2016.pdf

Hämtat 19.3.2018.

Övriga internetkällor

Ahn, Ilsup

2010 Economy of “Invisible Debt” and Ethics of “Radical Hospitality”: Toward a Paradigm Change of Hospitality from “Gift” to “Forgiveness” [tidskriftsartikel], i: *Journal of Religious Ethics*, nr 2/2010, vol. 38.

DOI: 10.1111/j.1467-9795.2010.00428.x

Hämtat 30.4.2018.

Benhabib, Seyla

2014 Critique of humanitarian reason [artikel], i: *Eurozine*,
<https://www.eurozine.com/critique-of-humanitarian-reason>

Publicerat 18.7.2014. Hämtat 17.4.2018.

Björkqvist, Jeanette

2017 Migrin malliasiakirjat ohjanneet kielteisiin päätöksiin [reportage], i: *Long Play*,

<https://www.longplay.fi/sidetone/migrin-malliasiakirjat-ohjanneet-kielteisiin-paatoksiin>

Publicerat 3.5.2017, uppdaterat 6.5.2017. Hämtat 6.3.2018.

Cioflec, Eveline

2013 On Hannah Arendt: The Worldly In-Between of Human Beings and its Ethical Consequences [tidskriftsartikel], i: South African Journal of Philosophy, nr 4/2012, vol. 31.

DOI: 10.1080/02580136.2012.10751799.

Hämtat 30.4.2018.

Common European Asylum System.

2014 The European Commission.

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en

Hämtat 29.1.2018.

Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees [pdf].

2010 UNCHR: Geneva.

<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10>

Hämtat 23.3.2017.

d'Entreves, Maurizio Passerin

2018 Hannah Arendt [artikel i uppslagsverk], i: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*,

<https://plato.stanford.edu/entries/arendt>

Publicerat 27.7.2006, uppdaterat 2.5.2018. Hämtat 23.4.2018.

Eurostat

Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015 [pressmeddelande, pdf].

<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/>

Publicerat 4.3.2016. Hämtat 17.5.2018.

Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland

Nio av tio församlingar hjälpte asylsökande 2015 [nyhet],

<https://evl.fi/pressrum/nyheter/-/items/item/2717/Nio+av+tio+forsamlingar+hjalpte+asylsokande+2015>

Publicerat 11.4.2016. Hämtat 17.5.2018.

Heino, Hanna

2017 Varautuminen tuleviin turvapaikanhakijoihin [artikel, pdf], i: Jussi S. Jauhiainen (red.): *Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa*. Turun yliopisto, Turku.

<https://www.utu.fi/fi/yksikot/sci/yksikot/maageo/tutkimus/julkaisut/Documents/URMI.pdf>

Hämtat 15.5.2018.

Helsingin Sanomat.

2016a Maahanmuuttoviraston työntekijät avautuvat hurjasta kiireestä, joka voi johtaa vääriin päätöksiin – ”Ei ehditä tutkia tapauksia kunnolla” [nyhetsartikel].

<https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002919099.html>

Publicerat 4.9.2016. Hämtat 20.3.2018.

- 2016b Suomi ja Afganistan sopuun pakkopalautusten helpottamiseksi – ulkoministeriön mukaan ”kaikkea matkustamista vältettävä” Afganistaniin [nyhetsartikel].
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002923893.html>
Publicerat 4.10.2016. Hämtat 6.3.2018.
- 2016c Hallituksen painostus jyräsi oikeuskanslerin pyrkimykset korjata ongelmallisia lakiesityksiä – oikeustieteen professorit tyrmistyivät [nyhetsartikel].
<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005011266.html>
Publicerat 18.12.2016. Hämtat 8.5.2018.
- 2016d Paperittomien palautus Irakiin voi maksaa Suomelle miljoonia euroja – neuvotteluissa esillä suurlähetystö Bagdadiin ja opiskelijavaihto [nyhetsartikel].
<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005026879.html>
Publicerat 30.12.2016. Hämtat 25.1.2018.
- 2017a Sisäministeri Risikko neuvotteli Irakin kanssa turvapaikanhakijoiden palautussopimuksesta [nyhetsartikel].
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005059126.html>
Publicerat 24.1.2017. Hämtat 25.1.2018.
- 2017b Suomi mahdollistaa perheenyhdistämisen 133 syyrialaiselle Libanonissa – ulkoministeriön mukaan käytännön laajentamista voidaan harkita [nyhetsartikel].
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005059635.html>
Publicerat 25.1.2017. Hämtat 3.4.2018.

2017c Turvapaikanhakijoiden palautuslento lähti, yli 200 ihmistä osoitti mieltä lentoasemalla – Sisäministeriön Nerg: ”Ketään ei lähetetä kuolemaan” [nyhetsartikel].

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005154727.html>

Publicerat 3.4.2017, uppdaterat 4.4.2017. Hämtat 20.3.2018.

2017d Poliisi haki nuoren afgaanimiehen palautuslennolle, ja siitä nousi vastalauseiden myrsky – Kohtelivatko viranomaiset Zakia, 19, oikein? [nyhetsartikel].

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005280103.html>

Publicerat 5.7.2017. Hämtat 21.3.2018.

Hytönen, Kajsa

2017 Migri: Afghanske nittonåringen svävar inte i livsfara [nyhetsartikel].

<https://svenska.yle.fi/artikel/2017/07/05/migri-afghanske-nittonaringen-svavar-inte-i-livsfara>

Publicerat 5.7.2017. Hämtat 21.3.2018.

Hyvönen, Ari-Elmeri

2017 Hannah Arendt [artikel i uppslagsverk], i: *LOGOS - ensyklopedia*.

<http://filosofia.fi/node/6539>

Hämtat 9.4.2018.

Kořakowski, Leszek

1983 Marxism and Human Rights [tidskriftsartikel], i: *Daedalus*, nr 4/1983, vol. 112.

<http://www.jstor.org/stable/20024886>

Hämtat 30.4.2018.

Koistinen, Lotta & Jauhiainen, Jussi S.

2017 Turvapaikanhakijoiden hallinta [artikkel, pdf], i: Jussi S. Jauhiainen (red.): *Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa*. Turun yliopisto, Turku.

<https://www.utu.fi/fi/yksikot/sci/yksikot/maageo/tutkimus/julkaisut/Documents/URMI.pdf>

Hämtat 15.5.2018.

Kuosmanen, Jaakko

2014 Ihmisoikeudet [artikkel i uppslagsverk], i: *LOGOS - ensyklopedia*.

<http://filosofia.fi/node/6772>

Hämtat 24.4.2018.

Kyrkan som fristad [pdf].

2007 Sari Kuvaja (red.). Ekumeniska rådet i Finland.

http://www.ekumenia.fi/data/liitteet/kyrkan_som_fristad_2007.pdf

Hämtat 17.5.2018.

Marucco, Camilla

2017 Turvapaikanhakijoiden arkipäivä [artikkel, pdf], i: Jussi S. Jauhiainen (red.): *Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa*. Turun yliopisto, Turku.

<https://www.utu.fi/fi/yksikot/sci/yksikot/maageo/tutkimus/julkaisut/Documents/URMI.pdf>

Hämtat 15.5.2018.

Matikainen, Jenny

2016 Maahanmuuttovirasto tiukensi linjaansa: Suomi ei voi olla houkuttelevampi kuin Ruotsi [nyhetsartikel].

<https://yle.fi/uutiset/3-8888528>

Publicerat 17.5.2016, uppdaterat 17.1.2017. Hämtat 25.1.2018.

Ministry of Migration and Displaced.

MOMD urged European countries to assist asylum seekers of Iraq [pressmeddelande].

https://momd.gov.iq/En_Posts/Article?id=5797

Hämtat 26.1.2018.

MTV-uutiset.

Risikko keskustelee kirkon kanssa turvapaikkahakijoiden suojelusta: "Koko tilanne täytyy hoitaa tyylikkäästi" [nyhetsartikel]

https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/risikko-keskustelee-kirkon-kanssa-turvapaikanhakijoiden-suojelusta/6089416#gs.izLk_UY

Publicerat 25.9.2016. Hämtat 1.11.2017.

PICUM.

Why Words Matter.

<http://picum.org/words-matter/>

Hämtat 10.5.2018.

Pirjatanniemi, Elina

2010 Kuka pelkää mummoja? Maahanmuuton oikeus ja kohtuus [tidskriftsartikel, pdf], i *Tiedepolitiikka* nr 4/2010.

<http://elektra.helsinki.fi/se/t/0782-0674/35/4/kukapelk.pdf>

Hämtat 17.5.2018.

Pärty, Juhani

2011 *Turun alueprofiili* [pdf]. Turun kaupungin keskushallinto/Strategia ja viestintä, Turku.

Hämtat 17.5.2018.

RedNet Vastaanottokeskus.

<https://rednet.punainenristi.fi/node/3617>

Hämtat 17.5.2018.

Rämö, Aurora

2017 Pakkopalautukset: Suu tukkoon tyynyllä, ei lupaa hyvästeihin tai puheluihin – ”Toimimme kuten laki sanoo” [reportage].

<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/pakkopalautukset-suu-tukkoon-tyynylla-ei-lupaa-hyvasteihin-tai-puheluihin-toimimme-kuten-laki-sanoo/?shared=987408-71fa706c-4>

Publicerat 30.9.2017. Hämtat 21.3.2018.

Saarikkomäki, Elsa, et al.

2018 *Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset Maahanmuuttovirastossa 2015–2017. Pilottitutkimus 18–34-vuotiaita Irakin kansalaisia koskevista myönteisistä ja kielteisistä päätöksistä* [forskningsrapport, pdf]. Turun Yliopiston Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkimusraportteja ja katsauksia 1/2018.

<http://www.utu.fi/fi/yksikot/law/tutkimus/katsauksia-ja-tutkimusraportteja/Documents/Kansainvalista%20suojelua%20koskevat%20paatokset%20Maahanmuuttovirastossa%2022.3.2018.pdf>

Hämtat 3.5.2018.

Sannfinländarna.

Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2015 [pdf].

<https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2013/04/Maahanmuuttopoliittinen.pdf>

Hämtat 21.3.2018.

Snyder, K. Timothy

2014 Theological ethnography: embodied [artikel], i: *The Other Journal*,

<https://theotherjournal.com/2014/05/27/theological-ethnography-embodied/>

Publicerat 27.5.2014. Hämtat 12.5.2018.

Schoenholtz, Andrew I.

2015 The New Refugees and the Old Treaty: Persecutors and Persecuted in the Twenty-First Century [tidskriftsartikel], i: *The University of Chicago Law School*, nr 4/2015, vol. 112.

<https://chicagounbound.uchicago.edu/cjil/vol16/iss1/5>

Hämtat 2.5.2018.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä

Turun ja Kaarinan seurakuntien jäsenmäärä laski hiukan [nyhet].
<http://www.turunseurakunnat.fi/uutiset/-/news/18624370>

Publicerat 26.1.2017. Hämtat 30.10.2017.

Mihin seurakuntaan kuulun? [karta]
<http://kartta.turunseurakunnat.fi/>

Hämtat 17.5.2018.

United Nations. Treaty Collection.

United Nations Convention against Transnational Organized Crime.

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsgno=XVIII-12&chapter=18&clang=_en

Hämtat 31.1.2018.

Uusi Suomi.

2017 Sisäministeri ampuu alas ”järjettömän” väitteen: Poliisi varmistaa käännytyspäätökset yhä [nyhetsartikel].

<https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/232001-sisaministeri-paula-risikko-ampuu-alas-jarjettoman-vaitteen-poliisi-varmistaa>

Publicerat 5.10.2017. Hämtat 21.3.2018.

Taura-Jokinen, Erja

2017 Sadat Suomen pastorit ja teologit pyytävät luottamusta asiantuntijuuteensa [artikel].

<https://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/sadat-pastorit-ja-teologit-pyytavat-luottamusta-asiantuntijuuteensa/>

Publicerat 11.9.2017. Hämtat 13.5.2018.

Vapaa Liikkuvuus –verkosto.

Migrin mielivaltaisten ja epäreilujen päätöskäytäntöjen pitää muuttua [ställningstagande].

http://www.vapaaliikkuvuus.net/fi/2016/09/05/kannanotto-migrin-mielivaltaisten-ja-epareilujen-paatoskaytantojen-pitaa-muuttua/#_ftn4

Publicerat 6.9.2016. Hämtat 25.1.2018.

Vetenskapstermbanken i Finland.

Vita activa [artikel i uppslagsverk].

http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:vita_activa

Hämtat 2.11.2017.

Otryckt material

Saario, Anna

2017 *Viljan att hjälpa främlingar. Orsaker till engagemang i frivilligarbete med asylsökande.* Otryckt pro gradu-avhandling. Åbo Akademi.

Salmi, Ida

2017 *Kirkko ja pakolaiset. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rooli vietnamilaisten pakolaisten vastaanottamisessa Suomeen vuosina 1979 – 1986.* Otryckt pro gradu-avhandling. Helsingin Yliopisto.

Meisalmi, Vaula

2017 *"Finns det människor som byter religion för nöjes skull och försätter sig i livsfara?". Trovärdighetsbedömning av religiös konvertering i finländska asylbeslut.* Otryckt pro gradu-avhandling. Åbo Akademi.

Vikman, Ville

2017 *Maastapoistamisen täytäntöönpanon kieltäminen*
valitusluvanvaraisissa ulkomaalaisasioissa. Otryckt examensarbete,
Tampereen ammattikorkeakoulu.

Ilona Silvolas arkiv, Åbo:

- DO, *Maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta; Afganistan 16.-17.5.2017 (16.6.2017 / PKe).* Otryckt rapport. E-post till Ilona Silvola 29.1.2018.
- Intervjuer 2017–2018
- Mikaelinseurakunta, talvi 26.11.2016 – 28.2.2017. Broschyr.
- Raija Ala-Lipasti, e-post 27.2.2018.